Verbatim records

XIII Riigikogu, V Istungjärk, Täiskogu korraline istung

Wednesday, 08.02.2017, 14:00

Edited

14:00 Istungi rakendamine
1. 14:07 Kindlustustegevuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (275 SE) kolmas lugemine
2. 14:10 Hädaolukorra seaduse eelnõu (205 SE) kolmas lugemine
3. 14:11 Töötuskindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (292 SE) kolmas lugemine
4. 14:13 Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (318 SE) kolmas lugemine
5. 14:21 Kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030
6. 15:01 Kaitseväeteenistuse seaduse, vangistusseaduse ja väärteomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (346 SE) teine lugemine
7. 15:13 Meretöö seaduse ja töötajate üleühenduselise kaasamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (329 SE) teine lugemine
8. 15:19 Pakendiseaduse muutmise seaduse eelnõu (358 SE) esimene lugemine
9. 15:45 Noorsootöö seaduse, Eesti Vabariigi haridusseaduse ja huvikooli seaduse muutmise seaduse eelnõu (341 SE) esimene lugemine
10. 17:02 Välisteenistuse seaduse ja avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (324 SE) esimene lugemine
11. 17:12 Väärtpaberituru seaduse ja Finantsinspektsiooni seaduse muutmise seaduse eelnõu (359 SE) esimene lugemine
12. 17:25 Sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (360 SE) esimene lugemine
13. 18:05 Tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu (357 SE) esimene lugemine
14. 19:03 Vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (361 SE) esimene lugemine
15. 19:28 Maagaasiseaduse muutmise seaduse eelnõu (350 SE) esimene lugemine

14:00 Istungi rakendamine

14:02 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu! Alustame kolmapäevast istungit. Eelnõude ja arupärimiste üleandmine. Marko Mihkelson, palun! Selleks tuleb tulla kõnepulti, härra rahvasaadik.

14:02 Marko Mihkelson

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Mul on väga hea meel anda Riigikogu väliskomisjoni nimel Riigikogu menetlusse Riigikogu otsuse "Vahemere Liidu Parlamentaarse Assamblee Eesti delegatsiooni moodustamine" muutmine.

14:03 Esimees Eiki Nestor

Jüri Adams, palun!

14:03 Jüri Adams

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud rahvaesindajad! Annan täna Vabaerakonna fraktsiooni nimel üle seaduseelnõu nimetusega "Kohaliku demokraatia toetamise seaduse eelnõu". Selgituseks. Me kõik teame, et viimased 14 aastat on Eestis erakonnad ilmselgelt üle rahastatud. Selle tunneb ära eriti

sellest, et suurt osa erakondadele antavast rahast kasutatakse halvasti ja raiskavalt. Ilmselt kõik mäletavad sellekohaseid näiteid viimastest valimistest 2015. aastal, mis meidki siia tõid. Terve mõistus ütleb niimoodi, et nendele, kes raha raiskavad, ei ole mõtet raha juurde anda, aga on täiesti mõistlik, kui neilt osa raha ära võetakse ja antakse sinna, kus sellest rohkem kasu on. Meie esitatud eelnõu poliitiline idee seisneb selles, et erakondadele praegu aastas antavast rahasummast võetakse umbes veerand – võib-olla ka rohkem, kui te sellega nõus olete – ära ja antakse kohaliku omavalitsuse demokraatia raames tegutsevatele nimekirjadele ja kandidaatidele tegevustoetuseks. See on meie arvates eriti oluline ka sellepärast, et tänavu toimuvad õige varsti kohalike omavalitsuste valimised, mille tulemusi hakkavad määrama eelmisel aastal siin saalis kummitembeldatud haldusreformi seaduse mitmesugused aspektid, millest on vähem räägitud. Põhieesmärgi kõrval on ...

14:05 Esimees Eiki Nestor
Aitäh! Ega kogu eelnõu ei ole vaja ära seletada. Aeg on ka läbi.

14:05 Jüri Adams
Vabandust, ma jäin kella vaatamisega hiljaks, aga sellest hoolimata annan eelnõu üle.

14:05 Esimees Eiki Nestor
Aitäh! Olen vastu võtnud kaks eelnõu, need tulevad menetlusse kodu- ja töökorra seaduse alusel. Üks päevakorra täpsustus ja üks teade. 13. päevakorrapunkt, 357 SE – sotsiaalkomisjon on otsustanud, et komisjoni ettekandja on komisjoni esimees Helmen Kütt. Ja teade on järgmine. Täna kell 15 ootab Erki Savisaar Riigikogu kohvikus neid rahvasaadikuid, kes soovivad koos luua Eesti-Liibanoni toetusrühma. Kohaloleku kontroll, palun!
Kohaloleku kontroll
86 Riigikogu liiget on täiskogu istungil.
Päevakorra esimene punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud kindlustustegevuse seaduse ... Andres Herkel, palun! Milles asi on?

14:07 Andres Herkel
Aitäh, härra esimees! Protseduuriline küsimus. Mulle hakkas kõrva selle sõprusrühma moodustamine Riigikogu täiskogu istungi ajal. Riigikogu istung kõigi eelduste kohaselt kell 15 käib. Tavaliselt on neid rühmi moodustatud väljaspool Riigikogu tööaega, pärast istungit. Kas see on päris kombekohane ja õiguspärane, et Riigikogu istungi ajal toimuvad sellised üritused?

14:07 Esimees Eiki Nestor
Aitäh küsimuse eest! Ei ole kombekohane. Palju mõistlikum oleks seda teha pärast istungi lõppu.

---

1. 14:07 Kindlustustegevuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (275 SE) kolmas lugemine

14:08 Esimees Eiki Nestor
Aga nüüd läheme päevakorraga edasi: Vabariigi Valitsuse algatatud kindlustustegevuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Jaak Madisonil on protseduuriline küsimus. Palun!

14:08 Jaak Madison
Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Ehk selle rühma kokkukutsuja Erki Savisaar võiks kellaaega muuta ja korraldada kokkusaamise peale istungi lõppu?

14:08 Esimees Eiki Nestor
Küsige palun Erki Savisaare käest! Kas me nüüd võime minna kindlustustegevuse seaduse muutmise seaduse kolmanda lugemise juurde? Tänan! Austatud Riigikogu täiskogu, avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole, läheme lõpphääletuse juurde.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud kindlustustegevuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 275. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Eelnõu vastuvõtmise poolt oli 86 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi, üks oli erapooletu. Kindlustustegevuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus on vastu võetud.

---

2. 14:10 Hädaolukorra seaduse eelnõu (205 SE) kolmas lugemine

14:10 Esimees Eiki Nestor
Meie järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud hädaolukorra seaduse eelnõu kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Sulgen läbirääkimised. Komisjoni ettepanekul viime läbi lõpphääletuse. Kas võib minna lõpphääletuse juurde?
Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud hädaolukorra seaduse eelnõu 205. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Eelnõu 205 vastuvõtmise poolt oli 86 Riigikogu liiget, 1 oli erapooletu, vastu ei olnud keegi. Hädaolukorra seadus on vastu võetud.

---

3. 14:11 Töötuskindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (292 SE) kolmas lugemine

14:11 Esimees Eiki Nestor
Järgnevalt on päevakorras sotsiaalkomisjoni algatatud töötuskindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Avan läbirääkimised. Kõnesoove ei ole, komisjoni ettepanekul viime läbi lõpphääletuse.
Austatud Riigikogu, panen hääletusele sotsiaalkomisjoni algatatud töötuskindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 292. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Eelnõu 292 vastuvõtmise poolt oli 88 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Töötuskindlustuse seaduse muutmise seadus on vastu võetud.

---

4. 14:13 Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (318 SE) kolmas lugemine

14:13 Esimees Eiki Nestor
Meie järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Dmitri Dmitrijev Keskerakonna fraktsiooni nimel, palun!

14:13 Dmitri Dmitrijev
Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Eelmise aasta lõpus ilmunud Riigikontrolli aruandes "Riigi tegevus laste tervise hoidmisel ja ravimisel" alustas riigikontrolör Alar Karis oma pöördumist sõnumiga, et lõpmatult korratud hüüdlausel "Lapsed on meie tulevik!" on erinevalt suuremast osast loosungitest tegelikkuses ka sisu olemas. Eelkõige peitub selles lauses vastutus – nii vanemate kui ka riigi vastutus hoida laste tervist ja seista nende heaolu eest. Õigel ajal avastamata ja välja ravimata jäänud haigused ning muud terviseprobleemid kanduvad edasi tulevikku ja põhjustavad suuremaid ravikulusid. Samuti kajastuvad laste tervise probleemid hiljem tööealise rahvastiku kaotatud elu- ja tööaastates ning elukvaliteedi halvenemises. Seetõttu on laste tervise hoidmine ja terve eluviisi kujundamine võtmeküsimus meie tööjõu võimekuse tõstmisel ja rahva heaolu suurendamisel.
Keskerakonna fraktsioon on riigikontrolöriga nõus ning toetab kindlasti tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Keskerakonna fraktsioon on ka varem juhtinud

tähelepanu vajadusele jälgida laste tervist juba nende sünnihetkest alates. Nimelt oleme teinud ettepaneku siduda riikliku vanemahüvitise saamine lapsega arstlikus kontrollis käimise kohustusega. Eesti tervisekontrolli süsteemi probleem seisneb selles, et perearstidel on küll kohustus lapsi jälgida, kuid vanematel pole kohustust lapsi arsti juurde tuua. Süsteem on üles ehitatud pelgalt vanemate vastutustundele. Praeguse seadusmuudatusega saavad kõik lapsed omale automaatselt perearsti, kuid seda ei seota vanemahüvitise maksmisega. Kõnealuse eelnõu põhilisi eesmärke ongi tagada lastele võrdne tervisekaitse sellega, et kõik lapsed registreeritakse automaatselt perearsti nimistusse. On üliloluline, et abi vajavaid lapsi märgatakse võimalikult vara. Siiamaani on lapsi registreeritud perearsti nimistusse vaid vanema kirjaliku avalduse alusel ja seetõttu on ette tulnud, et lapsed, kelle vanemad ei ole sellist avaldust teinud, on jäänud perearsti järelevalveta.
Olukorras, kus me räägime pidevatest negatiivsetest demograafilistest trendidest ja nende mõjust ühiskonnale, pakub eelnõu kindlasti ühe sammu meie kõige tähtsama ressursi – Eesti inimressursi – parema kaitse suunas. Sotsiaalkomisjonis oli meil selle eelnõu suhtes täielik üksmeel, toetavalt suhtuvad sellesse nii koalitsiooni kui ka opositsiooni esindajad. Ma väga loodan, et selline üksmeel valitseb ka täna siin saalis. Aitäh!

14:16 Esimees Eiki Nestor
Helmen Kütt Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel, palun!

14:16 Helmen Kütt
Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Mõne minuti pärast hääletame seaduseelnõu, mis pakub välja mitu olulist muudatust. Need lahendavad omavalitsuse sotsiaal- ja lastekaitsetöötajatele, meditsiinitöötajatele ja lastekaitseorganisatsioonidele seni suurt muret valmistanud probleemi. Seaduseelnõu kohaselt likvideeritaks olukord, kus meil on ligi 700 alla 3-aastast last, kes pole ühegi perearsti nimistus. Iga laps loeb, iga laps on meile kuldaväärt ning on hädavajalik, et nii perearstid kui ka lastekaitsetöötajad märkaksid probleeme varakult.
Täna kolmandal lugemisel olev eelnõu muudab vastsündinud laste perearstinimistusse määramise korda ja tagab, et iga Eestis sündinud vastsündinu registreeritakse automaatselt tema ema perearsti nimistusse. Eelnõu tugevdab lastekaitset ja on suunatud laste ja noorte sotsiaalsete ja terviseriskide ennetamisele ning vähendamisele. Oluline on siin rõhutada just ennetamist ja riskide vähendamist.
Seni on vähe tähelepanu saanud sellessamas seaduseelnõus pakutud muudatus, mis annab neljanda kursuse lõpetanud arstiõppe üliõpilastele, kes töötavad arsti abilisena, ligipääsu tervise infosüsteemile. See võimaldab arstiõppe üliõpilastel näha patsiendi olulist terviseinfot, sh varasemaid haigusi ja allergiaid, ning annab arsti abistavale tudengile võimaluse teha patsiendile põhjalikum esmane läbivaatus ja valmistada ette arsti jaoks vajalikud dokumendid. Patsiendi seisukohalt kiireneb muudatuse tulemusena ka abi saamine, sest abiarstidel on võimalik juhendava arsti jaoks varem patsiendi käsitlus ette valmistada.
Kõik need muudatused jõustuvad 1. jaanuaril 2017. Sotsiaaldemokraadid toetavad tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu ja kutsuvad teisigi häid ametikaaslasi selle poolt hääletama. Tänan!

14:18 Esimees Eiki Nestor
Rohkem läbirääkimiste soovi ei ole. Läheme lõpphääletuse juurde.
Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 318. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Eelnõu 318 vastuvõtmise poolt oli 79 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi ja erapooletuid oli 2. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seadus on vastu võetud.

---

5. 14:21 Kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030

14:21 Esimees Eiki Nestor

Järgmine päevakorrapunkt on kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030 ning selle menetlus toimub kodu- ja töökorra seaduse § 156 alusel. Austatud Riigikogu, palun tähelepanu! Kõigepealt on keskkonnaminister Marko Pomerantsi ettekanne 20 minutit, seejärel keskkonnakomisjoni liikme Valeri Korbi ettekanne kuni 20 minutit. Kummalegi ettekandjale võib Riigikogu liige esitada ühe küsimuse. Sellele järgnevad läbirääkimised. Arutelu lõpetamisel Riigikogu otsust vastu ei võta. Palume ettekandjaks keskkonnaminister Marko Pomerantsi!

14:21 Keskkonnaminister Marko Pomerants

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tema eesistuja! Tutvustan teile kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030. Teile on esitatud tutvumiseks ja arvamuse avaldamiseks Keskkonnaministeeriumi eestvedamisel ning koostöös teiste ministeeriumide ja partneritega valminud dokument "Kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030" ning selle juurde kuuluv rakendusplaani eelnõu, mis esitab suunised, kuidas Eesti riigis kliimamuutustega paremini toime tulla.
Kliimamuutuste mõjuga kohanemise all mõistame kliimamuutustest põhjustatud riskide maandamist ja tegevusraamistikku, et suurendada nii ühiskonna kui ka ökosüsteemide valmisolekut kliimamuutusteks ja sellekohast vastupanuvõimet. Kuigi Eestis ei ole kliimamuutuste mõjud nii äärmuslikud kui paljudes teistes maailma riikides, sagenevad kliimastsenaariumide kohaselt ka Eestis aastaks 2100 oluliselt üleujutused ja suvised põuaperioodid, suureneb kaldaerosioon ja kaldarajatised satuvad ohtu ning kasvavad tormikahjustused. Samuti on mõjutatud jää- ja lumikatte kestuse perioodid ning merevee ja siseveekogude vee tase.
Kliimamuutuste mõjusid tunneme aga juba praegu. Möödunud kümne aasta jooksul oleme Eestis näinud rannikualadel ning siseveekogude ääres paiknevate linnade – Pärnu, Haapsalu, Tallinna ja Tartu – üleujutuste sagenemist ning marutuulte ja ekstreemsete sademete sagedasemat esinemist. Kui seni on Eestis peamiselt tegeletud ekstreemsete ilmastikuolude tagajärgede likvideerimisega, siis tulevikus saab tänu kõnesolevale arengukavale kliimamuutustest tingitud ohte paremini ette näha ja nendega arvestada.
Miks meil on vaja kliimamuutustega kohanemise arengukava? Eelkõige ikka seetõttu, et kliimastsenaariumide ja -projektsioonide põhjal võib väita, et kliima muutub. Teades kliimat mõjutavate tegurite ajalise ja ruumilise muutumise suunda, saame selleks valmis olla. Arvestades, et kliimamuutused mõjutavad nii majandust, keskkonda kui ka tervet ühiskonda, on praegu tegutseda kindlasti odavam – rakendades kliimamuutuste negatiivsete mõjude vähendamise ennetusmeetmeid – ning märksa mõistlikum kui hiljem likvideerida üleujutuste või tormide tekitatud kahjusid. Samuti saame kliimamuutustega kaasnevaid positiivseid ilminguid, nagu põllusaagikuse ja suveturismi ning taastuvenergia potentsiaali kasv, käsitleda Eesti riigi konkurentsieelisena.
Riiklik kliimamuutustega kohanemise arengukava on vajalik eeldus ka Euroopa Liidu struktuurifondidest toetuse saamise nõuete täitmiseks. Samuti tagab kõikide asjakohaste valdkondade ja haldustasandite sidumine kliimamuutustega kohanemise meetmetega ja ühiselt kokku lepitud riikliku strateegilise raamistiku loomine selle, et ka edaspidi on meil võimalik saada rahvusvahelisi investeeringuid ja toetusi valdkondades, mis on kliimamuutustest mõjutatud. Riiklikud kliimamuutuste mõjuga kohanemise strateegiad ja tegevuskavad on juba olemas või koostamisel enamikus Euroopa Liidu liikmesriikides. Eestis hakati riikliku kliimamuutustega kohanemise arengukava väljatöötamist ette valmistama 2013. aastal ning arengukava eelnõu koos rakendusplaaniga valmis 2016. aasta suvel.
Kliimamuutustega kohanemise arengukava strateegiline eesmärk on suurendada Eesti riigi regionaalse ja kohaliku tasandi valmidust ja võimet kliimamuutuste mõjuga toime tulla. Arengukava koostades selgitati põhjalike teaduslike uuringute käigus välja kliimamuutustest kõige haavatavamad valdkonnad: tervis ja päästevõimekus, maakasutus ja planeerimine, looduskeskkond, majandus, sh eraldi biomajandus, ühiskonna teadlikkus, taristu ja ehitised ning energeetika ja energiavarustuskindlus. Analüüsitakse kliimamuutuste mõjusid neis valdkondades. Paika on pandud konkreetsed tegevused, millega paraneb valmisolek ja võimekus kliimamuutuste mõjuga kohanemiseks.
Kogu kliimamuutustega kohanemise arengukava elluviimise maksumuse prognoos kuni aastani 2030 on 43 miljonit eurot. Arengukava viiakse ellu rakendusplaani alusel, mille maksumus perioodil 2017–2020 on 6,7 miljonit eurot, millest poole moodustavad riigieelarve summad ja teise poole välisvahendid. Nimetatud rakendusplaani tegevusi ja meetmeid aitavad peale Keskkonnaministeeriumi ellu viia ka teised ministeeriumid ja muud asutused. Kliimamuutustega kohanemise arengukava täitmist korraldab

Keskkonnaministeerium ning alates 2018. aastast esitatakse iga aasta 1. märtsiks Vabariigi Valitsusele ülevaade arengukava täitmisest ja eesmärkide saavutamisest ehk siis meetmete tulemuslikkusest. Vajaduse korral esitatakse ettepanekud arengukava täiendamiseks ja muul moel muutmiseks. Kokku võttes märgin, et õigeaegne kliimamuutustega kohanemine vähendab oluliselt rahalisi ja ühiskondlikke riske ning aitab teadmatusest tehtavate lühiajaliste otsuste asemel langetada pikaajalisi teaduslikult põhjendatud kliimariske arvestavaid otsuseid. Tänan tähelepanu eest!

14:27 Esimees Eiki Nestor
Küsimused ettekandjale. Krista Aru, palun!

14:27 Krista Aru
Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Te nimetasite aastateks 2017–2030 planeeritud rahalisi vahendeid. Siin on tõesti tabelid olemas, aga mis on see alusmaterjal, mida kasutades on aastate lõikes või ka alameesmärkide lõikes finantsid niimoodi paigutatud? Äkki te selgitaksite just seda rakendusplaani finantsosa natuke rohkem?

14:27 Keskkonnaminister Marko Pomerants
Aitüma! Ega mul siin väga palju juurde lisada ei ole. Need summad on kirja saanud ennekõike asjassepuutuvate ministeeriumide ettepanekul. Oleme selle kokku võttes teinud säärase jõukohase, et aastate kaupa tuleks riigi eelarvestrateegia kokku. Ma arvan, et kui te igal aastal menetlete siin riigieelarvet, siis saate ka rahandusministrilt küsida, kuidas kliimamuutustega kohanemisega lood on.

14:28 Esimees Eiki Nestor
Peeter Ernits, palun!

14:28 Peeter Ernits
Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Puugid muutuvad aina kurjemaks ja kõik need muud asjad. Aga kõige hullem, mis inimeste elu hakkab kimbutama juba varsti, on suvised kuumalained, nagu ma siit loen. Perioodil 2030–2050 toob see kaasa hea stsenaariumi järgi 506 liigsurma ja halvema puhul 679. Aga te olete välja toonud, et 13 aastat hiljem tahate te ära hoida vaid 30 kuumasurma. Miks nii väikene plaan? Tahate ära hoida vaid 5% n-ö liigsurmadest kuumalaine tõttu.

14:29 Keskkonnaminister Marko Pomerants
Aitüma! Eesti Vabariigi valitsus on küll kõikvõimas, aga ta ei suuda kõiki probleeme, mis loodus meile ette asetab, lahendada inimjõu ja raha abiga. Inimesed, kes tervishoiu valdkonnas selle prognoosi on teinud, on lähenenud asjale realistlikult. Me peame arvestama, et me kõikides positsioonides loodusele vastu seista ei jõua.

14:29 Esimees Eiki Nestor
Raivo Põldaru, palun!

14:29 Raivo Põldaru
Aitäh, härra esimees! Lugupeetud minister! Lugedes seda rakenduskava ja vaadates kõigi nende asjade peale, tundub, et kõik see on kuskil mujal arengukavades ja rakendusstrateegiates olemas. Püüdes kokku lugeda, kust allikatest kogu see raha tuleb, sain neid 15. Minu küsimus on, kas seda arengukava ikka oli lisaks vaja. Tundub, et kõik need asjad on juba kuskil kirjas.

14:30 Keskkonnaminister Marko Pomerants
Aitüma! Kindlasti on esmakordne see, et on tehtud pikem prognoos kuni sajandi lõpuni võimalikult ees ootava kohta. See on esmakordne. Seda esiteks. Teiseks, väga mõistlik on ju arvesse võtta kõiki olemasolevaid arengukavasid – peabki olema poliitika sidusus. Kolmandaks, teie kui rahvasaadiku või kui lihtsalt kodaniku käsutuses on nüüd dokument, kus on kirjas kõik, mis selles valdkonnas ees seisab. Järgmisel nädalal saate tutvuda veel ühe dokumendiga, mis käsitleb meie kliimat puudutava poliitika aluseid sajandi keskpaigani. Ning veel ühe põhjuse julgen tuua, tegelikult ma seda juba mainisin. Need

riigid, kes on suutnud kliimamuutustele aegsasti otsa vaadata ja on valmis võtma vastu meetmeid nendega kohanemiseks, võivad olla kindlad, ka Euroopa Liidu maksumaksja toetab asjaomaseid investeeringuid eri valdkondades, kuna me oleme tulevikku ette näinud.

14:31 Esimees Eiki Nestor
Urve Tiidus, palun!

14:31 Urve Tiidus
Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Saarel elava inimesena huvitab mind just Läänemere osa selles arengukavas. Mõnevõrra kõik need eesmärgid, mis siin kirjas on, toetavad ka sellist tegevuskava, mille nimi on HELCOM-i Läänemere tegevuskava. Selle järgi peab aastaks 2021 Läänemere keskkonnaseisund hea olema – igasugune kahjulik inimtegevus peab olema lõppenud jne. Ehk te võite anda mingi hinnangu, kas aastaks 2021 jõutakse selleni. See toetaks ühtlasi kõnealuse arengukava elluviimist. Milline see seis on? Olen tänulik, kui saate mingi hinnangu anda.

14:32 Keskkonnaminister Marko Pomerants
Aitüma! Ma julgen prognoosida, et aastaks 2021 on veel muresid järel küll, ka keskkonnaalaseid. Seda sel lihtsal põhjusel, et iga minister, saades ametisse, on nii nagu ehk teiegi eeldanud, et enne seda on riik ju pikalt toiminud ja kõik asjad on korras. Aga näed, keegi pole igavlenud, kõigile on tööd jätkunud. Aga teie kui saarlane olete kindlasti samade ohtude meelevallas nagu mina mandriinimesena Rakveres. Kui on kuum, siis on kuum nii Kuressaares kui Rakveres. Ja kui mina elan täna Rakvere põhjaosas ja haigemaja on lõunaosas, siis võib-olla ma vanaduspõlves mõtlen, kas mitte kolida kuskile Rakvere lõunaossa, et olla abile lähemal.

14:33 Esimees Eiki Nestor
Helmut Hallemaa, palun!

14:33 Helmut Hallemaa
Austatud esimees! Hea minister! Nii nagu kogu keskkond, puudutavad ka kliimamuutused kogu maailma, kõiki riike, kõiki Eesti inimesi. Sa küll rääkisid sellest natuke, aga võib-olla täpsustad koordineerimistööd eri ministeeriumide ja muude ametkondade vahel, eriti aga kohalike omavalitsuste vahel. Kuidas kohalikele omavalitsustele sellest lähtuvaid ülesandeid tekib ja kuidas see töö on tagatud ka ressursiga?

14:33 Keskkonnaminister Marko Pomerants
Aitüma! Nagu ma ütlesin, selle arengukava täitmise üldkoordinaator on Keskkonnaministeerium. Tegevused, mis puudutavad kohalikke omavalitsusi, on ennekõike seotud maakasutusega ühe keskmise tuleviku Eesti omavalitsuse poolt. Selles mõttes lisaressurssi väga vaja ei lähegi, kui planeeringuid tehes – see on protsess, mida tuleb teha, olgu kliima muutumas või mitte –, võetakse lihtsalt need täiendavad aspektid arvesse. Väga raske on siin välja tuua mingisugust ekstra kulu kohalikele omavalitsustele. Kindlasti see mõju võib avalduda näiteks sajuvee kanalisatsiooni väljaehitamisel. Näiteks võib tuua Tallinna linna, ja üldse mitte näpuga näitamiseks: kui tegemist on väga suurte asfaltpindadega ja tulevikus väga rohkete sademetega, siis see vesi ei kao korraga silma alt ära. Seetõttu lisakulutused kindlasti tulevad. Eks siis tulebki nagu seni vaadata, mida on võimalik teha omavalitsuse enda jõul ja mida on võimalik teha riigiga koostöös, kui meil on kas Euroopa Liidu raha kasutada või siis oma riiklikud keskkonnasummad. Nii see on ka edaspidi.

14:35 Esimees Eiki Nestor
Andres Ammas, palun!

14:35 Andres Ammas
Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav ettekandja! Mindki hakkas huvitama raha. Põgus kogemus rahanduskomisjoni liikmena ütleb, et vähemalt kahe viimase riigieelarve arutamise puhul pole end varem vastuvõetud arengukavadest ja strateegiatest ülemäära häirida lastud. Ikka koalitsioonilepe ja

erakondade lubadused on need, mida ellu tuleb viia. Kas see 43 miljonit, mille me võtame endale eesmärgiks, on meie eesmärk või on see pigem kohustus partnerite ees, kohustus Euroopa Liidu ees, mida täites me loodame osa raha sealt saada? Kuidas see täpsemalt käib?

14:35 Keskkonnaminister Marko Pomerants
Aitüma! Kasutada aastaks 2030 sel eesmärgil 43 miljonit võiks olla kohustus meie enda kodanike ees. Eesmärk on, et neil oleks ka 20 aasta pärast võimalikult hea elukeskkond, võimalikult vähe igapäevaseid muresid või tõrkeid mingisuguste kommunikatsioonide töös seetõttu, et olukord looduses on muutunud. Kui on põhjus, miks seda teha, siis see põhjus oleme meie, eestimaalased.

14:36 Esimees Eiki Nestor
Artur Talvik, palun!

14:36 Artur Talvik
Hea eesistuja! Hea minister! Muu hulgas te plaanite päästevõimekust suurendada ja päästevarustust osta. Kui suur on kindlus, et tormituuled meile tõepoolest tulevad ja tohutud üleujutused hakkavad ja inimesed kuumarabandusse langevad? Kui suur see tõenäosus üldse on? Teiseks, missugused on need päästevahendid, mida muretsema hakatakse, nagu arengukava ütleb?

14:37 Keskkonnaminister Marko Pomerants
Aitüma! Mul ei ole kaasas neid valdkondlikke analüüse, mis on tehtud võimaliku kliimamuutuse mõjude kohta. Need tõenäosused on protsentides kirjas mitmes dokumendis. Aga päästevaldkonna valmisolek tähendab ka näiteks eelteavituse võimekust. Kindlasti on näiteks tervishoiu valdkonnas oluline, kui kiiresti suudab kiirabi reageerida, kui keegi väljakutse teeb, aga selle teine osa on eelteavitus ja valmisolek näiteks õue mitte minna, kui sel võib olla halbu tagajärgi.

14:37 Esimees Eiki Nestor
Jaanus Marrandi, palun!

14:37 Jaanus Marrandi
Tänan! Lugupeetud härra minister! Ma tahan kogu selle teema kohta küsida natuke laiemalt, filosoofilisemalt. Üldiselt on kliima soojenemine üldtunnustatud fakt, mis on paljude uuringutega tõestatud. Samas on väga palju alternatiivsete teooriate pooldajaid – mõni neist on isegi suure riigi presidendiks valitud –, kes väidavad, et see kõik on jama, mingit soojenemist ei ole, et tegelikkuses inimene ei mõjuta üldse kliima soojenemist, et see on väljamõeldis. Loodusel lihtsalt on omad tsüklid. Teiegi teate väga hästi neid teooriaid nii Eestis kui ka mujal. Mida te ütlete ikkagi nendele inimestele, kes väidavad, et inimtegevuse mõju protsessis on väga väike, et tegu on lihtsalt looduse tsüklilisusega, et tegelikult me siirdume hoopis jääaega, ainult vahepeal on mingi ajutine soojenemise periood?

14:38 Keskkonnaminister Marko Pomerants
Sellele on vana traditsiooniline vastus. Tõesti, jääaeg võib tulla küll, näiteks 400 000 aasta pärast. See on mul suvaliselt valitud arv. Aga oluline on see, mis juhtub meiega kas või meie enda eluajal. Sellest tuleb lähtuda. Mina olen järgmisest 30 aastast väga huvitatud, ma olen vana inimene selle perioodi lõpus. Sõltumata sellest, kui suur osa on looduslikel protsessidel ja kui suur osa inimtegevusel, tuleb meil muutusteks valmis olla. See on meie huvides. Ja tõestuseks on ju see selge fakt, et maakera keskmine temperatuur on tõusuteel, kahjuks Euroopas kiiremini kui maailmas keskmisena. Meil oleks mõistlik sellest järeldusi teha.

14:39 Esimees Eiki Nestor
Keit Pentus-Rosimannus, palun!

14:39 Keit Pentus-Rosimannus
Aitäh, hea juhataja! Austatud minister! Kliimamuutustega tegelemine ei ole meie regioonis poliitiliselt just ülemäära populaarne olnud. Ja selge on, et nende tegevuste mõju on hästi pikaajaline ja ka

valimistsüklid enamasti ei soosi selliste teemadega tegelemist. Ometi on nii OECD kui ka IMF hiljuti öelnud, et nende hinnangul on kliimamuutuste mõju selle sajandi olulisimaid teemasid ja väljakutseid üldse. Ma küsin lihtsalt teie hinnangut, kuidas meil siin Eestis selle tajuga lood on. Kas arusaam, et tegu on olulise teemaga, on kasvanud? Kui hästi meil mõistetakse kliimamuutuste tähtsust?

14:40 Keskkonnaminister Marko Pomerants

Aitüma! Sõltumata sellest, kas inimene kogu teema tähtsusest üldse aru saab või sellest midagi arvab, tunnetab ta seda probleemi, kui on kogenud kuumalainet või on autoga paduvihma ajal kaelani mingisuguses tunnelis vee sees istunud. Siis tuleb talle see teema meelde. Aga mis puudutab üldist teadlikkust, siis ma arvan, et alates Pariisi leppe ettevalmistamisest ja vastuvõtmisest ning ka Eesti riigi enda õiguslikest sammudest on teadlikkus suurenenud. Me oleme sellesse kindlasti ka Keskkonnaministeeriumis panustanud. See on üks pool.
Teine pool on see, mis puudutab lisaks Keskkonnaministeeriumile teisi keskkonnaorganisatsioone – ma julgen ka Keskkonnaministeeriumi keskkonnaorganisatsiooniks pidada, selleks põhiliseks. Kõikidel kohtumistel, kus on arutluse all näiteks energeetika tulevik, on ju üleval küsimus, kuidas ja mis me tegelikult teeme, et... Ma arvan, et viimase kahe aastaga on olukord paremaks muutunud. See teema on tulnud selleks, et jääda, mitte selleks, et korraks olla.

14:41 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, keskkonnaminister Marko Pomerants! Riigikogu liikmetel rohkem küsimusi ei ole. Keskkonnakomisjoni ettekandja selle päevakorrapunkti juures on Valeri Korb. Palun!

14:42 Valeri Korb

Lugupeetud kolleegid, Riigikogu liikmed! Hea juhatuse esimees! Kliimamuutusega kohanemise arengukava koos rakendusplaaniga esitati Riigikogu keskkonnakomisjonile tutvumiseks ja arvamuse avaldamiseks. See arengukava oli keskkonnakomisjoni istungi päevakorras 23. jaanuaril 2017. Istungist võtsid Keskkonnaministeeriumi esindajatena osa minister Marko Pomerants, kliima- ja kiirgusosakonna juhataja Evelyn Müürsepp ning kliima ja välissuhete üksuse nõunik Mart Raamat.
Mida võib öelda istungi kohta? Ega pikalt teemat ei arutatud, aga mõned asjad sai ikkagi läbi räägitud. Härra minister märkis, et seda dokumenti on vaja kliimamuutustega toimetulekuks. Eesti teadlased on teinud kliimaprognoosi sajandi lõpuni, lähtudes olukorrast, kui leevendavaid meetmeid ei rakendataks. Sellisel juhul tõuseks aasta keskmine temperatuur rohkem kui 4 kraadi võrra, kaoks talvine aastaaeg, suureneks sademete hulk ja tuule kiirus.
Kliimamuutused hakkavad mõjutama inimeste tervist – sellest rääkis juba ka minister –, päästevõimekust, maakasutust ning planeerimist majanduses, energeetikat ja looduskeskkonda. Proua Müürsepp lisas, et kui kliimapoliitika põhialuste eelnõu käsitleb pigem leevendavaid meetmeid, siis arengukava selgitab kliimamuutustega kaasnevaid ohte ja annab juhised, kuidas nendega toime tulla. Dokumentide koostamisel on olnud abiks neli suurt teadlaste rühma ja Keskkonnaagentuur.
Kliimamuutustega kohanemise arengukava elluviimiseks kulub, nagu juba öeldud, umbes 30 miljonit eurot, millest pool saadakse struktuurifondidest. Sellegi tõttu on arengukava vajalik. Lisaks on Euroopa Komisjon ja teadlased veendunud, et kui kliimamuutustega kohanemist kohe praegu alustada, tuleb see odavam ja soodsam ka inimeste tervisele. Hiljem ei seisa me ootamatult silmitsi hädaolukordadega. Üks võtmesõnu on kindlasti läbimõeldud rohealadega linna planeerimine, et tulla toime rohkete sademete ja palavusega.
Minu küsimus ministeeriumi esindajatele puudutas seda, et arengukavas on öeldud, et põlevkivi otsepõletamine elektri tootmiseks lõpetatakse hiljemalt 2030. aastaks. Kliimapoliitika põhialuste dokumendis, mida me hakkame arutama järgmistel istungitel, on aga lause, et põhiliselt kasutatakse põlevkivi elektri tootmiseks. Härra Raamat vastas, et märksõna on "otsepõletamine". Praegused süsihappegaasi kvoodi hinna prognoosid näitavad, et aastaks 2030 põlevkivist elektri tootmine turule ei jõua, kuna hinnad on nii kõrged. Samas, praeguste teadmiste kohaselt jääb põlevkivi otsepõletamine segatuna biomassiga Eesti energiatootmise portfelli. Põlevkivi puhul saab energiamajanduses hästi kasutada uttegaasi, kuna nafta hind pidevalt tõuseb.
Sellega küsimused piirdusid. Kuna aga keskkonnakomisjon valis ettekandjaks mind, siis on mul veel mõned mõtted, mida ma tahaksin teile, head kolleegid, edasi öelda. See on uus dokument, mida varem Riigikogu tasemel pole arutatud. Usun, et on tehtud päris kõva ettevalmistustöö, et me saaksime selle

dokumendi oma lauale ja saaksime seda siin arutada. Arengukava aastani 2030 koostamise ettepanekud kiideti valitsuse korraldusega heaks 27. veebruaril 2015. Kui rääkida ajaloost, siis on aga kliimamuutuste mõjuga kohanemise arengukava koostatud kooskõlas valitsuse määrusega 13. detsembrist 2005. Ma usun, et Riigikogu peab heaks kiitma ka kliimapoliitika põhialused aastani 2050. See töö, nagu ma ütlesin, seisab alles ees.
Aga kaks asja veel, millest me seoses arengukavaga peame rääkima. Tahan minna tagasi 1997. aastasse. Te mäletate, et Kyoto protokoll, see rahvusvaheline leping, sai tõsiselt läbi räägitud, et riigid saaksid sellele alla kirjutada. Lepingu raames nõustus ligikaudu kolmandik maailma riikidest hoidma kasvuhoonegaaside õhku paiskamist 1990. aasta tasemel ning seda ka vähendama. See oli esimene samm võitluses ülemaailmse kliima soojenemisega ja ma usun, et see on tulemusi andnud. Eesti ühines Kyoto protokolliga 17. novembril 1998 ja meil tuli ajavahemikus 2008–2012 kasvuhoonegaaside heitkoguseid vähendada 8%. Protokoll kohustas juba siis kõiki riike, sh Eestit, andma aru kasvuhoonegaaside tegelikest emissioonidest. Tuli välja töötada riiklik kliimamuutuste strateegia ja tegevuskava. Seda tööd alustati juba 19 aastat tagasi. Täna jõudis see töö meile siia saali ja me peame seda arutama, et valmistuda rahvusvaheliseks koostööks. Kohustuste täitmine eeldab ekspertide palkamist, väljaõpet ning vajaliku struktuuri loomist või vähemalt olemasoleva ümberkorraldamist.
Ma tahan öelda, et Venemaa oli pikka aega lepingu ratifitseerimise vastu, kuid 30. septembril 2004. aastal kiitis valitsus protokolli heaks. Venemaa tootis siis 17% kogu maailma kasvuhoonegaasidest ning oli selle protokolli allkirjastamise poolt. Kuid suuremad riigid – Hiina, Brasiilia ja Ühendriigid – ei kirjutanud protokollile alla. Ning USA oli sel ajal maailma suurim saastaja, kelle panus oli 36%.
Ja veel üks asi, mida ma tahaksin mainida. Paar kuud tagasi toimus Pariisi kliimakonverents, kust võttis osa ka meie lugupeetud keskkonnaminister. Ta kirjutas Eesti nimel alla dokumentidele, mis on minu meelest selle arengukava seisukohast väga olulised. Konverentsi eesmärk oli saavutada ülemaailmne kliimakokkulepe, et hoida maailma keskmine temperatuuri tõus pikemat aega alla 2 kraadi, et seeläbi hoida ära ohtlikke kliimamuutusi. Ma ei hakka siin kordama, mida rääkis meie minister, kommenteerides seda kohtumist, aga ütlen, et lepet oli valmis täitma rekordarv riike: tervelt 197. Oma konkreetsed ettepanekud kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks esitasid enne Pariisi konverentsi enam kui 170 riigi valitsused. Nende riikide arvele langeb 95% kogu maailma heitkogustest. Ma huviga vaatasin, kes alla kirjutasid. Väga hea, et alla kirjutasid peaaegu kõik suured riigid, näiteks Hiina, Argentina ja Brasiilia. Nii et tulevikus räägitakse võib-olla ka Pariisi kohtumisest nagu suurest sündmusest. Kasvuhoonegaaside õhkupaiskamist tuleb aastaks 2050 vähendada 40–70% võrreldes 1990. aastaga. Ma võin veel nimetada mõned osakaalunäitajad, mul on see tabel siin käepärast. Euroopa Liit annab 9%, USA 12, Hiina 24, Brasiilia 5,5, India 5,6, Venemaa 5,3 ja Jaapan 2,8%. Kõik need riigid on seadnud eesmärgiks vähendada oma heitgaaside kogust kuni 40%.
Head kolleegid! Eelmisel aastal uuendatud konkurentsivõime kava "Eesti 2020" kohaselt tuleb jätkusuutliku majanduskasvu saavutamiseks arendada majanduse ressursikasutust senisest tõhusamalt. Kliimamuutuste leevendamise ja kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise kõrval on ressursitõhusale majandusele üleminekul oluline roll ka kliimamuutustega kohanemisel. On igati tervitatav, et kliimamuutustega kohanemise arengukava alusel saab Eesti hakata planeerima ja juhtima kliimamuutustega kohanemise valdkonda terviklikult ühele dokumendile toetudes. See tagab, et kliimamuutustega kohanemisega seotud valdkondade vahel tekib parem sidusus ning vähendatakse administratiivkoormust teiste valdkondade arengukavade täitmisel. Arengukava toob välja, et Eestis on kliimamuutustest enim haavatavad piirkonnad tiheasustusega rannikud ja siseveekogude ääres paiknevad alad. Seega on oluline keskenduda just nendele piirkondadele ja tegeleda nende üleujutamise riskide maandamisega ja elanike teadvuse tõstmisega, ka tuleb arendada merevee ja siseveekogude vee taseme prognoosimise süsteeme. Rannikualade kliimamuutuste mõju näiteks toon 2005. aasta jaanuarikuu tormi ajal tekkinud üleujutused, mis tegid Lääne-Eesti rannikul palju kahju ning mille tagajärgede likvideerimise katteks eraldati omavalitsustele ligi 20 miljonit eurot. Rõhutan ka seda, et riikliku kliimamuutustega kohanemise arengukava heakskiitmine on vajalik selleks, et kasutada perioodil 2014–2020 Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide vahendeid kogumaksumusega 173 miljonit.
Kokku võttes märgin, et kuigi Eestis ei ole kliimamuutused nii ekstreemsed kui paljudes teistes maailma riikides, on tegu siiski vajaliku arengukavaga. Selle elluviimise tulemusena paraneb Eesti riigi valmisolek ja võimekus kliimamuutustega toimetulekuks, samuti Eesti riigi konkurentsivõime.
Keskkonnakomisjonis võeti vastu otsus teha Riigikogu juhatusele ettepanek võtta kliimamuutustega

kohanemise arengukava aastani 2030 arutelu Riigikogu täiskogu 8. veebruari istungi päevakorda ja määrata juhtivkomisjoni ettekandjaks komisjoni liige Valeri Korb. Tänan tähelepanu eest!

14:55 Esimees Eiki Nestor
Küsimused. Krista Aru, palun!

14:55 Krista Aru
Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Te märkisite oma ülevaates, et tegemist on olulise dokumendiga, Eestis pole enne sellist olnud. Nüüd ma küsin, kas komisjon arutas neid väga huvitavaid rakendusplaani osasid, kus on alameesmärkide, valdkondade, aastate kaupa raha ette ära jagatud. Näiteks on aastal 2018 ühiskonna teadlikkuse tõstmiseks plaanitud 575 000 eurot, samas energeetikamajandusele eraldatakse ainult 70 000. Mil määral komisjon rakendusplaani süvenes ja seda arutas? Meil oleks väga kasulik seda teada.

14:56 Valeri Korb
Aitäh küsimuse eest! Me ei arutanud, ütleme, kõige selle 43 miljoni kulutamist. Aastatel 2017–2029 kulutatakse 6,7 miljonit. Aga saage aru, lugu on selles, et seda on 47 lehekülge. Ma rääkisin ainult sellest, mis läks protokolli. Aga siin on 47 lehte! Me arutasime uusi suundi, mis tänasel päeval on. Rahalistest asjadest me pikemalt ei rääkinud.

14:57 Esimees Eiki Nestor
Urmas Kruuse, palun!

14:57 Urmas Kruuse
Aitäh, austatud eesistuja! Auväärt ettekandja! Kas oli juttu sellest, kui palju võiks põllumajandussektorile selle arengukava rakendamine sellel perioodil maksma minna?

14:57 Valeri Korb
Kahjuks pean ütlema, et me ei arutanud seda summat. Ma veel kord ütlen, et põhilised summad, mis selle programmi kaudu rakendatakse, arutab valitsus läbi ja paneb selle asja käima.

14:57 Esimees Eiki Nestor
Peeter Ernits.

14:57 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea ettekandja! Siin on välja toodud, et invasiivsete võõrliikide arv kasvab järsult ja nendega võitlemise tõhusus langeb. Noh, tuletan meelde: šaakalid, kes siin maad vallutavad, või mudilad, kes teevad seda vee all. Ma loen arengukavast, et kui praegu on tegu keskmiselt kolme võõrliigiga aastas, siis juba aastaks 2030 peaks see langema ühe peale, kolm korda vähemaks. Kuidas see võimalik on?

14:58 Valeri Korb
Ma mõtlen, hea kolleeg, et see küsimus on Eesti Keskkonnaagentuuri meeskonnale, kes arutas neid asju. Ja sellest koostööst võtsid osa ministeeriumi rahvas ning ka kohaliku omavalitsuse, valitsusväliste organisatsioonide ja teadusasutuste esindajad. Võib-olla nemad oskavad täpsemalt kommenteerida, miks kolmest saab ainult üks. Programmist ma lugesin sama välja. Uskuge mind, ma vaatasin seda programmi hoolega ja mitu korda. Mõningaid arve võib-olla saaks veel kommenteerida.

14:58 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Urve Tiidus!

14:58 Urve Tiidus
Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Minu küsimuse vastus nõuab teilt väikest hinnangut, aga ma siiski küsin seda. Kalapüük on Euroopa Liidus ja Eestis väga põhjalikult reguleeritud valdkond. Kuidas te hindate

selle arengukava mõju sellisele n-ö kliimateadlikule kalamajandusele? Kas nii harrastajate kui tööndusliku kala püüdvate ettevõtete kalapüüki hakatakse veel rohkem reguleerima? Kas oleks võimalik selline hinnang anda?

14:59 Valeri Korb
Väga keeruline küsimus, kui öelda ausalt. Kui tegu on meie kõige suuremate ettevõtetega, kes püüavad suuri koguseid Balti merest, siis siin ei piisa ainult Eesti panusest, et kala oleks rohkem. Koostööd peaks tegema Euroopa Liidu tasemel. Euroopa Komisjoni tasemel tuleks arutada, mida teha, kalavarud oleksid suuremad. Siis need inimesed, kes tegelevad Eestis just kalandusega, saavad rohkem sissetulekut ja elavad paremini.

15:00 Aseesimees Enn Eesmaa
Suur aitäh, austatud ettekandja! Rohkem küsimusi teile ei ole. Avan läbirääkimised, juhul kui selleks on soovi. Tuletan meelde, et selle punkti arutelul võivad läbirääkimistest osa võtta absoluutselt kõik Riigikogu liikmed, mitte pelgalt fraktsioonide ametlikud esindajad. Kuna kõnesoove ei ole ja ka minister Pomerants ei kasuta võimalust lõppsõna võtta, siis lõpetan selle päevakorrapunkti arutelu.

---

6. 15:01 Kaitseväeteenistuse seaduse, vangistusseaduse ja väärteomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (346 SE) teine lugemine

15:01 Aseesimees Enn Eesmaa
Tänane kuues päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud kaitseväeteenistuse seaduse, vangistusseaduse ja väärteomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Palun juhtivkomisjoni nimel ettekandeks kõnetooli riigikaitsekomisjoni liikme Madis Millingu!

15:01 Madis Milling
Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! See eelnõu näeb ette võimaluse, et kaitseväelasele määratud distsiplinaararesti on võimalik kanda lisaks Kaitseväe arestimajadele ka politsei arestimajades. Arestimajja paigutamise korraldab Kaitsevägi, kelle eelarvest kompenseeritakse ka kaitseväelase distsiplinaararestis hoidmise kulu. Seejuures tuleb eristada neid areste, mis määratakse kaitseväelasele distsiplinaarkaristusena, ja neid areste, mida võidakse kaitseväelasele määrata väärteo eest väljaspool teenistusaega kui harilikule tsiviilisikule.
Eelnõu esimene lugemine lõpetati s.a 11. jaanuaril ja muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, 25. jaanuariks kella 17.15-ks ei esitatud väljastpoolt juhtivkomisjoni ühtegi muudatusettepanekut. Riigikaitsekomisjon arutas eelnõu enne teisele lugemisele esitamist oma 26. jaanuari ja 6. veebruari istungil. Komisjon esitas konsensuse alusel eelnõu muutmiseks viis ettepanekut ja tegi mõned keelelised parandused. Eelnõu teise lugemise tekstis on need kohad alla joonitud. Kaitseministeeriumi esindajad toetasid muudatusettepanekuid ja keelelisi parandusi. Muudatusettepanekud on valdavalt täpsustava iseloomuga ning nende põhjendused on eelnõu teise lugemise seletuskirjas ka välja toodud, mistõttu ma ei hakka neid siin ükshaaval ette lugema.
Muudatusettepanek nr 3 paneb aga ette põhimõttelisema muudatuse. Senine sõnastus võimaldas sõjaväelises väljaõppes osalemise ajaks distsiplinaararesti peatada vaid nendel kaitseväelastel, kes on Kaitseväe arestimajas. Riigikaitsekomisjoni muudatusettepaneku tulemusena on aresti peatamine võimalik väljaõppes osalemiseks ka näiteks sõjalaevas, kus on aresti kandmiseks ettenähtud ruum. Tegemist ei ole seega Kaitseväe arestimajaga. Praktikas osaleb laev sõjaväelises väljaõppes terviküksusena ja merel olles on keeruline korraldada arestis oleva kaitseväelase asendamist. Riigikaitsekomisjon juhib tähelepanu ka ühele olulisele ebatäpsusele. Nimelt, eelnõu algataja seletuskirja ehk ühtlasi eelnõu esimese lugemise seletuskirja punkti 1.3 kohaselt on eelnõu vastuvõtmiseks vajalik Riigikogu poolthäälteenamus. Riigikaitsekomisjon aga tuvastas, et põhiseaduse §-st 104 tulenevalt on väärteomenetluse seadustiku kui kohtumenetlust reguleeriva seaduse muutmiseks vajalik Riigikogu koosseisu häälteenamus. Seega vajab arutluse all olev seaduseelnõu kolmandal lugemisel seadusena vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust ehk vähemalt 51 poolthäält. Menetluslikud otsused on järgmised. Riigikaitsekomisjon kiitis oma 6. veebruari istungil konsensusega

heaks eelnõu teise lugemise teksti ja seletuskirja. Varem, 26. jaanuari istungil otsustas riigikaitsekomisjon konsensusega esitada eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu päevakorda selle aasta 8. veebruariks ja teha ettepanek teine lugemine lõpetada. Tänan!

15:05 Aseesimees Enn Eesmaa
Kas ettekandjale on küsimusi? Marko Šorin, palun!

15:05 Marko Šorin
Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Kui kaitseväelane antakse üle politsei arestikambrisse, siis jäävad ära teatavad Kaitseväe n-ö kasvatuslikud meetodid, mida Kaitsevägi üsna hästi kasutab. Kuidas te sellele vaatate, et just nimelt see muu osa, mis Kaitseväe territooriumil arestiga kaasneb, jääb nüüd ära?

15:06 Madis Milling
Tänan teid küsimuse eest! Ma ei tea, mida te kasvatuslike meetodite all silmas peate. Võib-olla teil on silme ees Nõukogude armee arestimaja permanentne vägivald. Ei, arest kui kinnipidamine on kinnipidamine täpselt samas mõttes, olgu tegu Kaitseväe arestimaja või politsei arestimajaga. Sisulist vahet ei ole. Kasvatuslik meetod on kinnipidamine ja see on täpselt ühesugune. Küsimus on lihtsalt majanduslikus aspektis. Seda esiteks. Igas maakonnas on olemas politsei arestimaja, on olemas pädevad inimesed, kes on saanud väljaõppe arestantidega tegelemiseks. Kaitsevägi ei pea oma arestantide kinnipidamiseks lisainimesi välja koolitama ega võtma põhitöölt ära ohvitsere või allohvitsere, kes nendega tegeleks. Lisan siia ka logistilise aspekti. Näiteks Tallinnas Rahumäel, kus paiknes vahipataljon, oli ka Tallinna arestimaja. Nüüd on vahipataljon Rahumäelt ära viidud ja Tallinnas arestimaja ei ole. Oleks suhteliselt ebamõistlik sõidutada Tallinnast kaitseväelane aresti kandma Jõhvi või Võrru. Need on need põhjendused. Kasvatuslikku eesmärki ma ei näe, kong on kong.

15:07 Aseesimees Enn Eesmaa
Marko Šorin, teine küsimus.

15:07 Marko Šorin
Aitäh! Lihtsalt täpsustan, et mul on silmade ees ikka Eesti Kaitsevägi, kus ma teeninud olen.

15:07 Aseesimees Enn Eesmaa
Peeter Ernits.

15:07 Peeter Ernits
Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Sada juhtumit, sada kaitseväelast aastas. Aga politsei arestimajades nagu kohti väga palju ei ole. Minu küsimus on selline: kui palju neid poisse tegelikult peaks politsei arestimajadesse minema ja kas see on põhiliselt Tapa küsimus või on mingi muu piirkond?

15:08 Madis Milling
Päris täpselt ma küsimuse sisust aru ei saanud, aga proovin vastata. Esiteks, väike korrigeerimine. Kindlasti ei ole neid juhtumeid sadakond aastas, neid on märksa vähem. Tegemist on peamiselt ajateenijatega, kelle põhilised rikkumised, nii palju kui ma statistikat mäletan, on näiteks pühapäeva õhtul nädalavahetuse linnaloalt tagasitulek alkoholi tarbimise jääknähtudega jms. Kaitseväel ei ole vaja aasta ringi arestimaja kui sellist, sest enamik neid rikkumisi on seotud ajateenijatega ja ajateenijad teatavasti ei ole väeosades kogu aasta. Ja üks oluline nüanss, mis jäi enne mainimata: kõiki Eesti Kaitseväe väeosi valvavad Kaitseliidu valvekompaniide valvurid. Enne tegelesid needsamad Kaitseliidu valvekompaniide valvurid arestide menetlemisega. Aga Justiitsministeerium on juhtinud tähelepanu, et vabatahtlik kaitseliitlane, kes osaleb valvekompanii töös lepingu alusel, ei ole avaliku võimu teostaja. Seega, Kaitseliidu valvekompanii liige ei saa arestanti saata kinnipidamiseks kohaldatud ruumi või arestimajja. Nüüd tekkis olukord, et Kaitsevägi peaks justkui ise nendega tegelema, mis tähendab seda, et selleks võetakse oma igapäevatöölt ehk väljaõppelt pädevaid ohvitsere või allohvitsere ära. Lihtsam on viia korrarikkujaid politsei arestimajja, kus on pädevad inimesed, ja kanda need kinnipidamiskulud. See on nagu asja põhiline mõte.

15:10 Aseesimees Enn Eesmaa
Peeter Ernits.

15:10 Peeter Ernits
Ikkagi, selle küsimuse jätkuks. Mul on paberid, kus on kirjas, et arestis on kuni 100 kaitseväelast aastas ja kuni seitse päeva igaüks, nii et 700 lisapäeva. Milline ikkagi võiks olla see protsent, kui palju neist tuleks toimetada politsei arestikambrisse? Kõiki loomulikult ei ole vaja. Mingi hinnang, palun!

15:10 Madis Milling
See ongi asja mõte, et eelnõu annab võimaluse viia osa inimesi politsei arestimajja. Osas pataljonides või väeosades ei ole arestimaja. Viru pataljonis on arestimaja, Võrus on arestimaja. Loomulikult sealt ei ole vaja arestanti politsei arestimajja viia. Aga veel kord, täiesti ebamõistlik on viia Tallinnas näiteks vahipataljonis rikkumise toime pannud ajateenija Jõhvi, kui Tallinnas on olemas politsei arestimaja. See puudutab just nimelt neid väeosasid, kus ei ole arestimaju.

15:11 Aseesimees Enn Eesmaa
Urmas Kruuse.

15:11 Urmas Kruuse
Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Kas oli ka juttu sellest, et nende rikkumiste arv võiks tulevikus väheneda?

15:11 Madis Milling
Sellest komisjonis juttu ei olnud. Aga eks ajateenijad kajastavad läbilõiget meie ühiskonnast ja lastetoast. Kes tuleb nädalavahetuselt tagasi väeossa ja on niksis-naksis, kes ei ole. Kaitsevägi ise ei saa selles mõttes ajateenijaid valida, ta töötab talle antud klientuuriga.

15:12 Aseesimees Enn Eesmaa
Austatud ettekandja, teile rohkem küsimusi ei ole. Kas on soovi avada läbirääkimised? Seda soovi ei ole. Läheme muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Nagu kuulsite, neid on kokku viis, vaatame need üheskoos üle. Esimese muudatusettepaneku on esitanud riigikaitsekomisjon – arvestatud täielikult. Ka teise, kolmanda, neljanda ja viienda muudatusettepaneku on esitanud riigikaitsekomisjon ja kõiki neid on arvestatud täielikult. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek, nagu ettekandja juba märkis, on eelnõu 346 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

---

7. 15:13 Meretöö seaduse ja töötajate üleühenduselise kaasamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (329 SE) teine lugemine

15:13 Aseesimees Enn Eesmaa
Tänane seitsmes päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud meretöö seaduse ja töötajate üleühenduselise kaasamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 329 teine lugemine. Palun juhtivkomisjoni nimel ettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni aseesimehe Uno Kaskpeiti!

15:13 Uno Kaskpeit
Härra eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Õiguskomisjoni istungi päevakorras oli see eelnõu neljapäeval, 26. jaanuaril. Kutsutud olid veel Sotsiaalministeeriumi tööelu arengu osakonna töösuhete poliitika juht Mariliis Proos, sama ministeeriumi tervisesüsteemi arendamise osakonna peaspetsialist Mare Toompuu ja Eesti Laevaomanike Liidu jurist Natalja Tuvi.
Mariliis Proos tutvustas ministeeriumi ettepanekuid eelnõu muutmiseks. Eelnõu paragrahvi 1 täiendati uue punktiga 3, mis oli järgmine: "paragrahvi 32 lõige 7 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt: "(7) Meditsiinilise kaugkonsultatsiooni teenuse tasuta osutamiseks sõlmib Terviseamet tervishoiuteenuse osutajaga halduslepingu halduskoostöö seaduses sätestatud korras. Teenuse osutamist rahastatakse

riigieelarvest Sotsiaalministeeriumi valitsemisala eelarve kaudu." Selgitan, mida see muudatus tähendab. Riigi ülesanne meretöö valdkonna korraldamisel on meditsiinilise kaugkonsultatsiooni teenuse osutamise korraldamine. See kohustus tuleneb nõukogu direktiivist 92/29. Meretöö seaduse muudatustega antakse seni Sotsiaalministeeriumi kohustuste hulka kuulunud kaugkonsultatsiooni teenuse tasuta osutamiseks sõlmitava halduslepingu sõlmimise kohustus alates 1. jaanuarist 2018 üle Terviseametile. See on just sellepärast, et Terviseameti pädevuses on ka kiirabi ja väikesaarte abistajate ööpäevaringse telemeditsiinilise konsultatsiooni võimekuse tagamine. Sellepärast on see muudatus mõistlik. Terviseametile lisanduva kohustusega lisakulu ei kaasne.
Komisjonis tekkis muidugi ka küsimusi. Härra Randpere juhtis tähelepanu sellele, et viimase aasta jooksul on meretöö seadust muudetud mitu korda, ja küsis, kas neid muudatusi ei oleks saanud teha korraga. Mariliis Proos selgitas, et muudatused on tingitud direktiivide ülevõtmise tähtaegadest. Teiseks tundis härra Randpere huvi, kas eelnõus pakutavad muudatused mõjutavad laevade lipuriigi valikut. Mariliis Proos selgitas, et lipuriigi valimisel on määravaks teguriks riikide kohaldatavate maksude erinevused ja see eelnõu tema hinnangul lipuriigi valikut ei mõjuta. Urve Tiidus palus Eesti Laevaomanike Liidu juristil Natalja Tuvil hinnata, kas eelnõu on laevaomanikele kasulik. Natalja Tuvi selgitas, et eelnõu ei raskenda oluliselt laevaomanike olukorda.
Otsustati järgmist: esiteks, teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu istungi päevakorda tänaseks, 8. veebruariks (konsensusega); teiseks, teha ettepanek teine lugemine lõpetada (konsensusega); kolmandaks, kui teine lugemine lõpetatakse, saata eelnõu kolmandale lugemisele 15. veebruariks (konsensusega), ning neljandaks, teha ettepanek panna eelnõu lõpphääletusele (konsensuslik otsus). Tänan!

15:18 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur tänu! Küsimusi teile ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Seda soovi ei ole. Vaatame üheskoos läbi muudatusettepanekud, neid on esitatud kaks, mõlemad õiguskomisjonilt. Mõlemat muudatusettepanekut on arvestatud täielikult. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

---

8. 15:19 Pakendiseaduse muutmise seaduse eelnõu (358 SE) esimene lugemine

15:19 Aseesimees Enn Eesmaa

Tänane kaheksas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud pakendiseaduse muutmise seaduse eelnõu 358 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli eelnõu algataja esindaja keskkonnaminister Marko Pomerantsi!

15:19 Keskkonnaminister Marko Pomerants

Tervist, lugupeetud eesistuja! Taas head parlamendiliikmed! Esitlen teile pakendiseaduse muutmise seaduse eelnõu ja loodan, et see esimene lugemine viimaseks ei jää. Kaks lugemist veel on väga teretulnud.
Teile on esitatud Keskkonnaministeeriumis ette valmistatud pakendiseaduse muutmise seaduse eelnõu. Eelnõukohase seadusega võetakse Eesti õigusesse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv. Direktiiviga soovitakse vähendada õhukeste plastkandekottide aastast tarbimist inimese kohta 2019. aasta 31. detsembriks 90-ni ja 2025. aasta 31. detsembriks 40-ni. 2015. aastal läbiviidud uuringu andmetel kasutab Eesti elanik aastas keskmiselt kuni 200 õhukest plastkandekotti. Need on siis õhemad kui 50 mikronit ja neist 160 on eriti õhukesed plastkandekotid, õhemad kui 15 mikronit. Need on kotid, kuhu sisse te tavaliselt tomateid või õunu panete. Läbiviidud uuring näitas vajadust vähendada plastkandekottide hulka ja tõi esile ka vajaduse pidada tarbitud plastkandekottide koguste üle täpsemat arvestust.
Eelnõukohase seadusmuudatuse eesmärk on mõjutada elanikke vähendama õhukeste plastkandekottide kasutamist. Selle tulemusel paraneb meie looduskeskkond, kuna õhukesed plastkandekotid, sh just eriti õhukesed plastkandekotid, on see pakendiliik, mida kõige sagedamini kergekäeliselt loodusesse jäetakse. Eelnõukohase seaduse jõustumisel keelatakse alates 2019. aastast kaupade müügil õhukeste plastkandekottide tarbijatele tasuta andmine. Siiski jääb kehtima erand, mille

kohaselt hügieeni otstarbel või lahtise toidukauba esmaseks pakendamiseks võib väga õhukesi plastkandekotte endiselt kasutada. Samuti tuleb müügikohtades pakkuda tarbijatele alternatiivseid võimalusi, mida paljud kauplused juba ka teevad. Selleks et plastkandekottide tarbimise ulatuse kohta senisest täpsemaid andmeid saada, lisatakse eelnõuga seadusesse suurematele kui sada ruutmeetrit müügikohtadele kohustus pidada tarbijatele müüdavate ja antavate plastkandekottide üle arvestust. Sel seadusel on mõningane positiivne mõju kaupluste käibele ning kasumile. Kauplused võivad täiendavat tulu kasutada näiteks alternatiivsete kandekottide hinna alandamiseks, samuti elanike keskkonnateadlikkuse parandamiseks mitmesuguste keskkonnateemaliste kampaaniate kaudu. Meetmete rakendamisel on positiivne mõju elu- ja looduskeskkonnale, kuna väheneb plastkottide põhjustatud prügistamine. Eelistades keskkonnasõbralikumaid alternatiive, väheneb ökoloogiline jalajälg. Meetmete rakendamine suurendab mõnevõrra ettevõtjate halduskoormust, kuna lisandub andmete esitamise kohustus. Eelnõukohase seaduse jõustumisel Keskkonnaministeerium analüüsib võetud meetmete mõju plastkandekottide vähendamise eesmärgi saavutamisele. Kui selgub, et senised meetmed ei ole piisavad, võib osutuda vajalikuks täiendavate piirangute seadmine.
Kokku võttes märgin, et tegemist on seaduseelnõuga, mis näeb ette lihtsalt rakendatavad meetmed õhukeste plastkandekottide tarbimise vähendamiseks ja kohustuse nende kohta arvestust pidada. Sellest kohustusest on vabastatud väikesed, alla 100-ruutmeetrised müügikohad. Tänan tähelepanu eest!

15:23 Aseesimees Enn Eesmaa
Esimese küsimuse ettekandjale esitab Andres Ammas.

15:23 Andres Ammas
Lugupeetav ettekandja! Lugupeetav minister! Plastkandekottide teema on aeg-ajalt meediat ikka huvitanud ja selle üle tekib enamasti elav mõttevahetus. Teie ettekande ja seletuskirja põhjal saan ma aru, et praegu me teeme miinimumi, mida Euroopa partnerid meist eeldavad. Aga mitu riiki on selles osas vastu võtnud palju radikaalsemaid otsuseid ja astunud ka otsustavaid samme plastkottide kasutamise vähendamiseks. Kas te jagaksite meiega natuke omi mõtteid ministrina sel teemal? Kas meiegi astume kunagi mingeid radikaalsemaid samme? Kas te ise peate neid õigeks või mõttetuks? Laiendage, palun, kogu seda teemat eelnõu raamidest natuke välja!

15:24 Keskkonnaminister Marko Pomerants
Aitüma! Ma pean oluliseks, et poliitika haakuks päris eluga. Ma arvan, et teemale on mõistlik läheneda eelnõukohaselt. Eelnõu ettevalmistamise staadiumis oli vahepeal arutelul ka see, kas keskkonnaminister ei võiks olla see isik, kes kehtestab plastkandekottidele miinimumhinna – lihtsalt ühe meetmena, mis aitaks kaasa tarbimise vähendamisele. Aga seda käsitati kui väga jõhkrat kaubandusse sekkumist ja see ei olnud nii tähtis debatiteema, mille pärast võinuks eelnõuga edasi minemata jätta. Ma arvan, et see on mõistlik. Ja võin öelda, et olukord on juba muutunud, ka ilma seadust muutmata.

15:25 Aseesimees Enn Eesmaa
Einar Vallbaum.

15:25 Einar Vallbaum
Aitäh! Austatud minister ja ettekandja! Kuidas praegu poodides see olukord on? Kuidas poed ise sellesse muudatusse suhtuvad?

15:25 Keskkonnaminister Marko Pomerants
Aitüma! Jätkan sealt, kus ma lugupeetud Riigikogu liikmele Andres Ammasele vastamise lõpetasin. Tänaseks päevaks on suuremad poeketid, kus põhilised kogused liiguvad, juba ise samme astunud. Näiteks kassalintide lõpus vabalt võetavate eriti õhukeste kottide rulli enam ei ole. Järjest tuleb puuvilja- juurviljaosakondadesse ka alternatiive. Samas ma arvan, et on väga raske motiveerida inimest ostma korduvkasutusega kotti või biolagunevat kotti, kui üks on tasuta ja teine maksab 6 senti. Asi polegi nagu rahas, aga võtab aega, enne kui sa harjud mõttega, et tuleb see raha välja käia. Ostsin eelmisel nädalal oma garderoobi juurde kaks päevasärki. Aga tähtis pole mitte see fakt, vaid see, et neid ei pistetud

Sangari kilekotti, vaid pakiti ilusasti paberisse. Nii et muutused toimuvad ja õnneks ei ole eestimaalased selline pöörane kile loodusesse loopija rahvas. Iga samm, mida me teeme, on hea eelkõige meile endale, aga elusloodusele teistele osalistele ka.

15:26 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Krista Aru!

15:26 Krista Aru
Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! See seaduseelnõu, mis täna arutusel on, on ilmselt üks samm paljude edasiste sammude seas. Kas Keskkonnaministeerium on teinud plaani, kuidas ta üldse edasi liigub kogu selle plastpakendimajandusega? Kas on veel järge oodata?

15:27 Keskkonnaminister Marko Pomerants
Aitüma! Mis puudutab üldse plasti kui sellist, siis selles vallas on Euroopa Liidu tasemel järgmisi initsiatiive oodata. Aga mis puudutab kogu jäätmevaldkonda, siis ma arvan, et veel enne, kui te jõuate selle istungjärguga jaanipäeva, tuleme välja jäätmeseaduse terviktekstiga. Ja küllap selles on ka kohti, mis meid veel enam ringmajanduse poole suunavad. Eesti päris probleem on see, et ühelt poolt me oleme tublid, kuna me ei vii oma jäätmeid prügimägedele. Selles osas oleme Euroopa tipptegijaid. Me põletame palju tänu sellele, et meil on selline võimsus olemas. Aga me peaksime olema palju tublimad materjalide ringlusse võtmisel. See on probleem. Praegu me oleme umbes 30% juures, soomlased on saavutanud 33%. Võiks tunduda, et pole hullu midagi, soomlased on sama kaugel, kuigi on saanud teist arenguteed käia, eks ole. Aga kui arvestada, et 2025. aastaks peaksime olema poole oma jäätmetest sortinud materjalideks, siis sinna on minna küll ja veel. Peab nuputama, kuidas seda saavutada. Kindlasti on selleks ka seadusandlikku initsiatiivi vaja.

15:28 Aseesimees Enn Eesmaa
Peeter Ernits.

15:28 Peeter Ernits
Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Direktiivi ülevõtmine on suurepärane samm, aga ma küsin ühe konkreetse küsimuse. Siin on öeldud, et nende õhukeste kilekottide õgimine lindude, loomade ja kalade poolt põhjustab nende massilist suremist. Kas oskate meid valgustada, mis elajatega tegemist on? Kes täpsemalt saavad massiliselt kilekotte õgides surma?

15:29 Keskkonnaminister Marko Pomerants
Aitüma! Eesti kohta spetsiifilist statistikat ei ole. Globaalses mõttes on võimalikud ohvrid kõik veelinnud, kellele see kile võib sattuda toidulauale. Aga ohvrid võivad olla ka Eesti looduses elavad metsloomad. Teie kui terioloog kindlasti suudate sellest Riigikogu liikmetele rääkida pikalt ja huvitavamalt kui mina.

15:29 Aseesimees Enn Eesmaa
Erki Savisaar.

15:29 Erki Savisaar
Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Kui paljud nendest seaduseelnõus toodud piirangutest tulenevad mingitest eurodirektiividest ja kui paljud on meil siin Eestis omal välja mõeldud?

15:30 Keskkonnaminister Marko Pomerants
Aitüma! Eelnõus kirjas olev eesmärk, et 2019. aasta 31. detsembriks ei tohi inimese kohta õhukesi plastkotte olla rohkem kasutuses kui 90 ja 2025. aastaks 40, tuleneb Euroopa Liidu direktiivist. Liikmesriikidele on antud erinevad võimalused seda direktiivi rakendada ehk eesmärgini jõuda. See, mis teie ees on, on meie valik. Nii et eesmärk on üleeuroopaline, liikumistee eestimaine.

15:30 Aseesimees Enn Eesmaa
Urmas Kruuse.

15:30 Urmas Kruuse
Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea minister! Kas oli arutluse all ka see, et kilekottide pakkumine kaubanduses üldse lõpetada?

15:30 Keskkonnaminister Marko Pomerants
Aitüma! Seda mainis ka parlamendiliige Andres Ammas, et selliseid mõtteid on inimeste peas olnud. Aga käesoleva direktiivi ülevõtmise kontekstis ei tundunud see realistlik stsenaarium olevat ja seetõttu me sellega väga pikalt ei tegelenud. Seega võib öelda, et me ei tegelenud sellega.

15:31 Aseesimees Enn Eesmaa
Austatud minister, aitäh vastuste eest! Komisjoni nimel ettekandeks kutsun kõnetooli keskkonnakomisjoni esimehe Rainer Vakra.

15:31 Rainer Vakra
Austatud juhataja! Head kolleegid! Mul on rõõm tutvustada teile keskkonnakomisjoni esindajana arutelu, mis käsitles pakendiseaduse muutmise seaduse eelnõu 358. Keskkonnakomisjon arutas seda eelnõu koos Keskkonnaministeeriumi esindajatega 16. jaanuaril 2017. aastal ning otsustas teha ettepaneku võtta see täiskogu 8. veebruari istungi päevakorda ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks 22. veebruar kell 14. Etteruttavalt ütlen ära ka menetluslikud otsused, enne kui jõuan arutelu juurde. Langetati konsensuslik otsus määrata eelnõu ettekandjaks keskkonnakomisjoni liige Rainer Vakra, teha ettepanek võtta eelnõu Riigikogu täiskogu istungi päevakorda ning esimene lugemine lõpetada.
Mis puudutab eelnõu arutelu, siis needsamad küsimused, mida head kolleegid hetk tagasi küsisid ministrilt, olid ka keskkonnakomisjoni liikmetel. Eelnõu põhiline postulaat on see, et saastaja maksab. Praegu on nii, et iga inimene saab poes, olgu see apteek, kingapood või raamatupood, pahatihti automaatselt kilekoti kaasa. Tulevikus on müüja kohustatud inimese käest küsima, kas ta soovib ka kilekotti osta. Hind võib olla üks, kaks, viis senti – täpselt nii palju, kui konkreetne ettevõte õigeks peab. Aga selge on, et tasuta kilekotte jagada ei tohi. Neid ei tohi jagada ka mitmesuguste kampaaniate raames. Põhimõte on, et iga inimene peaks mõtlema, kas tal on seda kilekotti vaja või mitte.
Küsisime ministrilt, kes käis keskkonnakomisjonis sellel teemal rääkimas, muidki küsimusi lisaks nendele, mis olid siin kolleegidel. Härra Kruuse küsis näiteks selle kohta, et maailmas on ju mõnes riigis kilekotid lausa keelustatud. Prantsusmaal, Iirimaal ja Itaalias – seal küll teatud eranditega – on õhukesed plastkandekotid täielikult keelatud. Eestis me seda teed ei ole läinud. Ka keskkonnakomisjon toetas varianti, et tuleb panna inimene kassa juures mõtlema, kas tal on seda kilekotti vaja või mitte. Kui ta peaks selle ostma, siis leiab nii mõnigi inimene, et tegelikult tal seda kilekotti vaja ei ole. Statistika on seda näidanud.
Meelis Mälberg tubli spordimehena ja tugeva orienteerujana viitas, et kilekotte kasutatakse ju ka mujal kui jaekaubanduses, näiteks orienteerumisvõistlustel pannakse kaardid kilekoti sisse. Kas edaspidi võib orienteerumisvõistlustel kilekotte tasuta jagada või mitte? Uudis kõigile neile, kes lähevad kas Nõmme turule või orienteerumisvõistlustele on selline, et kuna nende kottide eest on juba varem tasutud, siis nendel puhkudel võib inimestele kilekoti tasuta kaasa anda. See puudutab ka jaekaubanduse müügikohti, mille pindala on suurem kui 100 ruutmeetrit.
Lisaks küsiti härra ministrilt, kas on võimalik, et kilekoti hind peidetakse toote hinda. Kui ostad poest kalli ülikonna või kingad, siis vahest lisatakse need paar senti automaatselt kaubaartikli hinnale, aga jääb mulje, et kilekoti saab nagu tasuta. Seadusest tulenevalt on aga kohustus näidata kilekoti maksumus igal juhul eraldi real. Ei ole võimalik peita kilekoti hinda toote hinna sisse.
Lisaks uuriti keskkonnakomisjonis ministeeriumi esindajatelt, mismoodi hakkab see protsess tehniliselt välja nägema. Vastus oli hästi lihtne: seda on tegelikult juba praegu näha suuremates jaemüügikettides. Õhukestele kilekottidele pannakse triipkood peale ja samamoodi nagu suured kandekotid, tõmmatakse need masinast läbi. See registreerib automaatselt triipkoodi ja tarbijal tuleb sellise keskkonnakäitumise eest maksta. Lisaks oli küsimus, mis puudutas konkreetselt 100 ruutmeetri piiri. Kas seda on koostöös huvigruppidega arutatud? Eesti Kaupmeeste Liidu hinnangul on Eestis umbes 780 kauplust, mille pindala on väiksem kui 100 ruutmeetrit, ning nende kõrvalejätmine aruandlusest ei mõjuta plastkandekottide tarbimise kogumahtu kuigi palju. Täpsustati ka seda, et selle 100 ruutmeetri pinna

sisse arvestatakse ka laopind, mis tähendab seda, et tegemist on väga väikeste kioskitega.
Nagu ma ütlesin, keskkonnakomisjon toetas seda eelnõu konsensuslikult.

15:37 Aseesimees Enn Eesmaa
Enne kui ma avan küsimuste vooru, täpsustan, lugupeetud ettekandja, üht asja. Kas muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on 22. veebruar kell 16, nagu teil kirjas on, või kell 14, nagu te ütlesite?

15:37 Rainer Vakra
Nii nagu me kirjutasime, kell 16.

15:37 Aseesimees Enn Eesmaa
Selge, tänan! Andres Ammas, palun!

15:37 Andres Ammas
Aitäh, lugupeetav eesistuja! Lugupeetav ettekandja! Mõni minut tagasi sai lugupeetud ministrit ahvatleda natuke laiemale mõttevahetusele kilekottide teemal ja tahan anda teilegi võimaluse natuke laiemaks käsitluseks. Kas komisjonis oli seekord või on mõne muu küsimusega seoses arutusel olnud radikaalsemaid meetmeid kilekotireostuse vähendamiseks? Kas seekord jäädi tõesti ainult selle eelnõu piiresse?

15:38 Rainer Vakra
Aitäh! 16. jaanuaril jäädi ainult eelnõu temaatika piiresse. Aga keskkonnakomisjon on arutanud ka radikaalseimaid võimalusi, näiteks Keskkonnainvesteeringute Keskuse rahastamisel kaks korda korraldatud killerkoti kampaania raames. Tookord olid meil keskkonnakomisjonis pea paarikümne suurema jaekaubandusettevõtte esindajad ja siis me uurisime ka seda versiooni, kuidas neile mõjuks see, kui täielikult kilekotid keelata. Vahepealne variant oli see, et võiks määrata miinimumhinna. Kui me jätame hinna lahtiseks, siis võib see üks-kaks senti olla, aga miks mitte riiklikult määrata hinnaks vähemalt 15 või 20 senti või miks mitte ka üks euro. See oleks juba hind, mis paneb kilekotiostja mõtlema. Lõppkokkuvõttes otsustas komisjon koostöös ministeeriumiga minna seda kõige mõistlikumat teed, et koputada Eesti tarbija südametunnistusele sellel hetkel, kui ta ostu teeb, ja küsida ta käest, kas ta tõesti seda kilekotti vajab. Otsustasime mitte määrata kohustuslikku hinda, olgu see üks euro või mis tahes.

15:39 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Urve Tiidus!

15:39 Urve Tiidus
Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Õigupoolest ma oleksin pidanud seda ministrilt küsima, aga jäin hiljaks. Tema ettekande lõpus kõlasid sõnad, et direktiivis on toodud kindlad arvud, kui palju üks inimene – ma saan aru, et Euroopa Liidus – võib väikseid kilekotte omada. Mingi arv oli 90 ja siis oli veel mingi arv. Kas te seda komisjonis kuidagi arutasite, et kes, jumal hoia, ometi suudab seda kontrollida, kui palju kilekotte kellelgi on?

15:40 Rainer Vakra
Aitäh! Numbrid olid õiged. Ma siis vastan rõõmuga ministri eest, et õhukeste kilekottide puhul oli see number 90 ja n-ö tugevate kilekottide puhul 40. Ja see puudutas aastast tarbimist ühe inimese kohta. Kui me vaatame Eesti statistikat, siis uuringud näitavad, et Eesti inimeste puhul oli see näitaja umbes 40 plastkandekotti ja umbes 165 eriti õhukest kilekotti. Loomulikult need uuringud tehakse koos kaupmeeste liiduga ja see on statistiline keskmine. Ma usun ja loodan, et kindlasti on inimesi, kellel ei ole mitte ühtegi kilekotti, ja on ka neid, kellel on vastupidi, näiteks 300 või 400 kilekotti. Aga Eesti keskmine näitaja on see, et õhukesi on 165 ja paksemaid 40, mis on tegelikult üllatavalt suured arvud.

15:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits.

15:41 Peeter Ernits
Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Ma ei hakka küsima, mis elajad kilekotte nii kõvasti õgivad ja hukkuvad. Aga ma küsin, kas kaubandus-tööstuskoja ja kaupmeeste liidu juhid, kes arvavad, et ei ole hea mõte õhukesi kilekotte keelustada või kehtestada neile mingi hind, on keskkonnavaenulike vaadetega või on neil mingi muu põhjus.

15:41 Rainer Vakra
Aitäh! Kõigepealt, nende ettepanekutest tulenevalt me tegelikult eelnõus selle muudatuse tegime. Me ei räägi mingist konkreetsest riigi kehtestatavast hinnast, vaid kokkuvõttes ikkagi kaupluste määratavast hinnast. Punkt B: tuleb märkida, et tegemist ei ole ju mingi riikliku maksuga, mille raha riik endale kasseerib. See raha jääb nende enda kulude katteks. Nii et selles osas ei ole nende poolt suurt vastuseisu olnud. Ettepanekud on pigem tulnud koostöös ja ühises arutelus. Ette rutates aga ütlen, et kuna tegemist on alles esimese lugemisega, siis me homme arutame nende teie nimetatud osapooltega, sh Eesti Kaupmeeste Liiduga, enne teist lugemist neid küsimusi veel kord. Nii et kui headel kolleegidel on häid mõtteid, kuidas eelnõu täiendada, siis need on kindlasti teretulnud. Nagu ka austatud juhataja märkis, muudatusettepanekute tähtaeg on, kordan üle, 22. veebruar 2017 kell 16, mitte nii nagu ma esimene kord ütlesin, kell 14.

15:42 Aseesimees Enn Eesmaa
Urmas Kruuse, palun!

15:42 Urmas Kruuse
Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Kui ma õigesti aru olen saanud, siis põhieesmärk on vähendada teatud tüüpi saastet ja riski, et need keskkonnale kahjulikud kilekotid satuvad loodusesse. Aga kas te tõesti usute, et kui kilekott on juurviljaosakonnas müügil hinnaga kuus senti, siis sunnib see tarbijat kilekotist loobuma? Kas ei oleks pigem õigem tee see, et me kasutaksime ainult biolagunevaid kotte?

15:43 Rainer Vakra
Aitäh, väga hea küsimus! Minu arvates see, et inimeselt keskkonnavaenulike tarbimisharjumuste eest raha võetakse, kindlasti suunab kogu ettevõtlust ja jaekaubandust just biolagunevate pakendite poole. Veel paremad kui biolagunevad oleks aga taaskasutatavad pakendid. Näiteks puuviljade jaoks on olemas võrkkandekotid, mida on võimalik korduvalt kasutada. Aga enda kogemuse põhjal ütlen küll, et see muutus saab olema ütlemata suur. Olen näiteks apteegis ravimeid ostes küsinud, kui paljud kliendid nõuavad kilekotti. Austatud apteekrid on korduvalt väitnud, et on inimesi, kes lausa pahandavad, kui neil jäetakse plaastrikarp eraldi kilekotti panemata. Kui apteeker seda ei tee, siis nad lausa küsivad seda. Paraku on ühiskonnas väga juurdunud arusaam, et iga üksik raamat või plaastrikarp peab olema eraldi kilekotis. Ei usu, et ainuüksi küsimus, kas te seda soovite ja olete nõus selle eest maksma, seda kergesti muudab. Viimasel paaril nädal olen ma käinud ka raamatupoodides ja üks müüja ütles mulle, et te teete meie elu väga raskeks, sest neid inimesi, kes iga raamatut soovivad eraldi kilekotis saada, on meie hulgas rohkem, kui me arvame.

15:44 Aseesimees Enn Eesmaa
Austatud ettekandja, teile rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonidel on soovi alustada läbirääkimisi? Sulgen läbirääkimised need avamata. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 358 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määran eelnõu 358 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 22. veebruari kell 16.

---

9. 15:45 Noorsootöö seaduse, Eesti Vabariigi haridusseaduse ja huvikooli seaduse muutmise seaduse eelnõu (341 SE) esimene lugemine

15:45 Aseesimees Enn Eesmaa

Tänane üheksas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud noorsootöö seaduse, Eesti Vabariigi haridusseaduse ja huvikooli seaduse muutmise seaduse eelnõu 341 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli eelnõu algataja esindaja, haridus- ja teadusminister Mailis Repsi!

15:46 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid, Riigikogu liikmed! Tulen oma ettevalmistatud punktide juurde ja ootan huviga diskussiooni teemal, mille tõstatamine kandub aega enam kui kümmekond aastat tagasi. Sedavõrd on asi uhkem, et eelnõu on käinud läbi väga erinevatest valitsuse koosseisudest ja lausa mitmest Riigikogu koosseisust. Küll mitte täpselt see eelnõu, aga see mõte. Nii et kõik on kindlasti teemaga kursis. Kui nüüd minna täpsemaks, siis Vabariigi Valitsus kiitis 2016. aasta 10. märtsi kabinetinõupidamisel heaks noorte huvitegevuse toetussüsteemi kontseptsiooni. Selle eesmärk on luua alused huviharidusele ja huvitegevusele täiendava riigi toetuse eraldamiseks alates 1. septembrist 2017. Kontseptsiooni koostamise eestvedajaks oli tol hetkel Kultuuriministeerium, kaasvastutajateks Haridus- ja Teadusministeerium ning Rahandusministeerium. Kaasati ka Sotsiaalministeeriumi, Siseministeeriumi, omavalitsusliitude, kultuuri- ja huvialaliitude ning Eesti Noorteühenduste Liidu esindajad.

Kontseptsiooni lähtekohaks võeti Haridus- ja Teadusministeeriumi koostatud kolm rahastamismudelit: esiteks, universaalne ehk pearahapõhine, teiseks, ainult vajaduspõhine ja kolmandaks, tulemuspõhine rahastamismudel. Diskussiooni käigus leiti, et rahaliste ressursside piiratuse juures võimaldab noorte osalust kõige tõhusamalt suurendada vajaduspõhine rahastamine, mis tagab paindliku, kuid tulemustele suunatud huvihariduse, huvitegevuse toetamise, keskendudes kitsaskohtade kõrvaldamisele.

Huviharidus ja huvitegevus on noorsootöö valdkonnad, mis võimaldavad noorel omandada teadmisi ja oskusi, aga kujundada ka hoiakuid valitud huvialal. Seejuures omandatakse huviharidus huvikoolis huvikooli seaduse kohaselt ehk registreeritud õppekavade alusel. Huvitegevuse toimumise kohti on aga palju rohkem – näiteks üldhariduskoolide, noortekeskuste ja noorteühingute juures – ja tegevused on tihti ka lühiajalisemad ega toetu ainult õppekavadele. Noorsootöö, sh huvihariduse ja huvitegevuse korraldamine on kohaliku omavalitsuse korraldamise seaduse alusel omavalitsuse ülesanne. Omavalitsused korraldavad noorsootööd nii valla- või linnavalitsuse struktuuriüksustega kui ka delegeeritud teenuste kaudu, rahastades selleks mittetulundusühinguid, äriühinguid ja kasutades veel paljusid vorme. Omavalitsuse panus noorsootöösse ulatub umbes 100 miljoni euroni aastas. Sellele lisanduvad riigi toetused, programmid, paljud eraalgatused ning arvestatav lastevanemate panus. Noorte võimalused huvihariduses või huvitegevuses osaleda ei ole siiski võrdsed, need sõltuvad sotsiaal-majanduslikust taustast, regionaalsetest iseärasustest ja teistest noortest mitteolenevatest asjaoludest. Kuna huvihariduses ja huvitegevuses osalemise võimalused ei ole tagatud kõikidele noortele, ongi tänasel arutelul oluline huvihariduse ja huvitegevuse kättesaadavuse teema: tegevusvormide olemasolu noore tegutsemispiirkonnas, osalustasu jõukohasus, noorelt eeldatavate õppe- ja isiklike vahendite olemasolu, osaluseks vajalike transpordivõimaluste olemasolu ning osaluskeele ja õppevormide sobivus noortele.

Huvihariduse ja huvitegevuse mitmekesisus tähendab valiku olemasolu peamistes huvialavaldkondades. Sellega on seotud ka noorte ja nende vanemate suurem teadlikkus võimalustest. Huvihariduse ja huvitegevuse kvaliteet oleneb tegevuses osalemise positiivse mõju tagamisest, võimekusest arendada andeid, toetada erivajadusega õppureid ning huvialavaldkondade arenguvõimekust. Miks ma nii täpselt neid punkte välja toon? Sest täpselt sellistes eesmärkides seaduse koostamise käigus koos huvirühmadega kokku lepiti. Lähtudes varasemast tööst ja otsustest ning Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi eesmärgist viia ellu noorte huvitegevuse toetamise kontseptsioon, on Haridus- ja Teadusministeerium välja töötanud noorsootöö seaduse, Eesti Vabariigi haridusseaduse ja huvikooli seaduse muutmise seaduse eelnõu, mis sätestabki riikliku täiendava toetuse alused.

Täiendav toetus, mida me täna siin arutame, koosneb kolmest osast: otsetoetus kohalikele omavalitsustele, toetus omavalitsuste nõustamiseks, seireks ja omavalitsuste koostöö edendamiseks ning toetus huvialavaldkondade esindusühingutele. Seaduse rakendamiseks on riigi eelarvestrateegias ette nähtud eraldada 2017. aastal 6 miljonit eurot, alates 2018. aastast aga juba 15 miljonit eurot. Kohalikele omavalitsustele on kavandatud eraldada toetusfondi kaudu *ca* 95% toetuse kogumahust.

Toetuse eesmärk on suurendada 7–19-aastaste noorte huvihariduses ja huvitegevuses osalemist kättesaadavuse parandamise ja mitmekesisuse suurendamise kaudu. Kui loodud võimalused on piisavad, siis võivad nendest loomulikult osa saada ka kõik 20–26-aastased noored. Toetus iga omavalitsuse jaoks kujuneb kättesaadavuse ja mitmekesisuse komponendi alusel.
Kättesaadavuse komponendis võetakse toetuse arvestamise aluseks kohaliku omavalitsuse territooriumil elavate noorte arv, puudega noorte arv ja toimetulekuraskustes peredes elavate 7–19-aastaste noorte arv, et tagada ligipääs huviharidusele ja huvitegevusele esmajoones nendele, kellel ei ole seda kas üldse või ei ole see piisav. Kättesaadavuse tagamise komponentide tulem jagatakse läbi kohaliku omavalitsuse üksuse finantsvõimekuse näitajaga.
Teine osa ehk mitmekesisuse tagamise komponent arvutatakse noorte arvu ja puudega noorte arvu alusel. Noorte arvu valdav osatähtsus komponendis tagab koos kohaliku omavalitsuse üksuse piirkondlikku kättesaadavust iseloomustava koefitsiendiga mastaabiefekti arvestamise. Komponentide omavahelise suhtena on välja pakutud 30% kättesaadavusele ja 70% mitmekesisusele. Põhjendused on siin järgmised. Väiksemad omavalitsused ei ole huvihariduse ja huvitegevuse korraldamisel nii võimekad kui suuremad omavalitsused. Väikestes omavalitsustes elab kolmandiku võrra rohkem toimetulekuraskustes noori kui suurtes omavalitsustes. Väikestes omavalitsustes on noortele huvitegevuse mitmekesisuse tagamisega rohkem probleeme ning mitmekesisuse tagamine on ühe noore kohta kallim kui suuremates omavalitsustes.
Toetuse kasutamise sihtotstarve on kohaliku omavalitsuse otsustada. Toetuse andmise eelduseks on omavalitsuse jätkuv huvihariduse ja huvitegevuse põhikulude toetamine. Seetõttu ei ole lubatud kasutada toetust kinnisvara ja sõiduvahendite soetamiseks ega kasutussevõtmiseks, hoonete ja rajatiste ehitamiseks, kinnistute, hoonete, ruumide ja majandamiskulude eest tasumiseks ega seni oma eelarvest tehtud kulude katmiseks. Detailsemad toetuse jaotamise ja kasutamise tingimused kehtestatakse Vabariigi Valitsuse määruses "Riigieelarve seaduses kohaliku omavalitsuse üksustele määratud toetusfondi vahendite jaotamise ja kasutamise tingimused ja kord". Omavalitsus peab toetuse kasutamisel eelkõige arvesse võtma 7–19-aastaste noortega perede sotsiaal-majanduslikku olukorda, lasterikaste perede võimalusi, noorte füüsilisi ja psüühilisi erivajadusi ning regionaalsest paiknemisest tingitud huvitegevuse ja -hariduse kättesaadavust. Teiseks peab kohalik omavalitsus lähtuma noorte vajadustest ja kolmandaks peab ta tagama huvitegevuse ja -hariduse kättesaadavuse vähemalt järgmistes valdkondades: kultuur, sport ning loodus- ja täppisteadused ja tehnoloogia (LTT).
Eelnõuga nähakse ette, et omavalitsused koostavad ning esitavad Haridus- ja Teadusministeeriumile huvihariduse ja huvitegevuse kava. Selles tuuakse välja huvihariduses ja huvitegevuses osalevate noorte arv ning osalemise võimalused, kirjeldatakse huvihariduse ja huvitegevuse kättesaadavuse ja mitmekesisuse tagamise kitsaskohti ning tegevusi nende kitsaskohtade kõrvaldamiseks kas üksi või koostöös teiste omavalitsustega. Olukorra analüüsimisel ja edasiste tegevuste kavandamisel nõustab omavalitsusi Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatav Eesti Noorsootöö Keskus, võttes omavalitsustega ühendust, analüüsides võimalusi teha koostööd teiste omavalitsustega, nõustades ja toetades kava koostamisel, kitsaskohtade tuvastamisel ning lahenduste väljapakkumistel ning täiendavate tegevuste kavandamisel. Lisaks kehtestatakse seadusega toetus huvialavaldkondade kvaliteedi arendamiseks. See toetus antakse huvialavaldkondade esindusühingutele ning moodustab umbes 2,5% kogu eelarvest. Näiteks LTT-, muusika-, kunsti-, spordi-, tantsu- ja üldkultuurivaldkonnas hakatakse toetama esindusühingute omavahelist koostööd ja tegevuste ühist kavandamist. Toetust saab kasutada näiteks koolituste metoodika arendamiseks, võrgustikutöö arendamiseks ja infovahetuse tagamiseks. Toetuse taotlemise ja andmise kriteeriumid kinnitatakse jälle Haridus- ja Teadusministeeriumi vastava määrusega ning rahastus algab 2018. aasta algusest.
Seaduseelnõu on kooskõlastanud peamiste huvialade esindusühingud ja omavalitsusliidud ning ministeeriumid. Seaduse jõustumise ajaks on Vabariigi Valitsus välja pakkunud 1. juuli 2017. Aitäh!

15:57 Aseesimees Enn Eesmaa

Esimese küsimuse ettekandjale esitab Krista Aru. Palun!

15:57 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud proua minister! See seaduseelnõu on tõesti selline, et seda tuleb ainult tervitada ja selle üle rõõmustada. Minul on aga märksa põhimõttelisem küsimus. Siiani oleme harjunud käsitlema huviharidust ja huvitegevust eelkõige hariduse osana. Mis on need põhjused, miks huviharidus ja huvitegevus arvatakse nüüd noorsootöö alla?

15:58 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps
Hea küsija, aitäh! Kõigepealt, noorsootöö definitsiooni üks osa on alati olnud huvitegevus või huviharidus, sest noorsootöö kõige laiemas mõttes hõlmab ju paljusid asju. See ei ole nii, et nüüd on arvatud sinna alla. Täna oli mul kohtumine muusikute esindajatega ja neil see teema ka natuke ikka veel kripeldas. Kui minna nüüd mitu aastat tagasi, siis päris alguses oli üsna suur lootus, et see lisaraha seotakse pigem õppekavalise tegevuse ja huviharidusega. Pikkade diskussioonide ja arutelude tulemusena tuli välja, et seda ei saa nii jõuliselt piirama hakata. Kuna ka uuringutest tuli välja, et seal, kus huviharidust ei ole seni piisavalt pakutud, on kohati see kättesaadavuse ja vajaduste arvestamise probleem, siis hakkaski see mõiste laienema kogu huvitegevusele. Ütleme, kui huviharidus ei ole enam seotud ainult huvikoolide, registrite, õppekavade ja kõige sellega, siis kaldubki ta juba noorsootöö kõige suurema valdkonna ehk huvitegevuse poole. Mina isiklikult ei näe siin mingit vastuolu, aga tõenäoliselt tuleneb see ka sellest, et haridusministeeriumis on noorsootöö ja haridus alati omavahel läbi põimunud. Kus on see piir? Kui koolis lõpevad tunnid ja algab huvitegevus mitmesugustes ringides, siis peavad kõik seda endiselt hariduse osaks. Aga kui vaadata niimoodi puhttehniliselt, siis võiks ka öelda, et algab noorsootöö. Ma ise eriti vahet ei näe, aga kui see on midagi sellist, mida me võiksime omavahel veel arutada, siis ma usun, et kultuurikomisjonis oleks mõistlik teema lahti harutada, sest see on ka huvikoolides siiamaani siiski küsimusi tekitanud. Nagu ma ütlen, oli tänanegi kohtumine üsna emotsionaalne.

16:00 Aseesimees Enn Eesmaa
Andres Ammas, palun!

16:00 Andres Ammas
Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav minister! On minulgi puhas rõõm teid selle eelnõuga siin puldis näha. Tahaksin natuke rohkem teada meie huvihariduse praeguse seisu kohta. Ma saan aru, et eelnõu ette valmistades te kahtlemata ju viisite läbi uuringuid ja tutvusite olukorraga igakülgselt. Mõistan täiesti, et eri piirkondades võivad olla täiesti erinevad kitsaskohad ja pudelikaelad. Aga kas siiski joonistusid välja mingidki mustrid, mille põhjal te võiksite teha natuke üldistust ja seda meiega jagada? Kas probleemiks on juhendajate väike palk, kvalifitseeritud juhendajate puudus üleüldse, transport, valiku piiratus jne? Kas joonistusid välja mingid mustrid, mida saaks üldistada, kus meil hetkel on need nõrgad kohad? Mida me eeskätt loodame selle eelnõuga saavutada?

16:01 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps
Aitäh, hea küsija! Kõigepealt pean kohe ütlema, et oma isikus ma esindan täna selles valdkonnas haridusministeeriumi ja laiemalt veel Vabariigi Valitsust. Siinkohal pean tänama eelmisi koosseise, eelmisi ministreid, sest selle teemaga on tegeldud väga pikka aega. Mina olen need uuringud pärinud, need on juba läbi viidud. Kaasatud on kodanikuühiskonda kõige laiemalt, jõuliselt on kaasatud neidsamu tublisid huvihariduse ja huvitegevuse esindusorganisatsioone.
Millised on mustrid, kättesaadavus? Kui me räägime hajaasustusest, siis on selgelt takistuseks transpordikorraldus. On sotsiaal-majanduslikud riskirühmad, kellel on takistuseks osalustasu. Nagu ma täna siin põgusalt mainisin, on vahel takistuseks huvitegevuses osalemise nõuded. Näiteks sellisedki lihtsad asjad, et on vaja mingid oma vahendid kaasa võtta. Kui on juba teatud tasemele jõutud, siis on võib-olla mõnel võistlusel osalustasud, ja see on põhjuseks, miks noor välja langeb. Kui tulla mitmekesisuse juurde, siis tehnikavaldkond ning loodus- ja täppisteadused on selgelt alaesindatud. Suurem osa kohalikest omavalitsustest ei paku võimalust nende valdkondadega tegelda üldse või pakub väga vähesel määral. See on ka põhjus, miks see kolmas valdkond on nüüd väga tugevasti sisse tulnud. Ma ei räägi ainult robootika- ja IT-ringidest, vaid palju laiemalt sellest, mida üldse võiks tehnika- ja loodusteaduste valdkonnas pakkuda. Hiljutisel arutelul kultuurikomisjonis tuli taas üles näiteks puuetega noorte kaasatuse ja suurperede küsimus, mis puudutab kogu sotsiaal-majanduslikku poolt.

Kui rääkida mitmekesisusest ja kättesaadavusest, siis üks kõige elavamaid diskussioone on olnud – ja ma eeldan, et Riigikogus läheb see diskussioon edasi – selle üle, kas meie eesmärgid ei ole natuke vastuolulised. Me peame leidma siin kompromisse ja seetõttu on eelnõus välja pakutud suhe 30% ja 70%. Põhjus on selles, et kui me vaatame, kuhu on koondunud suurem osa huviharidusest, siis üldiselt on need maakonnakeskused ehk suuremad keskused. Kui me vaatame aga kitsaskohti – mitmekesisuse puudumine, kättesaadavus, kõige suurem hulk noori, kes jääb üldse huvitegevusest kõrvale –, siis need on pigem väljaspool keskusi. Nii et selle tasakaalupunkti otsimisel on olnud üsna raske otsustada, kas me peaksime toetama neid keskusi, kus see mitmekesisus on juba olemas, ja ütlema, et kaasake rohkem ümberkaudsete valdade noori, või toetame rohkem seda, et kohalikud omavalitsused ise arendaksid selle mitmekesisuse välja. Praegu on pakutud nii, et see raha suunatakse ikka rohkem keskustest välja. Loomulikult on olemas võimalus, et kui keskus ja ümberkaudsed vallad lepivad kokku mudelis, kuidas lapsi kaasatakse näiteks spordi- või kunstiringidesse ja eriti muusikakoolidesse, mis tavaliselt on ju keskustes, siis on see kompensatsioonimehhanism omavahelise otsustamise küsimus. Nii et kitsaskohad on pigem kättesaadavus, valikute puudus ja teatud riskirühmad. Selle eelnõuga me püüamegi kohalikule omavalitsusele öelda, et ole hea, pööra eriti tähelepanu nendele kolmele valdkonnale.

16:05 Aseesimees Enn Eesmaa
Urmas Kruuse.

16:05 Urmas Kruuse
Aitäh, austatud istungi juhataja! Austatud minister! Oma kõnes märkisite ka seda, et kohalikku omavalitsust, kes justkui tahaks vargsi katta oma kulutused uute võimalike tuludega, saab täpselt jälgida ja kontrollida ning seal probleemi ei ole. Minu jaoks on selle rahajaotuse puhul aga üks väga keeruline küsimus: kuidas teha prioriteetide mitteseadmisel selget vahet, kas tegu on võimekuse või tahte puudumisega? Seda on minu arvates väga keeruline tuvastada. Kas on olemas mingi stardijoon, millest alates me arvestame, et kohalik võim ei ole tegelikult tahtnudki sellesse tegevusse panustada ja tema jaoks see ei ole prioriteet, kuigi ta võib väita, justkui raha ei jätkuks?

16:06 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps
Väga hea küsimus, aga väga head vastust ei ole. See on see dilemma, kui palju me tahame kohalikku omavalitsust usaldada ja kui palju me tahame talle ette kirjutada. Selle eelnõu kohaselt on eesmärk ikkagi suhteliselt palju usaldada. Siin on sees väiksed kontrollimehhanismid, diskussioonivõimalused, vastastikune aruandlus, aga tegelikult antakse kohalikule omavalitsusele see raha eespool mainitud korrutise järgi ja öeldakse, et ole hea, tegele nende eelisvaldkondadega, ütle, kuidas sa oled kitsaskohti lahendanud ja kõike muud teinud. Kui kohalik omavalitsus ei ole siiamaani sellesse tegevusse vahendeid suunanud ja nüüd lisab näiteks 20 000 või 30 000 eurot, siis ma loodan, et suure tõenäosusega tekib selle seadusega vähemalt mingi surve hakata vastama küsimusele, miks see valdkond on nii vähe tähelepanu saanud. Milles ma näen aga tõepoolest kitsaskohta, on see, et tänini on huvitegevus enamasti suunatud 7–11-aastastele. Hea Andrese küsimusele vastates ma ei rääkinud sellest, et üle 13-aastaste, 13–19-aastaste huvitegevusega hõivatuse protsent läheb oluliselt alla, st mida vanemaks noored saavad, seda väiksemad on nende valikuvõimalused ja kaasatus. Kindlasti nõuab see kohalikult omavalitsuselt erilist tähelepanu ja tööd. Millised võimalused siin on? Jah, me saame nõustada, me saame nendega vestelda, me saame neid kuidagi häbimärgistada, neid välja tuua. Väike muudatus tuleb kindlasti ka sellest, et kui meile jääb ikkagi peaaegu kolm korda vähem omavalitsusi, kas siis kõikides omavalitsustes nii ühtlaselt kehvasti on. Ma usun, et haldusreformi tulemusena tekib rohkem ka selliseid surverühmasid, näiteks lapsevanemate näol, kes hakkavad lihtsalt nõudma.
Mis puutub kulude katmisse, siis siin on lihtsalt see asi, et kohalik omavalitsus peab näitama, et midagi läheb paremaks. Kui ta siiamaani ei ole aga huvitegevusse raha suunanud ja nüüd järsku hakkab ainult selle vahendiga midagi paremaks tegema, siis jah, niimoodi puudusi prioriteetide seadmisel ei lahenda.

16:09 Aseesimees Enn Eesmaa
Monika Haukanõmm, palun!

16:09 Monika Haukanõmm

Tänan, härra juhataja! Hea minister! Minu küsimus puudutab vanusevahemikku ja seda, et toetus nähakse ette 7- kuni 19-aastastele ja teatud juhtudel ka kuni 26-aastastele. Püüdsin aru saada, miks on tehtud just selline valik, miks on jäänud välja 5- ja 6-aastased. Teatud aladel, nagu me teame, alustatakse ikkagi tunduvalt varem, võtame kas või iluuisutamise, kus jääle minnakse märksa varem, võtame iluvõimlemise või poistel näiteks judo. Või siis tahavad vanemad, et keeleõppega alustataks varem, meie presidentki on öelnud, et keele võiks ju juba lasteaias selgeks õppida. Mis põhjustel on selline valik tehtud? Ma mõtlen ka puuetega laste peale – kui keegi põeb näiteks juveniilset artriiti, siis tema jaoks on väga oluline hakata spordiga võimalikult vara tegelema. Millest tulenevalt on see vanusegrupp valitud? Miks ei võiks toetus laieneda ka näiteks 5-, 4- või 3-aastastele?

16:10 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh, hea küsija! Siin olen ma ka pärinud sellise pikaajalise arutelu tulemuse. Ma saan aru, et selline oli lõpuks kompromiss. Jah, tõepoolest arutati ka võimalust maksta toetust 3.–26. eluaastani. Tasakaalupunkt leiti võib-olla pigem lähtuvalt sellest, et paljude seisukohast võiksid need olla noortele suunatud valikud, et enne seitsmendat eluaastat on väga palju lapsevanema valikuid. Siis tekkis teine diskussiooniring. Kui me vaatame mitmekesisuse puudumist ja erinevusi ka pakutavate erialade puhul, siis suurem osa vahendeid on otsustatud suunata ikkagi keskustest väljapoole, proportsionaalselt selgelt suurem osa. Kogu see hõivatus, kaasatus, märkamine – tegelikult suudetakse ju kohalikus omavalitsuses kõige paremini tegelda koolilastega, sest sealt tekib kohustus. Ma saan aru, et ma lähen oma vastusega nüüd natuke kaugemale, kui küsiti. Lihtne vastus on, et see oli kompromiss, mis kokku lepiti. Ma usun, et kultuurikomisjon saab selle arutelu juurde uuesti tagasi tulla ja vaadata, mis on need argumendid, plussid-miinused, aga täpselt selline see kompromiss oli, milleni lõpuks jõuti.
Nüüd teema, kas me peaksime lisama kohalike omavalitsuste kohustustesse ka oluliselt nooremate toomise huvitegevuse juurde ja kõik muud sellised asjad. Praegu on sellised tegevused väga palju seotud koolieaga. Ma usun, et seda me võiksime küll koos mõelda, kas see on alati õigustatud. Kohalikus omavalitsuses, nagu enamik meist usutavasti teab, on samamoodi, et toetama hakatakse üldjuhul alates seitsmendast eluaastast. Selle kõrval on siis erandid, millest teiegi rääkisite, st kas on spordialad, millega tuleb varem tegelema hakata, või on mingid erivajadusest tulenevad juhud, millal saab ka kohaliku omavalitsuse toetust. Näiteks linnade puhul on see tavaliselt grupiti või valdkonniti lahti räägitud, aga üldjuhul hakatakse toetama ka seitsmendast eluaastast.

16:12 Aseesimees Enn Eesmaa

Lauri Luik, palun!

16:12 Lauri Luik

Aitäh! Hea minister, kõigepealt kiitus teile! See on väga oluline teema, me oleme üritanud juba aastaid siin midagi ette võtta ja lõpuks oleme siis tegudeni jõudmas. Igati positiivne, kui huviharidus saab ka nendele noortele, kellele see seni ei ole olnud kättesaadav, paremini ligipääsetavaks. Minu küsimus puudutab aga teist poolt – neid noori, kes vaatamata sellele, et neil on võimalused või neil tekivad võimalused huviharidusega tegelda, ei ole juhendatavates ringides käimisest huvitatud. Me puutume sellega kokku näiteks Eesti Koolispordi Liidus. Noortel on paratamatult tekkinud palju muid ahvatlusi, eelkõige arvuti jms näol. Kas te eelnõu ette valmistades analüüsisite ka seda, kuidas seda sihtgruppi rohkem kaasata, kuidas nende noorte jaoks huvitegevust atraktiivsemaks muuta?

16:13 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps

Aitäh! Kõigepealt ütlen, et see oligi suuresti põhjus, miks eelnõu läks palju laiemaks ja jõuti huvitegevuse juurde ning miks ei hakatud piirama ei omandivormi ega tegevuskoha järgi. Huvitegevus võib toimuda koolide juures, kus on noori kõige lihtsam kaasata, see võib toimuda noortekeskustes hoopis teistsuguste, alternatiivsete võimaluste kaudu, eriti kui me räägime loodus- ja täppisteaduste või tehnikaringidest. Võib-olla võib ringitööd korraldada rohkem õhtupoolsetel aegadel ja palju paindlikumalt, lähtudes meie digimaailma võimalustest. Me oleme ka laiemalt arutanud, mis on üldse nutikas noorsootöö ja kuidas tehnika arengu kaudu noori kõigepealt paremini kaasata ning suunata siis mingis tegevuses osalema. Eriti nende keerulisemate sihtrühmade, 13–15-aastaste kohta, kelle kaasatuse protsent läheb kahjuks allapoole, on need, kes väga jõuliselt toetavad loodus- ja täppisteaduste arengut, öelnud, et selle kaudu saaks neid teismelisi palju rohkem kaasata.

Sporditegevuse puhul on selles seaduseelnõus, nagu te väga hästi teate, eraldi rõhutatud just mitmekesisust. Spordivaldkond kui selline ei ole piisav, kui mõned spordialad on kohalikus omavalitsuses esindatud. Kui noorel on huvi või temas tekitatakse huvi teiste alade vastu ja nendega tegelemiseks ta peab minema näiteks kodukohast natuke kaugemale, siis kohalikul omavalitsusel tuleb see võimalus tagada. Ta ei saa öelda, et meil on siin maadlustrenn ja sellest piisab, kui noor inimene tahab tegelda mõne teise spordialaga. Mitmekesisus ja kättesaadavus on need eesmärgid, mis selle seaduse kaudu tahetakse saavutada.
Aga kui sulle laiemalt vastata, siis nii nagu me tänapäeval väga palju sellises projekti- ja programmimajanduses elame, on üks teema, millega eraldi tegeldakse. Sellega tegelevad kaks valdkonnaministeeriumi, Haridus- ja Teadusministeerium ning Sotsiaalministeerium. Eesti keeles kõige lihtsamalt sõnastades on see nende täiesti kõrvale jäänud noorte teema. Siin on kohalikud omavalitsused olnud väga head partnerid, selliseid noori on tõepoolest hakatud ükshaaval üles otsima, neid juhendatakse ja neile pakutakse võimalusi. Sajaprotsendilist tulemust ei ole siin muidugi võimalik saavutada, aga kui praegu on sellest sihtrühmast kaasatud iga kolmas noor, siis seda on ka liiga vähe. Kui me jõuaksime vähemalt iga teise nooreni, siis me võiksime juba rääkida mingi teadlikkuse ja võimekuse olemasolust. Ja siis on muidugi veel see riski pool – transpordi või sotsiaal-majandusliku seisuga seotud takistused, tõrjutus, psühholoogilised probleemid või mingi ebaedu kogemus. Kui huvitegevus on eraldi suunatud ja keegi võtab selle oma südameasjaks, siis võib-olla nii mõnigi noor tuleb siiski huvitegevuse juurde tagasi.

16:17 Aseesimees Enn Eesmaa
Urmas Kruuse, teine küsimus.

16:17 Urmas Kruuse
Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt minister! Teie ettekannet kuulates ma märkasin, kuidas te viitasite sellele, et aktsent on keskusest väljapoole suunataval rahal, kuna keskuses on justkui piisavalt rahalist katet. Teiselt poolt võib öelda, et keskustes pakutavatest võimalustest saavad osa ka need lapsed, kes seal küll iga päev ei ela, aga käivad näiteks seal koolis või on sellega seotud oma vanemate töörände kaudu. Kas see toetus, mida nüüd hakatakse maksma, annab ühele väikesele kohalikule omavalitsusele näiteks võimaluse kompenseerida rahaliselt ühe juhendaja, treeneri tuleku sellesse väikesesse kohta, kuhu ta muidu ei tuleks? Praegu me näeme tegelikult Eestis ju seda, et mõningate spordialade, huviringide juhendajad sõidavad keskustest välja, kui nii võib öelda.

16:17 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps
Aitäh hea küsimuse eest! Oleneb, kui väiksest vallast me räägime. Piirissaarele eraldi juhendajat saata ei saa, aga seal on tegemist ka ainult ühe noorega. Tõenäoliselt tuleb seal siis leida teisi mudeleid. Ruhnul on ka natuke vähe noori, et palgata eraldi inimest. Kui võtta arvesse, et need omavalitsused, mis on väga väikesed, suuresti ka liituvad omavahel, siis üldjuhul ma ütlen, et jah, on võimalik. Kui see on nüüd tõepoolest ühele spetsialistile suunatud, siis sellest meetmest on muidugi vähe. Aga lisaks ja abiks on see küll kindlasti, sest eraldatavad vahendid on esimesel aastal, kus me räägime alles neljast kuust, ikkagi kümnetes tuhandetes, ja kui me läheme juba täisaasta peale, siis tuleb omavalitsuse kohta keskmiselt oluliselt rohkem kui 100 000 eurot. Kui seda raha paigutada läbimõeldult, siis see kindlasti aitaks, kas saaks mingi spetsialisti juurde palgata või siis tegelda nende kitsaskohtadega.
Kuidas on nende spetsialistidega väljaspool keskusi? Me teame, et need mudelid ongi väga erinevad. Vahel aitabki sellest, kui keskuse spetsialist käib korra või kaks nädalas. Saab rühmad avatud ja siis ei pea teda enam kogu aeg täispalgal hoidma. Ma usun, et selles osas toetus kindlasti midagi lahendab. Kui küsimus on tõesti mõnes üksikus noores, siis jah, hajaasustuse puhul on ühel võib-olla lihtsam sõita ühte keskusesse, teisel on jälle teistpidi. Oleneb, kuidas kohalik omavalitsus kokku lepib, meie siin ei takista. See spetsialist, kelle tööle võtad, ei pruugi olla oma vallast. Eriti suurvaldade puhul on tõmbekeskusi ümberringi nii palju, oleneb, mis huvid noortel on, mõnele sobib võib-olla mäesuusatamine, teisele hoopis teine asi. Võimalused kindlasti tulevad.

16:20 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Heidy Purga!

16:20 Heidy Purga
Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud minister! Kolleeg Lauri Luige küsimusest johtuvalt tekkis ka mul küsimus. Hiljuti pidas Archimedese keskus ühe noorsootööteemalise arutelu, kus muu hulgas jäi minu jaoks kõlama häiriv info, justkui mõningatel kohalikel omavalitsustel poleks oma arengukavas noorsootöö osas üldse mingisuguseid täpsemaid ideid. Sellel seminaril toodi näiteks välja, et paaris arengukavas oli lausa eesmärgina kirjas, et toimub noorsootöö, aga milline ja kellele mõeldud, seda polnud täpsustatud. Kas huvikoolide ja huvitegevuse võimalikult mitmekesiseks tegemise kohta on ka selliseid sisulisi suuniseid, et aidata neid, kellel puudub info, mida teha?

16:21 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps
Aitäh, väga hea küsimus! Tõepoolest, üks osa selle eelnõu sisust on suunatud nõustamisele. Me julgeme toetuda siin ühele veidi aega kestnud koostöö vormile, kus omavalitsus peab noorsootöö valdkonnas tegevust kaardistama ja analüüsima ning leidma ühisosasid teiste omavalitsustega. Selle mõte oli, arvestades, et haldusreformi tingimustes suur osa omavalitsustest hiljem liitub, harjutada neid noorsootöö valdkonnas oma tegevust läbi mõtlema. Jah, kurioosseid näiteid on kahjuks palju, need ei ole mitte ainult üksikud juhud. Põhjus on ka selles, et noorsootöötajat kui sellist mõistetakse väga erinevalt. Tema staatus, tihti ka kvalifikatsioon on kohalikes omavalitsustes väga erinev. Selle koostöövormi tulemusena julgen aga öelda, et meie mõte on tugineda ENTK mudeli järgi töötanud inimestele. See on ka põhjus, miks me Haridus- ja Teadusministeeriumis ei küsi endale selle valdkonna jaoks uusi ametikohti, vaid toetume nendelesamadele inimestele, kes on juba üsna arvestatava perioodi jooksul teinud koostööd kohalike omavalitsustega, tihti just noorsootöötajatega. Tuleb analüüsida, mida nad võiksid veel teha ja kus nad saaks midagi koos teha. Selge on see, et näiteks LTT- või tehnikaringide ulatuslikum arendamine, noorte kaasamine nendesse ei pruugi igale omavalitsusele jõukohane olla. Mida noored ise üldse tahavad, eriti kui me räägime sellest keerulisemast sihtrühmast? Nii et me tugineme olemasolevale kogemusele ja võtame sellesama nõustamise eesmärgiks. Nende arengukavade koostamise ümber on olnud ka väga palju emotsioone. Ühed ütlevad, et see on kohalikele omavalitsustele lisapaberitöö. Noorsoovaldkonna spetsialistide seisukoht on aga olnud, et mõtleks koos läbi, mis see huvitegevus siis on. Huviharidusest, sellest, mis on muusikakool või spordikool, saadakse enamasti aru. Mis asi on huvitegevus, seda ei ole mõnes piirkonnas võib-olla endale teadvustatudki. Kaardistada, analüüsida, vaadata, mis see on – järeldused võivad olla üllatuseks kohalikule omavalitsusele endalegi.

16:23 Aseesimees Enn Eesmaa
Tiit Terik, palun!

16:23 Tiit Terik
Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Noorsootöö ringkondadel on väga hea meel, et olete taas minister. Paljudel on meeles, et õpilasmalevad said just teie eelmisel ministriks oleku ajal stabiilse rahastuse. Vaadates aga arvamusi, mida selle eelnõu kohta on esitanud mitmed organisatsioonid, siis nii maaomavalitsuste liit kui ka linnade liit on juhtinud tähelepanu, et see toetus võib jääda pelgalt ühekordseks. Mida nendele organisatsioonidele rahustuseks öelda? Milline on teie n-ö nägemus, kuidas kohalikele omavalitsustele stabiilselt tuge pakkuda?

16:24 Haridus- ja teadusminister Mailis Reps
Aitäh! Kõigepealt, rahastamine on ikkagi välja pakutud sellisena, et alates 2018. aastast jaguneb see kohalike omavalitsuste vahel ja läheb tulubaasi. Nii et selles mõttes ei ole see projektipõhine rahastamine. Aga kui rääkida pikast ja stabiilsest rahastamisest, siis lõpuks me koostame ju siinsamas Riigikogus iga aasta eelarvet ning ootus ja usk on, et kohalike omavalitsuste tulubaasi olulisel määral ei vähendata ja noorsootöö osa sealt ära ei kao. Kui minna tagasi kaugemale ajalukku, siis kunagi 1990-ndate teises pooles me leppisime huvitegevuse osas kokku, et see on kohaliku omavalitsuse ülesanne. Sellised üsna sihitud rahad liikusid kohalike omavalitsuste tulubaasi. See oli üsna keeruline ajajärk, käisid arutelud spordikoolide, muusikakoolide ning kunstikoolide tuleviku üle. Kõik, kes seda aega mäletavad, teavad, millest ma räägin. Ei läinud mööda kümme aastatki, kui kiputi ära unustama, et omal ajal tuli kohustus koos tulubaasiga. Hakati rääkima, et kohalikule omavalitsusele justkui pole selleks

kunagi vahendeid ette nähtud. Ega ma rohkem kindlustunnet ei oska pakkudagi kui meenutada mineviku kogemust. Praegu on meil nii kokku lepitud, me anname lisaraha ootuses ja lootuses, et koostöös kohalike omavalitsustega leiame kitsaskohadele lahendusi. Kui me siis mõne aasta pärast näeme, et see ei olnud piisav või et oleks vaja veel mingeid küsimusi lahendada, eks me siis otsime stenogrammist välja, milles me kokku leppisime, meenutame ja alustame võib-olla jälle uuesti. Aga jah, praegu ei ole see mõeldud sihtrahana, mis jääb eraldi kuskile programmipõhiselt jooksma, vaid see läheb edasi kohaliku omavalitsuse tulubaasi rea "Huviharidus" alla.

16:26 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Nagu te teate, Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 71 järgi on teil pärast läbirääkimiste vooru lõppu võimalus esineda veel sõnavõtuga. Nüüd aga kutsun komisjoni nimel ettekandeks kõnetooli kultuurikomisjoni aseesinaise Laine Randjärve. Palun!

16:27 Laine Randjärv

Hea juhataja! Austatud kolleegid! Kõigepealt suur tänu ministrile väga põhjalike vastuste eest! On heameel tõdeda, et minister osales ka praeguse Riigikogu koosseisu kultuurikomisjoni liikmena väga põhjalikult nendes aruteludes, kui seda teemat käsitleti. Nii et ka järjepidevuse osas on kindlustunne olemas.
Olen siin selleks, et tutvustada teile noorsootöö seaduse, Eesti Vabariigi haridusseaduse ja huvikooli seaduse muutmise seaduse eelnõu 341 arutelu kultuurikomisjonis ja tehtud menetlusotsuseid. Noorte huvitegevuse temaatika, nagu ka minister mainis, on olnud valitsuse ja Riigikogu kultuurikomisjoni arutelude tulipunktis viimased kümmekond aastat. Nagu mäletate, töötati aastatel 2008–2009 välja ka nn ringiraha toetussüsteem, mis toonase majandussurutise tõttu kahjuks ellu ei rakendunud. Küll aga oli päris palju eeltööd nii Kultuuriministeeriumis kui ka Haridus- ja Teadusministeeriumis juba ära tehtud.
Tänaseks on jõutud seaduseelnõuni, millele on eelnenud hulgaliselt sisukat ettevalmistustööd. Praegu menetletava eelnõu alusdokumendiks on eelmise valitsuskoalitsiooni aprillis 2015 sõlmitud "Eesti Reformierakonna, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna ning Erakonna Isamaa ja Res Publica Liit kokkuleppe valitsuse moodustamise ja valitsusliidu tegevusprogrammi põhialuste kohta" punkt 1.5. Toona kokkulepitud kava elluviimiseks hakkasid kultuurikomisjoni liikmed kohe aastast 2015 aktiivselt eelnõu ette valmistama, kohtudes nii valdkonnaga seotud erialaühenduste ja omavalitsusjuhtide kui ka lapsevanematega. Suurt tähelepanu on pööratud lasterikaste perede ettepanekutele ja murekohtadele. Samuti on kohtutud muusikakoolide liidu juhatusega ning selgitatud ettevalmistatavat eelnõu muusikakoolide liidu üldkogul möödunud aasta juunikuus.
Kultuurikomisjon tutvus 2016. aasta algul Kultuuriministeeriumi ettevalmistatud noorte huvitegevuse toetussüsteemi kontseptsiooniga, mis seejärel suunati viimistlemiseks Haridus- ja Teadusministeeriumisse, et viia eelnõu sõnastus kooskõlla haridusministeeriumi haldusala ülalnimetatud seadustega. 2016. aasta jooksul kohtuti korduvalt Haridus- ja Teadusministeeriumi esindajatega, et olla kursis eelnõu ettevalmistamise arenguga. Kui nimetada täpsed kuupäevad, siis kontseptsiooniga tegeles kultuurikomisjon 7. detsembril 2015 ja 9. veebruaril 2016. Lisaks arutas komisjon kontseptsiooni nii ministeeriumi tegevusplaanidega tutvudes kui ka käesoleva aasta riigieelarve aruteludel.
Huvialavaldkonna alla kuulub kogu koolivälise huviharidus ja huvitegevus. Seaduseelnõu mõistes räägime vähemalt kolmest valdkonnast: kultuur, sh kaunid kunstid ja kultuuriväärtused, sport ning loodus- ja täppisteadused. Siin on mõeldud nii koolivälistes ringides juhendaja kaasabil tegutsemist ehk huvitegevust kui ka muusika-, kunsti- ja spordikoolides õppimist, mis toimub kinnitatud õppekavade alusel ning kvalifitseeritud õpetajate juhendamisel, ehk siis huviharidust.
Materjali ette valmistades leiti, et paljudes omavalitsustes on juba praegu huvitegevuses osalemine korraldatud kohaliku omavalitsuse eelarve baasil. Suurem murekoht on huvitegevuse kättesaadavaks tegemine noortele, kes elavad suurtest keskustest kaugemal. Umbes 15% noortest ei osale üldse huvitegevuses ning kahjuks on erivajadustega laste võimalused kaasa lüüa väga piiratud. Väikestes valdades napib juhendajaid ja lastel on piiratud võimalused oma huvialaga tegelda, kui kohapeal pole juhendajat või sobilikke ruume ja vahendeid. Lasterikaste perede uuringust – sellel oli muuseas väga esinduslik valim, üle 1500 küsitletu – selgus, et lastevanemate otsuseid mõjutavad eelkõige logistikaküsimused, st võimalused ringidesse sõita. 62% lastevanematest teatas, et kõige rohkem

takistab laste ringides osalemist kaugus elukohast, kättesaadavust piiravad ühistranspordi sõidugraafikute ebasobivus ja oma autoga edasi-tagasi sõitmise kallidus. Seetõttu pidasime väga oluliseks toetuse regionaalset suunamist nii õpetajate ja juhendajate tasustamiseks kui ka transporditoetuseks, et õpetajad saaksid sõita keskustest või mõnest muusika- või kunstikoolist kaugematesse regioonidesse ja lapsed saaksid sõita naabervalda või -maakonda oma harrastusega tegelema.
Komisjonis käsitleti eelnõu, mis oli ette valmistatud Haridus- ja Teadusministeeriumis ning saadetud siis Riigikokku, kahel istungil: 9. jaanuaril määrati komisjoni ettekande tegijaks Laine Randjärv ning 17. jaanuaril arutati eelnõu koos ministrite Repsi ja Saare ning ministeeriumi esindajatega. Annan ülevaate 17. jaanuaril kultuurikomisjonis räägitust. Haridus- ja teadusminister Mailis Reps tutvustas komisjonile kõnealust eelnõu, mis on sündinud kahe ministeeriumi koostöös. Minister lisas taustaks, et eelnõu sai sisuliselt alguse palju aastaid tagasi, kui kontseptsiooni nimi oli "2000 krooni ringiraha", ning ajapikku on sellest arutelude teel saanud huvihariduse ja huvitegevuse toetus. Nagu minister rõhutas, otsustati pika protsessi tulemusel, et toetus ei ole mõeldud spetsiifiliselt huvikoolile, vaid nii huvikoolidele kui ka huvitegevustele kõikidel tasanditel. Toetus on kohaliku omavalitsuse prioriteetvaldkondadest tulenevalt suhteliselt rahulikult kasutatav ning lisatud on, et toetus peab parandama erivajadustega ja sotsiaalsetest riskirühmadest pärit laste ligipääsu huviharidusele. Kultuuriminister Indrek Saar lisas, et eelnõu koostamisse kaasati väga süsteemselt ja põhjalikult sihtrühmad ning eelnõu on kompromiss, mis on sündinud Kultuuriministeeriumi ning Haridus- ja Teadusministeeriumi konsultatsioonide tulemusena. Indrek Saare sõnul tekitab eelnõu puhul küsimusi definitsioon, mille alusel huviharidus ja huvitegevus on noorsootöö osad. Kultuuriministeeriumi seisukoht on, et huviharidus on üks osa huvitegevusest, mis praeguste reeglite järgi on registreeritud Eesti Hariduse Infosüsteemis, ning selle alusel saadakse tulumaksusoodustust. Ministeeriumi nõunik lisas, et kontseptsiooni mõte on rakendada toetust vajaduspõhiselt kohalike omavalitsuste kaudu, kuna kohalikul omavalitsusel on kõige parem ülevaade lastest, kes mitmesugustel põhjustel huvitegevuses ei osale.
Arutelu käigus puudutati järgmisi teemasid. Laine Randjärv soovis ülevaadet seaduse rakendamise kitsaskohtadest, kohalike omavalitsuste valmisolekust seadust rakendada, arvestades käimasolevat haldusreformi, ja liituvate valdade vahelisest koostööst. Vastuseks kuulsime, et piirkonnad, mis on praegu moodustunud koostööpiirkondadena, jäävad ka pärast haldusreformi samaks ning seaduse rakendamisel ei tohiks seetõttu raskusi tekkida. 2017. aastaks on toetus eraldatud ainult neljaks kuuks ning 2018. aastal koostatakse uus arvutusmudel. Praegune rahastamismudel on disainitud olemasoleva statistika järgi, mille alusel tekivad koefitsiendid, ning need on liitumisneutraalsed. Kõik sõltub laste arvust ning laste paiknemise tihedusest, mitte kohaliku omavalitsuse enda suurusest.
Aadu Must küsis infot toetuse komponentide osakaalu ning võimaluse kohta neid erinevalt rakendada, arvestades asumite nägu ja kvaliteeti. Vastati, et kogu regulaarne tegevus on huvitegevus ning mingi osa sellest on huviharidus, mis pretendeerib läbimõeldumale õppetegevusele. See, kuidas kohalik omavalitsus otsustab – kas korraldab huvitegevust ise, tellib teenust või kui palju sellest on Eesti Hariduse Infosüsteemis registreeritud –, on puhtalt kohaliku omavalitsuse asi ega sõltu koefitsientidest. Koefitsiendist sõltub vahendite jaotuse tasakaal, st kui suures osas arvestatakse laste vaesust ja kui suures osas asustustihedust. See on see, kus muutub tasakaal, sisu mõttes ei muuda koefitsient midagi. Toetuste jagamise proportsioon 30% : 70% tagab, et omavalitsused, kes ei ole mitmesugustel põhjustel huviteenuse pakkumisel nii võimekad kui näiteks suured linnad, saavad lastele teenuse kättesaadavuse parandamiseks rohkem toetust.
Heljo Pikhof uuris eelnõu seletuskirjas mainitud termini "vabaõpe" kohta. Ministeeriumi esindaja selgitas, et uus termin "vabaõpe" on kavandatud kasutusele võtta uues haridusseaduses. Komisjonis leiti siiski, et sõnad "huviharidus" ja "huvitegevus" peaksid olema õigusselguse eesmärgil üheselt mõistetavad ja defineeritud nii praeguses eelnõus kui ka tulevases haridusseaduses. Vabaõpe ei anna edasi nende mõistete tegelikku mõtet ja võib pigem tekitada arusaamatusi. Seega jäi kõlama kokkulepe, et enne kui uus haridusseadus hakkab kehtima, oleks eelnõu kohaselt praegu kehtivas haridusseaduses kasutusel sama huvihariduse selgitus, nagu on noorsootöö seaduses.
Krista Aru huvitus Eesti Noorsootöö Keskusele määratud rahaliste vahendite kavandatavast kasutamisest ning toetussüsteemi rakendamisega ja nõustamisega seotud e-rakendustest. Selgitati, et Eesti Noorsootöö Keskusesse lisaametikohti plaanis luua ei ole. Keskusele on ette nähtud 2,5% toetuse kogusummast selleks, et pakkuda omavalitsustele tuge ja nõustamist ning aruannete põhjal ka ülevaadet olukorrast. Plaanis on luua infotehnoloogiline lahendus, kuhu jõuavad olemasolevad

andmed, ning puuduolevad andmed saab omavalitsus lisada selliselt, et andmebaas oleks mugav tööriist huvihariduse ja huvitegevuse terviklikuks rahastamiseks. Vastav mudel on väljatöötamisel ning esialgne versioon valmib juuliks 2017.
Laine Randjärv vahendas komisjonis Eesti Lasterikaste Perede Liidu ettepanekut vaadata seoses huvitegevuse toetuse süsteemiga üle ka määratava riigieelarvelise toetuse kasutamise tingimused ja võimalikud seosed käesoleva eelnõuga. Minister Reps vastas, et suurperedele tähelepanu juhtimine on igati positiivne ning Haridus- ja Teadusministeerium valmistab teiseks lugemiseks ette vastava määruse muudatuse eelnõu.
Arutelus käsitleti ka kohustusliku õppekoormuse võimaliku vähendamise teemat ning olemasoleva õppeprogrammi ja huvihariduse võimaliku dubleerimise kohta käivat. Minister avaldas arvamust, et kohustusliku õppemahu muutmise suhtes tuleb olla ettevaatlik, sest õpikoormus on vanuseti väga erinev.
Selle sisuka arutelu järel tehti järgmised konsensuslikud otsused: võtta eelnõu täiskogu päevakorda 2017. aasta 8. veebruariks, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 22. veebruar 2017 kell 17.15. Tänan tähelepanu eest!

16:39 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud ettekandja, tänan teid ettekande eest! Küsimusi ei ole, mis põhjalike ettekannete puhul on krooniline nähtus. Kas fraktsioonidel on soovi avada läbirääkimisi? On küll. Heljo Pikhof Sotsiaaldemokraatliku Erakonna nimel, palun!

16:39 Heljo Pikhof

Austatud juhataja! Head kolleegid! Mul on hea meel siin teie ees seista ja kiita huvihariduse seaduse eelnõu. Ilma igasuguse valehäbita saan öelda, et tegu on seaduseelnõuga, mis teeb Eestist parema paiga, parema paiga just meie laste ja noorte jaoks. Kaubanduskeskustes aega surnuks löövad lapsed või maakohtade bussipeatustesse kogunevad igavlevad noorukid on üsna tavapärane vaatepilt, rääkimata nendest lastest, kes valdava osa oma vabast ajast veedavad arvutis või nutitelefonis. Jah, noortel on vaja eakaaslastega suhelda ja ka arvutiga sinasõprust pidada, kuid seda kõike mõistlikul määral. Kui noore inimese ellu mahuvad vaid kool, kodu ja internet, siis kipub tekkima tühik, mida kiputakse täitma lollustega, pahatihti ka alkoholi ja narkootikumidega. Samuti jäävad nii arendamata laste võimed ja loomulikud anded.
Noorteseire andmeil ei ole 10% Eesti koolilastest viimase kolme aasta jooksul käinud üheski trennis ega huviringis, mis tähendab, et pea 30 000 last on huvitegevusest täiesti kõrvale jäänud. Enamasti on selle põhjuseks vanemate kõhnavõitu rahakott. Meie saadikurühma maakonnavisiitidel olen ma korduvalt kuulnud kurbi lugusid sellest, kuidas andekaid lapsi on kas muusikakoolist, tantsuringist või suusatrennist ära võetud, kuna osalustasu maksmine käib üksikemale või suure pere vanemale üle jõu. Vahel möödub lapsepõlv ilma toreda harrastuseta transpordiprobleemide pärast või siis seetõttu, et lapse kodukandis pole selleks võimalusi. Pahatihti toob kõrvalejäetus kaasa eakaaslastega võrreldes kitsama silmaringi ja kesisemad oskused ning lõppkokkuvõttes ka kehvema hakkama saamise iseseisvas elus. Sõltuvalt omavalitsusest käib praegu regulaarselt mõnes ringis või trennis 30%–60% lastest. Seda on ilmselgelt liiga vähe. Võimalus huvitegevuses osaleda peab olema laste põhiõigus, mitte luksuskaup.
Vajadusest suurendada otsustavalt nende laste arvu, kes huvitegevuses kaasa löövad, on Eesti poliitikas räägitud juba kümmekond aastat. Täna võib öelda, et jää on lõplikult sulanud ja natuke rohkem kui poole aasta pärast, 2017. aasta septembris stardib noorte huvitegevuse toetussüsteem, mille kaudu jagatakse tänavu kuus miljonit eurot ja edaspidi igal aastal 15 miljonit eurot. Riik võtab erilise tähelepanu alla kolm valdkonda: kultuuri, spordi ning loodus- ja täppisteadused.
Riigikogus täna esimesel lugemisel olev huvihariduse seadus annab piltlikult öeldes taburetile kolmanda jala. Ühelt poolt areneb noor inimene kodus ja teiselt poolt koolis õppides, kolmandaks jalaks on huviharidus, kus ta saab arendada oma loomulikke kalduvusi, isikupära ja loomingulisust. See, et riik huviharidusele tugevalt õla alla paneb, muudab huviringid eeskätt maalastele kättesaadavaks, aga mõistagi jagub toetusraha ka linnadesse. Kultuuriminister Indrek Saare vedamisel valminud eelnõu toetab vajaduspõhist lähenemist, jättes otsustamisvabaduse suuresti omavalitsustele. Panustada tuleb sinna, kus lahendus loob parima tulemuse, olgu selleks siis uue treeningurühma või huviringi avamine või täiendava koolibussi käikupanemine. Omavalitsustel tuleb siin teha tihedat koostööd, nii et

esiplaanil oleksid laste huvid. Pole kahtlustki, et kavandatav süsteem avab nii mõnelegi hinnetega kimpus olevale noorele tee paremasse tulevikku. Laste väärtustamise ja tunnustamise aluseid tuleb laiemale tõmmata ...
Palun lisaaega!

16:44 Aseesimees Enn Eesmaa
Kolm minutit lisaaega.

16:44 Heljo Pikhof
... lastele rohkem eneseusku ja -kindlust anda. Kui mõne poisi või tüdruku pea ei võta matemaatikaülesandeid nii hästi, siis laskem tal silma paista näiteks hüpetes või jooksus. Sotsiaaldemokraadid väärtustavad huvihariduse uue mudeli puhul iseäranis seda, et see tagab meie lastele senisest võrdsemad võimalused, võrdsema stardipaku. Ta aitab tagada, et kõik lapsed kasvaksid üles inimväärsetes tingimustes, saaksid võimalikult hea hariduse koos võimalusega arendada oma andeid. Eesti riik on nii jõukas, kui haritud ja terved on siinsed kodanikud. Riik saab jõudumööda mõjutada laste sündimist, kuid märksa enam saab ta toetada nende üleskasvamist. Huvihariduse ja noorsootöö seadus astub ühte ritta nende vägagi mõjukate sammudega, mida riik viimastel aastatel on laste ja lastega perede hüvanguks teinud ja lähiajal tegemas. Tänu lastetoetuste märkimisväärsele tõstmisele on jõudsalt langemas nii suhtelises kui ka absoluutses vaesuses elavate laste arv. Jaanuaris tegevust alustanud elatisabifond leevendab paljude üksikvanemaga perede olukorda. Juba juulist hakkab riik maksma 300 euro suurust lasterikka pere toetust kolme kuni kuue lapsega peredele. Seitset või enam last kasvatavaid peresid ootab siis täiendav 400-eurone toetus. Aitäh teile!

16:45 Aseesimees Enn Eesmaa
Reformierakonna fraktsiooni nimel palun kõnetooli Heidy Purga!

16:46 Heidy Purga
Juhataja! Lugupeetud kolleegid! Igal lapsel ja noorel on õigus huviharidusele, igaühel on õigus vabale eneseteostusele. Üks esimesi ja olulisi dokumente, mis lapse õigusi sätestab, on ÜRO lapse õiguste konventsioon, millega Eesti ühines aastal 1991. Seal seisab mitmeid tähtsaid punkte, mis otsesemalt või kaudsemalt haakuvad arutatava seaduse muutmise seadusega. Näiteks alates sellest, et lapsele tuleb tagada kaitse ja hooldus tema heaoluks. Lisaks räägib see konventsioon ka lapse arengust ja tema võimete potentsiaali võimalikult täiuslikust edasiarendamisest.
Meie uuel ajal räägitakse väga palju elukestvast õppest, mitmekesisest haridusest ja erinevate oskuste omandamise tähtsusest, et iga indiviid saaks võimalikult maksimaalselt oma andeid rakendada ja soove ellu viia. Põhimõtteliselt on igal lapsel õigus mõnd oma huvi realiseerida või erilist annet rakendada ka juhul, kui tavapärane kooliõppekava seda otseselt ette ei näe, isegi siis, kui tema elukoha läheduses pole ühtegi talle sobivat huvikooli või huviringi või kui tema sotsiaalne staatus seda ei luba. Lugesin hiljuti lugu ühest andekast lapsest, kes oli oma nooruse kohta silmapaistev tromboonimängija. Pilli sai ta aga harjutada ainult koolis, tal polnud lubatud seda koolist kuhugi kaasa võtta. Kodus, väikeses sotsiaalkorteris, mille seinad helisid ei summutanud, ei olnud tal samuti võimalik harjutada, isegi kui tal oleks isiklik pill olnud. Nii polnudki sellel noorel inimesel võimalik arendada oma huvi ja annet enda võimetele kohaselt. Muusikaõpetajal oli talendi kaotsiminekust väga kahju ja lõppkokkuvõttes kaotas meie riik ilmselt ühe silmapaistva muusiku.
Igal lapsel on õigus huviharidusele ja oma ande teostamisele, vaatamata sotsiaalsele staatusele. Huvihariduse teema tööpealkirjaga "2000 krooni ringiraha" oli Reformierakonna valimisprogrammis ja sellesisuline eelnõu läbis Riigikogus esimese lugemise juba aastal 2008, kust see majanduslanguse tõttu paraku edasi liikuda ei saanud. Aga me pingutasime edasi. Reformierakonnal oli väga suur rõõm, kui 2015. aasta aprillikuus sõlmitud koalitsioonileppes seati huviharidus üheks valitsusliidu – toona moodustus see Reformierakonnast, Sotsiaaldemokraatlikust Erakonnast ning Isamaa ja Res Publica Liidust – programmi prioriteediks. Ajaloo huvides ütlen, et selle kohta leiab kinnitust toonase valitsuse moodustamise ja valitsusliidu tegevusprogrammi põhialustest. Huvihariduse ja huvitegevuse temaatika moodustas möödunud aastal väga suure osa kultuurikomisjoni sisulisest tööst. Varem kokkulepitud kava kohaselt osalesid kultuurikomisjoni liikmed väga aktiivselt eelnõu ettevalmistamisel.
Reformierakond seisab keskkonna eest, kus on rohkesti vaba aja sisustamise võimalusi, kus saavad

sündida meie kõigi elu edasi viivad uued ja paremad mõtted. Meie poliitika rajaneb sellistel lihtsatel liberaalsetel väärtustel nagu üksikisiku vabadus ise otsustada. Miks ma seda ütlen? Ise otsustamine on selle teema puhul, millest täna on siin saalis selle seaduse muutmise seaduse juures räägitud, oluline just laste endi aspektist. Loodetavasti hakkavad kohalikud omavalitsused ka laste endi käest rohkem küsima, milline huvikool või huvitegevus neid täpsemalt huvitab, et kaitsta üksikisiku ja indiviidi vabadusi. Uued pakutavad teenused peaksid olema lapsi kaasavad ning nende huvisid arvestavad. Aitäh!

16:49 Aseesimees Enn Eesmaa
Märt Sults Eesti Keskerakonna fraktsiooni nimel, palun!

16:50 Märt Sults
Austatud esimees! Kolleegid! Täna siin kord juba öeldi, et lapsed on meie tulevik, ja tegelikult nii see ongi. Ega keegi selle vastu ei saa ja kes saab, see valetab natukene. Noorsootöö seaduse, Eesti Vabariigi haridusseaduse ja huvikooli seaduse muutmise seaduse eesmärk on parandada huvihariduse ning huvitegevuse kättesaadavust ja kvaliteeti Eestis, mis annab loodetavasti kõigile noortele parema tuleviku. Parem tulevik – see on õige sõna. Kunagi oli selline aforism, et mida rohkem nippe sa tead, seda kergem on elada. Huviharidus ongi just see nippide meri ja inimene peab arenedes, alates kolmandast eluaastast kuni surmani, õppima järjest neid nippe juurde, et oskaks üldistada.
Huvihariduse kättesaadavus. Eelnõus on toodud väga head numbrid, mis teeb ainult rõõmu: kuus miljonit 2017. aastal ja edasi 15 miljonit iga aasta. Huvihariduse ja huvitegevuse toetus koosneb kolmest osast. Esimene osa on otse kohalikele omavalitsustele eraldatav toetus, teine osa on toetus, mis on mõeldud omavalitsuste koostöö edendamiseks, nõustamiseks ja seireks, ja kolmas ning väiksem osa jääb Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarvesse ning on ette nähtud esindusühingute kaudu huvialavaldkondade kvaliteedi parandamiseks. Põhimõtteliselt kõik on suurepäraselt läbi mõeldud ja jaotatud, otsustajate ring on laiapõhjaline, et raha jõuaks õigesse kohta ja õigel ajal.
Nüüd argumendid, et suurtes *city*'des on huviharidus paremini kättesaadav. On küll parem, aga on ka kallim. Oma saatega "Pikk vahetund" mööda Eestit ringi sõites, uurides huvihariduse võimalusi eri paikades ja toetudes samal ajal oma pikaajalisele õpetajakogemusele, võin öelda, et kõik ei ole rahas kinni. Väga palju on ikka kinni selles, kes seda korraldab ja miks seda tehakse. Kui raha tuleb peale, on ülihea. Kui raha ei ole, tehakse ikka ära, kui inimesel on suur süda sees ja ta teab, miks ta seda teeb. Kui see inimene on õpetaja, ringijuht, huvihariduse andja, siis temal on ainult rõõm, suur rõõm, kui tema tööd tunnustatakse ja aidatakse tal seda efektiivselt ja hästi teha. Võtame näiteks täppisteadused – ma ise olen keemik –, kui tahetakse tegelda matemaatika ja füüsikaga, siis need on väga vahendite- ja ressursirohked asjad. Olles olnud kunstigümnaasiumi direktor, tean ka, et kunstitarbed on üle mõistuse kallid asjad. Samal ajal, mis asi see kunst on? Kui sa tahad maalida, siis oravasabapintsel maksab terve varanduse, tahad sa teha puitehistööd – korralik kaabits üle mõistuse kallis. Kust kohast neid võtta? Praegu tekib variant, et neid saab muretseda.
Nii et suur-suur-suur samm on küll tehtud edasi, aga nüüd on jälle kolm punkti. Kui laiapõhjaline see otsus on, millised asjad on prioriteedid, kuidas saada lapsi arvuti juurest ära? Arvuti kohta on alati öeldud, et arvuti ei ole mitte põhitööriist, vaid on abivahend, et eesmärki saavutada. Tähendab, enne peab inimene olema vaimselt, psüühiliselt ja füüsiliselt valmis ning siis võib ta arvutit kasutada. Projekteerija peab ju enne mõtlema välja, mida ta teeb, ja alles siis AutoCAD-iga või mõne muu projekteerimisprogrammiga selle asja valmis joonestama. Tal läheb kiiremini, ta ei pea käsitsi joonestama, ta saab arvutiga hakkama. Need vahekorrad peaks paika panema.
Põhimõtteliselt kogu trikk selle asja juures, see, kuhu peaks ressursid suunama, et efektiivsus oleks maksimaalne, on aga eeskujud: treenerid, koolijuhid, omavalitsusjuhid, fanaatikud, kes nende asjadega tegelevad. Miks mitte ka bibliograafid, kui nad suudavad selle näiliselt kuiva asja teha ilusaks ...
Palun lisaaega!

16:54 Aseesimees Enn Eesmaa
Kolm minutit juurde.

16:54 Märt Sults
... sisukaks, mahukaks, kujutlusvõimet arendavaks teaduseks, siis on see ju sõna otseses mõttes täielik Ameerika. Täpselt sama on ka teiste asjadega. Sporditegemine ei ole ainult muskli kasvatamine.

Viiulimäng – ühe inimese käes viiul laulab, teisel kääksub. Leidke need anded üles, arendage neid, suunake ressurss sinna ja otsige eeskujusid! Otsige neid, kes viivad asja edasi, otsige meistreid, laborante ei ole alati vaja. Aitäh! Jõudu ja jaksu!

16:55 Aseesimees Enn Eesmaa
Krista Aru Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

16:55 Krista Aru
Härra juhataja! Austatud rahvaesindajad! Hea minister! Ma ei hakka üle kordama kõiki neid häid ja õigeid sõnu, mida selle seaduseelnõu kohta on juba öeldud. Tahaksin rõhutada ainult mõnda asja. Seda seaduseelnõu on tehtud pikki aastaid, kontseptsiooni töötas välja eelmine valitsuskoalitsioon. Mõte sellest, et huviharidus peaks kogu meie koolisüsteemis olema enam tähtsustatud ja väärtustatud, sai aga alguse juba aastal 1906. Siis, kui Oskar Kallas rõhutas, et kogu haridus peab olema läbi põimunud kasvatusega ja et hariduse üks oluline komponent on kindlasti huviharidus. Seepärast oleks mul olnud väga hea meel kuulda, kui selle seaduseelnõuga – mis on oluline ja vajalik ning mis kindlasti muudab huvitegevuse ja huvihariduse kättesaadavust ja ma loodan väga, et parandab ka kvaliteeti ja suurendab mitmekesisust – ei püütaks endale sellist poliitilist profiiti lõigata. See oleks olnud väga soliidne ja see oleks olnud ikkagi õige lähenemine.
Mis mulle selle seaduseelnõu juures väga meeldib, on see, mida minister ütles: usaldatakse kohalikke omavalitsusi. Kui me ei suuda nende ülesannete täitmisel usaldada kohalikke omavalitsusi, siis ei saa selle riigi toimimine, eriti selle edendamine siit Tallinnast juhtides, olla kuigi perspektiivikas.
Tahaksin selgelt rõhutada veel ühte momenti. Huvihariduse ja huvitegevuse viimine noorsootöö alla tundub ühest küljest väga õige ja tark. Teisest küljest on huviharidus, eriti loodus- tehnika- ja täppisteadustes, väga sageli koondunud just koolide juurde. Ja koolide juures on see oma sisult üha rohkem – ma arvan, et see tendents ja areng on väga hea – seotud ka kooliprogrammis õpetatavaga. On selle laiendus, arendus, loov lähenemine näiteks keemiale, füüsikale, matemaatikale. Kui me paigutame nüüd kõik noorsootöö alla, siis on huvikoolide liidul loomulik kartus, kas me ei vähenda sellega õpetajate, pedagoogide tähtsust veelgi, kui kõikide huvikoolide pedagoogidest saavad äkki noorsootöö valdkonna töötajad. Need on küsimused, millele me peaksime mõtlema, rõõmustades samal ajal selle seaduse võimaluste üle, kättesaadavuse paranemise ja mitmekesisuse suurenemise üle.
Tahaksin väga toetada seda momenti, et kõikide koolide – on need siis huvikoolid huvihariduse pakkujana, on need huvitegevusringid või on need tavalised koolid – mõju ja kvaliteet ning see, millisena noor inimene oma koolist või huviharidusringist välja tuleb, mis ta sealt saab, sõltub tõesti eelkõige sellest pedagoogist, sellest õpetajast, sellest isiksusest. Nii et ma väga loodan ja kogu Vabaerakonna fraktsioon loodab, et see seaduseelnõu ei aita kaasa mitte ainult huvihariduse ja huvitegevuse kui noorsootöö valdkondade edenemisele, vaid aitab kaasa ka sellele, et need püsiksid kindlasti osana kasvatusest ja viiksid selleni, mis on kõige olulisem: saada heaks inimeseks, targaks inimeseks. Aitäh!

17:00 Aseesimees Enn Eesmaa
Raivo Põldaru Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

17:00 Raivo Põldaru
Härra eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Riigikogus on nüüd tõepoolest üks hea seaduseelnõu, mida kõik üksmeelselt kiidavad. Ainult et see oleks võinud juba ammu aega tagasi kooli jõuda, näiteks siis, kui mina ka veel koolis olin. Aga mis teha! Vahepeal on osa koole kinni pandud ja nüüd on suur lootus, et suurtes ühinenud valdades on eelnõus ettenähtud rahadest tõepoolest ka abi ja koolides jõutakse palgata huvijuhte. Tundsin omal ajal isegi, et lastel oleks olnud kergem huviharidusega tegelda ja koolis pakutavast osa saada, kui oleks olnud võimalus vastavaid inimesi palgata. Aga tore, et nüüd see võimalus on ja toetus on abiks ikkagi. On lootus, et selle seaduse rakendumisel läheb vähem noori kaubanduskeskustesse tšillima ja selle asemel leitakse endale meelepärane huvitegevus kooli juures. Nii et tore! Meie erakond toetab nii kena eelnõu kindlasti. Aitäh!

17:02 Esimees Eiki Nestor

Rohkem läbirääkimiste soovi ei ole. Sulen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 341 esimene lugemine lõpetada. Määran muudatusettepanekute tähtajaks 22. veebruari kell 17.15.

---

10. 17:02 Välisteenistuse seaduse ja avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (324 SE) esimene lugemine

17:02 Esimees Eiki Nestor
Meie järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud välisteenistuse seaduse ja avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 324 esimene lugemine. Algatajate ettekandja välisminister Sven Mikser, palun!

17:02 Välisminister Sven Mikser
Austatud esimees! Head Riigikogu liikmed! Teie ees olev välisteenistuse seaduse ja avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu on oma olemuselt üsna tehnilist laadi. Sellega tehakse olemasolevasse seadusse redaktsioonilisi muudatusi, mille eesmärk on muuta paindlikumaks teenistujaga kaasasoleva perekonnaliikme eest välislähetustasu suurendamise määra kehtestamise regulatsioon. Samas on sellel muudatusel välisteenistujate jaoks päris reaalsed ja positiivsed järelmid. Eelnõuga kaotatakse seadusest teenistujaga kaasasoleva lapse ja kaasasoleva mittetöötava abikaasa eest teenistuja välislähetustasu suurendamise protsendimäärad ja nähakse ette nende kehtestamine Vabariigi Valitsuse määruse tasandil. See muudatus on sisuliselt kooskõlas üldise ja avaliku teenistuse palgapoliitikaga, mille kohaselt on palkade regulatsioon viidud seadusest määruste tasandile. Muudatused on seotud kavaga viia välisministri määrusega kehtestatud linnade elukalliduse koefitsiendid vastavusse reaalse Tallinna ja lähetuslinnade vahelise elukalliduse suhtega. Esmakordselt võetakse elukalliduse arvestamise aluseks ECA Internationali elukalliduse indeks. Koefitsientide madaldamise tulemusel väheneb teenistujale makstav maksuvaba välislähetustasu umbes kolmandikuni praegusest tasemest. Samas suurendatakse väheneva välislähetustasu arvel teenistuja maksustatavat palka nii, et tema palgast ja maksuvabast välislähetustasust moodustuv kogusissetulek ei muutu.
Kuna pereliikme eest makstavaid välislähetustasu suurendusi ei saa teenistuja palka ümber arvestada, siis selleks, et see väiksemate koefitsientide tõttu märkimisväärselt ei langeks, on kavas nende suurenduste protsendimäärasid valitsuse määrusega tõsta. Diplomaadi mittetöötava abikaasa puhul oleks see muudatuse järel 30% asemel 70%, haldusteenistuja mittetöötava abikaasa puhul 25% asemel 60% ja lapse eest 15% asemel 35%. Sellised protsendimäärad säilitavad pereliikmete eest makstava välislähetustasu suurenduse samas suurusjärgus, mida praegu makstakse suuremate koefitsientide ja madalamate protsendimäärade koosmõjus.
Välislähetustasu osakaalu vähenemine ja maksustatava palga osakaalu suurenemine pikaajalises välislähetuses oleva teenistuja kogusissetulekus parandab nende teenistujate sotsiaalseid garantiisid, mis ongi tegelikult kogu muudatuspaketi peamine eesmärk. Seni on pikaajalisse välislähetusse suunduvate teenistujate, eeskätt karjääridiplomaatide palk olnud tuntavalt väiksem kui võrreldaval ametikohal Tallinnas töötavatel teenistujatel. Arusaadavalt on seetõttu ka kõik sotsiaalmaksuga maksustatavast tulust sõltuvad pensionid ja hüvitised olnud ebaproportsionaalselt väikesed.
Seadus on kavandatud jõustuma 1. veebruaril aastal 2018. Sellise jõustumisaja valikul on arvestatud meie Euroopa Liidu Nõukogu eesistumist, mis lõpeb selle aasta 31. detsembril. Niisiis on jäetud ka ajaline varu, et just sel puhul täiendavalt lähetatud teenistujad jõuaksid Eestisse tagasi enne seaduse jõustumist. Aitäh!

17:06 Esimees Eiki Nestor
Küsimused eelnõu algatajale. Krista Aru, palun!

17:06 Krista Aru
Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! See seaduseelnõu kõlab nii mõistlikult, et mul on küsimus, miks sellist ümberkorraldust varem ei ole tehtud.

17:06 Välisminister Sven Mikser
Aitäh! Seda on tegelikult kavandatud ka mõnevõrra varem. Eks põhjus on eelkõige eelarves. Kui maksustatavat palgaosa suurendada, siis lisandub palgakulule ka n-ö maksuosa. Kogu riigieelarve mõttes on tegemist nullsummaga, kuna riik maksab iseendale, aga n-ö vabalt kasutatav eelarve osa väheneb selle võrra, sest see summa suunatakse siis tegelikult ju sotsiaaleelarvesse. Umbes sama teed on mindud ka näiteks sporditreenerite ja -kohtunike tasude maksmisel, kus mittemaksustatavatelt stipendiumidelt minnakse üle päris maksustatavale palgale, muu hulgas ka selleks, et parandada nende sotsiaalseid garantiisid. See loogika on üleüldine ja mul on hea meel, et riik on seda teed minemas. Põhjus, miks me alles nüüd oleme selleni jõudnud, on osaliselt seotud ka sellega, et meie eesistumine Euroopa Liidu Nõukogus tuli ajas ettepoole. Teadupärast mitmed ministeeriumid, kus tavaolukorras väga palju välislähetusi ei ole, saadavad seoses Euroopa Liidu Nõukogu eesistumisega rohkem ametnikke välislähetusse. Kuna eelnõu varasem jõustumine põhjustanuks ka neile lisakoormust, muu hulgas töö mõttes, siis on eelnõu planeeritud jõustuma pärast meie eesistumise lõppu.

17:08 Esimees Eiki Nestor
Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, välisminister Sven Mikser! Väliskomisjoni ettekandja on komisjoni aseesimees Keit Pentus-Rosimannus. Palun!

17:08 Keit Pentus-Rosimannus
Austatud spiiker! Head kolleegid Väliskomisjon arutas seda tõesti üksjagu pikalt ettevalmistamisel olnud eelnõu oma 17. jaanuari istungil, kus välisminister Mikser andis eelnõu sisust põhjaliku ülevaate. Ma ei hakka seda kõike kordama, sest sisust saite ka siin saalis praegu ülevaate. Komisjonile selgitati, et eelnõu eesmärk on suurendada välisteenistuses töötavate teenistujate kogusissetulekus maksustatava palga osakaalu ja vähendada maksuvaba välislähetustasu osakaalu, nii et teenistuja netosissetulek selle muudatuse järel ei vähene. Kavandatavate muudatustega suureneksid välisesinduses töötavate teenistujate sotsiaalsed tagatised ja võrdsustuksid ka välisteenistuses ja Eestis töötava teenistuja sotsiaalsed garantiid. Komisjonis oli juttu veel sellest, et kehtiva korraga suurendatakse välislähetustasu iga kaasasoleva perekonnaliikme eest. Kuna seda tasu ei ole võimalik ümber arvestada teenistuja palka, siis volitatakse nüüd kavandatava, teie ees oleva muudatusega Vabariigi Valitsust kehtestama perekonnaliikme eest välislähetustasu suurendamise protsendimäärad.
Välisministeeriumi algne soov oli jõustada muudatus juba selle aasta algusest ehk 1. jaanuarist 2017. Eelarvet ette valmistades ja rääkides läbi ka teiste ministeeriumidega, kes omakorda lähtusid riigi eelarvestrateegiast, ning arvestades Euroopa Liidu Nõukogu eesistumist selle aasta teises pooles, lükati eelnõu jõustumise tähtaeg 1. veebruarile 2018.
Komisjonis oli eraldi küsimus välislähetustasude arvestamise perioodilise ülevaatamise kohta. Minister selgitas ja vastas, et välislähetustasude arvestamisel vaadatakse valuutakursiriskid ja linnade koefitsiendid perioodiliselt üle. Oli ka küsimus, kas Kaitseministeeriumi arvamust on küsitud. Me saime kinnituse, et seda tehakse eelnõu menetluse käigus ja ka meie väliskomisjonil on võimalus selle arvamusega eelnõu menetluse jooksul tutvuda.
Komisjon otsustas teha ettepaneku võtta eelnõu täiskogu 8. veebruari päevakorda, esimene lugemine lõpetada ja muudatusettepanekute tähtajaks määrata 22. veebruar kell 17.15. Komisjon määras ka ettekandja, kes on teie ees. Aitäh!

17:11 Esimees Eiki Nestor
Küsimused komisjoni ettekandjale jäävad ära, sest keegi ei soovi küsida. Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Eelnõu 324 esimene lugemine on lõpetatud. Määran muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 22. veebruari kell 17.15.

---

11. 17:12 Väärtpaberituru seaduse ja Finantsinspektsiooni seaduse muutmise seaduse eelnõu (359 SE) esimene lugemine

17:12 Esimees Eiki Nestor

Meie järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud väärtpaberituru seaduse ja Finantsinspektsiooni seaduse muutmise seaduse eelnõu 359 esimene lugemine. Algatajate nimel teeb ettekande rahandusminister Sven Sester isiklikult. Palun!

17:12 Rahandusminister Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Annan ülevaate väärtpaberituru seaduse ja Finantsinspektsiooni seaduse muutmise seaduse eelnõust, mis kannab numbrit 359. Eelnõu on algatatud selleks, et rakendada Eestis Euroopa Liidu turukuritarvituse määruse reegleid ja võtta Eesti õigusse üle konkreetne rakendusdirektiiv. Turukuritarvituse määrus kehtestab reeglid väärtpaberituru kuritarvitamise vältimiseks ja nii on ka see konkreetne eelnõu suunatud väärtpaberituru korrapärase toimimise ja usaldusväärsuse kaitsmisele.
Eelnõu peamine eesmärk on ajakohastada Finantsinspektsiooni pädevusi ja järelevalvemeetmeid. Selleks tõhustame järelevalvetegevust turukuritarvituse asjades. Sellel eesmärgil ongi tehtud terve hulk muudatusi väärtpaberituru seaduses ja Finantsinspektsiooni seaduses. Esiteks on täiendatud Finantsinspektsiooni pädevusi ja ettekirjutuse tegemise aluseid. Näiteks võib Finantsinspektsioon seaduse kohaselt väärtpaberi emitendi asemel ise avalikustada seadusega nõutavat infot, kui seda ei ole teinud emitent. Inspektsioon võib ka parandada valeinfot, mis võib mõjutada väärtpaberite hinna liikumist turul. Eelkõige on selline sekkumine vajalik investorite kaitseks, kes järjest enam investeerivad ka piiriüleselt. Seega võib teave tulla näiteks teise riigi järelevalveasutuselt ja teise liikmesriigi emitendi kohta. Finantsinspektsioon saab nüüd reageerida rikkumistele kiiremini ja paindlikumalt. Näiteks võib inspektsioon hoiatada avalikkust toimepandud rikkumise eest. Eesmärk on, et investorid ei teeks oma investeerimisotsuseid valedel eeldustel.
Teiseks on kavas kehtestada Finantsinspektsiooni kohustus koostada ja avalikustada rikkumiste kohta saadud teavituste töötlemise kord. Sisuliselt suurendame nii Finantsinspektsiooni tegevuse läbipaistvust, kuna Finantsinspektsioonil tekib kohustus anda teavitajale infot teavituse töötlemise käigu kohta. Inspektsioon peab selgitama teavitajale ka tema õigusi, näiteks õigust jääda rikkumisest teavitamisel anonüümseks. Samuti annab inspektsioon teavitajale selgitusi, kuidas kaitstakse tema konfidentsiaalsust.
Samuti on eelnõus tõstetud sunniraha määrad turukuritarvituse määruse tasemele. Sunniraha maksimummäär on 5 miljonit eurot füüsilisele isikule ja 15 miljonit eurot juriidilisele isikule (kehtiva seaduse järgi 2 miljonit ja 10 miljonit eurot). Lisaks on tehtud tehnilise iseloomuga muudatusi. Eelkõige on kavas väärtpaberituru seaduses kehtetuks tunnistada seni kehtinud turukuritarvituse direktiivist üle võetud sätted, sest direktiivi sisu uuendati ja reeglid kehtestati Euroopa Liidu turukuritarvituse määrusena. Eelnõu jõustub üldises korras.
Sellega ma ka lõpetan. Tänan tähelepanu eest!

17:15 Esimees Eiki Nestor

Küsimused algatajale. Aivar Sõerd, palun!

17:15 Aivar Sõerd

Austatud esimees! Austatud minister! Ütlesite, et see eelnõu suurendab Finantsinspektsiooni pädevusi ja aitab reageerida võimalikele väärtpaberituru rikkumistele. Finantsinspektsioon ise on teinud eelnõu kohta ettepaneku jätta § 2 lõikest 1 välja need normid, mis piiravad Finantsinspektsiooni autonoomiat, iseseisvust, leides, et ei ole kohane kirjutada seaduse tasemel ette, mida inspektsioon detailselt peab tegema. Inspektsioon oleks näinud, et reeglid võiksid olla üldisemad, mitte nii üksikasjalikud. Nad ei saa nii üksikasjalike kohustuste raames tegutseda, kuna olenevalt konkreetsest olukorrast on mõistlik kasutada ka muid meetmeid ja vahendeid, kui on § 2 lõike 1 loetelus. Miks te ei ole Finantsinspektsiooni arvamust arvestanud? Ma ei näe, et siin oleks mingi mõistlik põhjus, miks nii on tehtud.

17:16 Rahandusminister Sven Sester

Aitäh selle väga hea küsimuse eest! Ma ise olen Finantsinspektsiooni nõukogu esimees *ex officio*, rahandusminister on seda automaatselt. Loomulikult on minu huvides alati see, et Finantsinspektsioon saaks teostada oma õigusi kõige paremal võimalikul viisil. Hästi oluline on selle juures kindlasti ka see, et ei tekiks väärtõlgendusi, väärarusaamasid. Kuna meil on aga parlamentaarne riik ja praegu on alles eelnõu esimene lugemine, siis lõpuks on ju parlament see, kes võtab selle seaduse vastu. Kolme

lugemise kestel on võimalik teha ka muudatusi. Kuid ma ei kardaks eesmärke ja võimalusi, kuidas nende eesmärkideni jõutakse, võimalikult täpselt sõnastada. Kindlasti on esimese ja teise lugemise vahepeal võimalik debatti pidada ja ma kujutan ette, et ka rahanduskomisjon peatub sellel teemal veel eraldi. Aga seni oleme näinud pigem seda, et kui ühelt poolt on süsteemi väga täpselt kirjeldatud ja teiselt poolt on ka n-ö mehhanismide tööriistakast loodud, siis on olukord selle võrra ka paremini ja täpsemalt fikseeritud.

17:17 Esimees Eiki Nestor
Peeter Ernits, palun!

17:17 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea minister! Ma lugesin ka üllatusega Finantsinspektsiooni märkusi, kus nad juhivad tähelepanu, et selle eelnõuga te tahate teha Eesti selliseks mõnusaks väärtpaberitegelaste kuriteopaigaks, kuna määrus on osaliselt üle võetud, aga karistused on väga leebed. Näiteks siseinfo lekitamise eest võib Eestis oodata maksimaalselt 1200-eurone sunniraha, aga Euroopa Liidus on see 5 miljonit eurot. Millest selline leebus ja kas on plaan muuta Eesti residentidele finantskuritegude meelispaigaks?

17:18 Rahandusminister Sven Sester
Aitäh! See meenutab mulle nüüd seda lugu, kuidas kaks inimest käisid sünnipäeval. Üks tuli samalt sünnipäevalt ära ja ütles, et pagana hea sünnipäev oli, aga teine tuli ära ja ütles, et imelik sünnipäev, üldse ei olnud huvitav. Ma olen teile pika jutu ära rääkinud ja rääkinud ka sellest, mis on selle seaduseelnõu eesmärk. Ja siis te tulete ja ütlete mulle, et huvitav, miks kõik nii leebeks läheb. Võtke stenogrammist pärast tekst välja ja vaadake! Siis te näete, et selle konkreetse eelnõuga tahetakse sunniraha maksimummäära tõsta füüsilisele isikule 5 miljonini ja juriidilisele isikule 15 miljoni euroni. Nii et vastupidi, selle eelnõu puhul on väga selgelt ühelt poolt investori kaitse ja Finantsinspektsiooni instrumendid investori kaitseks ning teiselt poolt maksimaalsed sunniraha määrad võimalike rikkumiste korral tõusevad.

17:19 Esimees Eiki Nestor
Aivar Sõerd, palun!

17:19 Aivar Sõerd
Austatud esimees! Austatud minister! Ma jätkan seda küsimust, mida eelkõneleja küsis. Kui vaadata nende trahvide statistikat, siis siin on tõesti väga üksikud trahvid, mida on rakendatud praktikas. Mis puudutab seda eelnõu üldse, siin need andmed on kaunis vanad. Tegelikult oleks pidanud selle eelnõu vastu võtma juba 2016. aasta suvel. Eelnõu on kuskil vahepeal seisnud ja andmeid pole ka uuendatud. Näiteks küsin, et kui 2015. aastal oli tehtud ainult kaks haldustrahvi tururikkumiste eest, siis kas teil on andmeid, mis toimus eelmisel, 2016. aastal? Ma tean, et oli küll üks kriminaalasi, aga kui palju Finantsinspektsioon eelmisel aastal trahve rakendas?

17:20 Rahandusminister Sven Sester
Aitäh! Konkreetsed andmed eelmise aasta kohta saame teile kindlasti edastada. Ma ei taha hakata praegu siit kõnepuldist ebamääraseid vastuseid andma. Nagu te teate, olen ma alati valmis n-ö teabevajadust põhjalikumalt rahuldama, eriti kui tegemist ei ole salastatud teabega, ja see ei ole salastatud teave. Info 2016. aasta rikkumistest saadame teile kindlasti ära. Kuna te oma küsimuse sissejuhatavas osas pöörasite tähelepanu ka eelnõu menetlusprotsessile, siis ma kommenteeriksin seda ka korra. Tegelikult olid need muudatused kavandatud teha koos uue investeerimisteenuste osutamise direktiiviga, nn MiFID II ülevõtmisega. Praegu on olukord selline, et järelevalvenõuded nendes õigusaktides kattuvad. Ülevõtmistähtaeg oli sama, juuli 2016. Aga MiFID II ülevõtmise tähtaeg lükati aasta võrra edasi ja siis tuli juba turukuritarvituse määruse muudatused sellest konkreetsest MiFID II eelnõust eraldada. See oli üks põhjuseid, miks protsess läks pikemaks, sest eelnõu ettevalmistamiseks kulus selle võrra natuke rohkem aega.
Andmed 2016. aasta kohta lasen ma aga teile kindlasti edastada, siin ei ole üldse küsimust.

17:20 Esimees Eiki Nestor
Eelnõu algatajale rohkem küsimusi ei ole. Rahanduskomisjoni ettekandja Mihhail Stalnuhhin, palun!

17:21 Mihhail Stalnuhhin
Härra juhataja! Käeolevat seaduseelnõu, väärtpaberituru seaduse ja Finantsinspektsiooni seaduse muutmise seaduse eelnõu 359 arutas rahanduskomisjon oma korralisel istungil 24. jaanuaril. Kohal oli härra rahandusminister ja kolm ametnikku Rahandusministeeriumist. Kanti ette täpselt sama tutvustus, mis praegu kõlas ministri suust. Siis tekkis arutelu. Esimene küsimus puudutas seda, et teadaolevalt pidi see seadus jõustuma eelmise aasta 1. juulil. Selgitati, et seda eelnõu käsitleti finantsinstrumentide direktiivi ülevõtmise eelnõuga ühes paketis, pärast nihutati direktiivi ülevõtmine aasta edasi ja siis oli sellest eelnõust vaja teha eraldi dokument. Selge see, et tulid uued kooskõlastusringid jne, ja seepärast läkski protsess veidi pikemaks. Küsiti, kas see suurendab bürokraatiat. Ei pidanud suurendama. Oli küsimus, kuidas see üldse tehniliselt välja näeb. Minister andis vastuse, et juba ammusest ajast on Euroopas olemas vastav ingliskeelne vorm, mida teatud juhtudel siis täidetakse ja edastatakse. Oli veel küsimus selle kohta, mis ajast see direktiiv laual on ja kas on juurdepääs ka teiste liikmesriikide analoogsetele andmekogudele. Vastus oli positiivne.
Komisjoni arutelu lõpul võeti vastu neli otsust: määrata komisjoni ettekandjaks siinkõneleja, teha Riigikogu juhatusele ettepanek saata eelnõu saali täna, 8. veebruaril, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ning määrata muudatusettepanekute tähtajaks 22. veebruar kell 17.15. Kõik otsused võeti vastu konsensusega. Veel üks märkus selle asja juurde: vastuvõtmiseks nõuab see seaduseelnõu Riigikogu koosseisu häälteenamust. See on seotud sellega, et Finantsinspektsiooni seadusesse tuleb üks säte, mis on analoogne korruptsioonivastase seaduse sättega. See on see põhjus. Aitäh!

17:25 Esimees Eiki Nestor
Kas on küsimusi komisjoni ettekandjale? Neid ei ole. Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Eelnõu 359 esimene lugemine on lõpetatud. Määran muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 22. veebruari kell 17.15.

---

12. 17:25 Sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (360 SE) esimene lugemine

17:26 Esimees Eiki Nestor
Alustame Valitsuse algatatud sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esimest lugemist. Algatajate nimel ettekandja on sotsiaalkaitseminister Kaia Iva. Palun!

17:26 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva
Austatud esimees! Head Riigikogu liikmed! Menetluses olev eelnõu nr 360 reguleerib õigusrikkumisi toime pannud lastega tegelemist. Eelnõu eesmärk on tagada, et lapsed saaksid abistavaid teenuseid, olenemata sellest, kas nad on pannud toime õigusrikkumise, ning et õigusrikkumise juba toime pandud lastega tegeldaks võimalikult tulemuslikul viisil. Eelnõuga tehakse muudatused neljas küsimuses: esiteks, lapse pääsemine sotsiaalse rehabilitatsiooni teenusele; teiseks, kinnise lasteasutuse teenuse regulatsioon; kolmandaks, lapse pääsemine lepitusteenusele; neljandaks, alaealise mõjutusvahendite seaduse kehtetuks tunnistamine ehk alaealiste komisjonide kaotamine.
Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenus on riigi rahastatud kompleksteenus, mille käigus pakuvad koostöös lapsele abi vähemalt kolm spetsialisti järgmiste seast: psühholoog, füsioterapeut, logopeed, arst, õde, tegevusterapeut, loovterapeut, eripedagoog. Laste puhul on sellele teenusele pääsemiseks üheks aluseks olnud seni ja on ka edaspidi see, kui laps on puudega. Teine alus on seni olnud see, et laps on pannud toime õigusrikkumise ja alaealiste komisjon on ta suunanud sotsiaalse rehabilitatsiooni teenusele. Eelnõuga kaotatakse õigusrikkumise eeldus. Õigusrikkumise toime pannud laste asemel antakse ligipääs sotsiaalse rehabilitatsiooni teenusele lastele, kellel esinevad suured puudujäägid mitmes heaoluvaldkonnas ning kelle puhul varasemate abimeetmete rakendamine ei ole olnud piisav. Lapse suunab teenusele kohalik omavalitsus, kes peab niikuinii lapse abivajadusi hindama. Lõpliku

otsuse teenustasu riigi poolt ülevõtmise kohta teeb Sotsiaalkindlustusamet. See aitab tagada, et seda kompleksset rehabilitatsiooniteenust ei koormata üle juhtumitega, mida saaks lahendada ka lihtsamate, KOV-i tasandi meetmetega. Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse osutamisel tehtavad muudatused tähendavad, et teenusele pääseb laps, kellel on selle järele kõige suurem sisuline vajadus, olenemata sellest, kas see laps on pannud toime õigusrikkumise või mitte. See aitab muu hulgas senisest edukamalt ennetada laste õigusrikkumisi.
Paraku esineb aga veel äärmuslikumaid juhtumeid, kus isegi sellisest kompleksteenusest nagu sotsiaalne rehabilitatsioon ei piisa. Tuleb ette, et lapse käitumine seab püsivalt ja olulisel määral ohtu tema enda elu, tervise või arengu või teiste isikute elu või tervise ja mitte ühegi meetmega pole olnud võimalik seda olukorda parandada. Näiteks võib laps isegi korduva motiveerimise peale jätta teenusele kohale tulemata, jätkata end või teisi kahjustavat tegevust jne. Sellistel juhtudel näeb eelnõu ette ka äärmuslikuna kinnise lasteasutuse teenuse regulatsiooni. Sel puhul on teenuse osutajal õigus lapse vabadust piirata, seda minimaalsel vajalikul määral ja minimaalseks vajalikuks ajaks. Kogu tegevus nii lapsega kui ka tema perega peab sel ajal olema suunatud sellele, et lapse olukord paraneks võimalikult kiiresti, nii et saaks tema vabaduse piiramise lõpetada, laps saaks koju tagasi pöörduda ja tema abistamist jätkatakse juba seal. Praegu on sellist vabadust piiravat teenust õigus osutuda kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste koolil ehk Maarjamaa Hariduskolleegiumil (endised Tapa ja Kaagvere erikool), kuhu saab lapse suunata alaealiste komisjon. Sinna saadetakse praegu laps, kes on pannud toime õigusrikkumise. Lisaks võib lapse vabadust piirata ööpäevaringse erihoolekande teenuse raames, kuid see kohaldub ainult juhtudel, kui on tegemist raske psüühikahäirega. Erihoolekandeteenuse regulatsioon on loodud tegelikult täiskasvanute jaoks ega ole kohandatud lastele. Praktikas esineb aga juhtumeid, kus tegemist pole diagnoositud raske psüühikahäire tõttu õigusrikkumisega, kuid lapse olukord on nii tõsine, et teda on võimalik abistada ainult tema vabadust piirates. Praegu jäävad need lapsed kas abita või piiratakse nende vabadust ilma õige õigusliku aluseta. Õiguskantsler on oma kontrollkäikudel korduvalt juhtinud tähelepanu asjaolule, et Tallinnas asuv laste turvakeskus ning Jõhvis asuv noorukite ravi- ja rehabilitatsioonikeskus piiravad seal viibivate laste vabadust ilma õigusliku aluseta, kuid samas on selline teenus neile vajalik ning õiguslik alus selleks tuleb luua.
Eelnõuga loodav õiguslik alus ei sea kinnise lasteasutuse teenusele suunamise eelduseks õigusrikkumist, puuet ega diagnoosi, vaid kohus otsustab lapse suunamise tema faktilise järjepideva käitumise põhjal, kaaludes iga otsuse puhul, kas kasu, mis tuleb lapse vabaduse piiramisest, kaalub üles selle võimalikud kahjud ja riskid lapsele. Kinnise lasteasutuse teenuse rahastus on eelnõuga ette nähtud riigieelarvest.
Kolmas muudatus puudutab lepitusteenust, mida pakub Sotsiaalkindlustusameti ohvriabi üksus. Selle näol on samuti tegemist riigi rahastatud teenusega. Lepitusteenus tähendab, et kannatanu ja teo toimepanija otsivad erapooletu vahendaja abiga ühiselt juhtumile lahendust. Sellel on positiivne mõju nii edasiste õigusrikkumiste ennetamisele kui ka kannatanu rahulolule. Senini on lepitusteenust kohaldatud vaid kriminaalasjade korral. Eelnõuga tehtav muudatus annab võimaluse seda pakkuda ka väärtegude ning alla 14-aastaste laste puhul.
Neljas eelnõuga tehtav muudatus on alaealise mõjutusvahendite seaduse kehtetuks tunnistamine ehk alaealiste komisjonide tegevuse lõpetamine. Lapse abistamiseks ja edasiste õigusrikkumiste ärahoidmiseks on kõige tulemuslikum ühest küljest taastava õiguse põhimõtteid järgiv ehk kannatanut kaasav sekkumine – ma just mainisin lepitusteenust – ning teisest küljest lapse abistamisele suunatud, tema kõige sügavamate probleemide lahendamisega süvitsi minev tegevus. Alaealiste komisjonide formaat, kus laps peab oma teo eest täiskasvanute paneeli ees aru andma, ei sobi hästi kummagi eesmärgi saavutamiseks. Paljud spetsialistid on küll nendes komisjonides vaatamata mõnevõrra ebasobivale formaadile võimaluste piires teinud sinna sattunud laste abistamisel väga head tööd, aga edaspidi on neil võimalik seda teha palju paremini ja paindlikumate meetoditega.
2016. aastal jõustunud uues lastekaitseseaduses sisaldub varasemast selgemini sõnastatult ka kohalike omavalitsuste kohustus pakkuda igakülgset abi kõigile abi vajavatele lastele ning riigi, eelkõige Sotsiaalkindlustusameti lastekaitse üksuse kohustus on kohalikku omavalitsust selles iga päev toetada. Lastekaitseseaduse alusel lapse abistamisel ei ole ette nähtud sellist piiratud meetmete nimekirja, nagu on kehtivas alaealise mõjutusvahendite seaduses piiratud mõjutusvahendite nimekiri. Iga kohalik omavalitsus peab arendama välja teenused ja muud meetmed, mis parajasti on parimad ja vajalikud, ning lisaks vajaduse korral leidma lapsele sobiva meetme riiklike meetmete hulgast.
Lapsele tuleb abi osutada võrgustikutöö põhimõtet järgides, kõikide erialaspetsialistide koostöös.

Seejuures on iga kohaliku omavalitsuse otsustada, millises töökorralduslikus vormis neid otsuseid vastu võetakse. Iga kohalik omavalitsus võib näha ette kohustusliku korra, et teatud otsuseid ei tee mitte üks töötaja üksi, vaid vastav komisjon. Näiteks võib tuua otsuse esitada kohtule avaldus lapse kinnisesse lasteasutusse suunamiseks. Lastekaitseseadus näeb ühe soovitusena ette, et kohalik omavalitsus võib luua laste ja perede komisjoni.
Töötame koos Sotsiaalkindlustusameti lastekaitse üksusega tänavu selle nimel, et kui mõnes alaealiste komisjonis on spetsialistidevaheline võrgustikutöö edukas olnud, siis see koostöö jätkuks edaspidi kas laste ja perede komisjoni vormis või muus sellises vormis. Lapse seisukohalt on sellisel juhul praegusega võrreldes suur erinevus see, et teda ei kutsuta oma teost aru andma täiskasvanute paneeli ette, vaid ta saab oma muredest usalduslikult rääkida lastekaitsetöötajale nelja silma all. Laste ja perede komisjonis kui spetsialistide koostööüksuses keskendutakse ainult sellele, kuidas lapse probleeme lahendada ja teda abistada, mitte ei lahendata tema õigusrikkumist. See ülesanne jääb spetsialistidele politseis, prokuratuuris ja lepitusteenuse osutamisel. Samuti tuleb arvestada, et senine alaealiste komisjonide süsteem on üles ehitatud maavalitsuste peale ning olukorras, kus Vabariigi Valitsus kavandab maavalitsuste tegevuse lõpetamist, ei saaks see süsteem praegusel kujul niikuinii edasi toimida.
Kokku võttes aitavad eelnõus ette pandud muudatused tagada, et õigusrikkumise toime pannud lapsega tegelemine muutub eesmärgipärasemaks. Iga osapool saab keskenduda vastavalt oma ülesandele kas lapse teo tagajärgede lahenduste leidmisele või lapse sügavamate probleemide lahendamisele. Aitäh!

17:37 Esimees Eiki Nestor
Küsimused algatajale. Raivo Põldaru, palun!

17:37 Raivo Põldaru
Aitäh, härra esimees! Lugupeetud minister! Praegused kinnised lasteasutused töötavad haridusministeeriumi alluvuses, aga seaduseelnõus ma näen üht-teist, mis puudutab Sotsiaalkindlustusametit. Kas on mõeldud, et neid asutusi tekib juurde? Kas olemasolevatest koolidest ei piisa? Ja kui tekib midagi juurde, mis need siis on – kas need ei ole koolid, vaid mingid muud asutused, millega Sotsiaalkindlustusamet hakkab tegelema?

17:37 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva
Praegused koolid jäävad kindlasti alles ja jäävad edaspidigi töötama koolidena. Küll aga on ilmselt vaja teenuskohti juurde. Praegu pakutakse seda teenust, ilma et sellel oleks päris korrektne õiguslik alus. Pakutakse, sest et need abi vajavad lapsed on olemas. Üldiselt on nii, et kuigi teenusepakkuja pakub eeskätt kinnise lasteasutuse teenust, siis loomulikult tagatakse seal lapsele ka õppimisvõimalused. Seda tehakse üldjuhul koostöös lähedal asuva kooliga. Nii et laste hariduslikud vajadused seal kindlasti rahuldatakse. Aga need asutused ei ole mõeldud töötama koolidena.

17:38 Esimees Eiki Nestor
Peeter Ernits, palun!

17:38 Peeter Ernits
Aitäh, hea esimees! Hea minister! Tänan ettekande eest, aga see paraku nõretas kantseliidist: teenused, formaat, meetmed, paneel. Tegelik sisu on ju alaealiste komisjonide kaotamine ja n-ö lepitusteenuse ja muu sellise käivitamine. Ma lugesin selle üllitise kaks korda läbi. Ausalt öeldes võiks kõigest sellest rääkida märksa lihtsamalt. Rääkige meile palun lihtsamas keeles, kui kindlad te olete, et nende komisjonide kaotamine on ikka hea idee! Ja kas see on mõnes piirkonnas, mõnes maakonnas ka n-ö pilootprojektina läbi viidud, et olla kindel, et see on õige tee?

17:39 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva
Pilootprojekti raames ei saa laste õigusi piirata. Kui me räägime sellest, et meil on vaja lapsi suunata kinnise lasteasutuse teenusele, siis see ei ole pilootprojekt. Seda saab otsustada ainult kohus ja ainult sellisel moel on seda võimalik teha. Loomulikult, nii nagu ma ka mainisin, meie alaealiste asjade

komisjonid on erinevad. Nad on oma töövorme modifitseerinud vastavalt sellele, mis nende arvates parem on. Mõistagi on ka KOV-id seni käitunud erinevalt, püüdes leida parimaid võimalusi, aga tase on olnud üsna ebaühtlane. Nagu juba öeldud, alaealiste asjade komisjonil on praegu kaks funktsiooni: ühest küljest tuleb ära kuulata ja vahel ehk ka üle kuulata, aga samas peaks komisjon pakkuma lahendusi ja ka karistama. Need funktsioonid omavahel lihtsalt ei haaku.

17:40 Esimees Eiki Nestor
Liina Kersna, palun!

17:40 Liina Kersna
Aitäh, hea istungi juhataja! Austatud minister! Rääkides sotsiaaltöötajate ja lastekaitsespetsialistidega olen kuulnud kurtmist, et järjekorrad nendesse haridusasutustesse, kuhu eluga pahuksisse läinud noori saab suunata, on väga pikad. Millises inforuumis teie elate või milline on teie teadmine, kui pikad on järjekorrad nendesse koolidesse või kinnistesse lasteasutustesse?

17:40 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva
Haridusvaldkonna osas ma ei oska öelda, kui pikk on see konkreetne järjekord. Küll aga tean, et vajadus selle järele on juba praegustel teenuseosutajatel, kes sotsiaaltöö valdkonnas seda teenust pakuvad. Nii et milliseks pilt täpselt kujuneb, kui palju neid lapsi on ja kas teenus võiks hakata ajapikku vähenema tänu sellele, et sekkumine on õigeaegne ja me ei oota mitte ära õigusrikkumist, et hakata probleemiga tegelema, seda näitab aeg.

17:41 Esimees Eiki Nestor
Monika Haukanõmm, palun!

17:41 Monika Haukanõmm
Aitäh, härra juhataja! Hea minister! Minugi küsimus tüürib kinnise lasteasutuse teenuse regulatsiooni poole. Praegu kehtiv alaealise mõjutusvahendite seadus näeb ette, et alaealiste komisjonil on üheksa meedet, kuidas mõjutada last, kes on toime pannud mingi õigusrikkumise. Nendest kõige raskem on kasvatuse eritingimusi vajavate õpilaste kooli suunamine. Uues eelnõus öeldakse, et otsuse suunata laps sellele uuele teenusele peab tegema kohus. Minu meelest on siin tegu väikese dilemmaga. Me tahame lapsi võimalikult säästa ja mulle tundub, et alaealiste komisjon oli ikkagi nagu pehmem meede kui see, et me suuname lapse kohtu kaudu ühele teenusele. Kas kohus on see kõige õigem instants?

17:42 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva
Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et lapse jaoks on need mõlemad väga erilised ja väga äärmuslikud. Võimalik tagajärg on ju tema jaoks väga ränk. Aga üldine põhimõte peaks siiski olema, et vabadust piirame kohtu kaudu. Mõistagi, kõik need protseduurid, kogu see protsess peab olema last säästev ja teda võimalikult vähe kahjustav. Nagu öeldud, protsess ei tohi last traumeerida ja talle kahju põhjustada. Ma arvan, et see variant on nii välja töötatud, et on arvestatud ka laste õigusi. Praegusel hetkel on Justiitsministeeriumis ettevalmistamisel ka seadus, kuidas seda protsessi reguleerima hakatakse. Ma pean silmas laste õiguste piiramist. See tuleb üsna pea Riigikogu menetlusse.

17:43 Esimees Eiki Nestor
Krista Aru, palun!

17:43 Krista Aru
Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Eesti Maaomavalitsuste Liit on selgelt kirjutanud, et kohalikud omavalitsused ei ole veel valmis selleks, et alaealiste komisjonid kaotatakse. Te rääkisite väga kenasti sellest, kui palju oleks vaja spetsialiste, et lastega tehtavat ennetustööd tõesti tõsiselt, südamest teha ning neid õigesti aidata. Kui nüüd neid noori tüdrukuid ja poisse hakatakse sinna Maarjamaa Hariduskolleegiumisse, vana nimega Kaagvere kooli saatma, kes siis selle üle hakkab otsustama ja kuidas see protsess hakkab toimuma?

17:44 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva
Maaomavalitsuste liit on olnud nagu kahetisel seisukohal. Nad on küll möönnud, et alaealiste asjade komisjon ei ole päris hea formaat ja ta iga kord ei ole ennast õigustanud. Teisalt on nad olnud seisukohal, et seadusmuudatusest tuleneb kohalikule omavalitsusele päris suur täiendav koormus. Te viitasite ka ise nendele spetsialistidele. Tegelikult on kõik need ülesanded ka praegu kohalikul omavalitsusel olemas, ühtegi uut kohustust me omavalitsusele ei pane. Lihtsalt kogu otsustusprotsess läheb kohalikule omavalitsusele ja seega ka lapsele lähemale. Vabadusi piirama jääb kohus. Vabadust ilma kohtuta ei piirata, muud otsused lähevad kohaliku omavalitsuse tasandile. Seda ennetustööd ja preventiivset tööd on omavalitsus ka neid töötajaid kaasates pidanud kogu aeg tegema.

17:45 Esimees Eiki Nestor
Helmen Kütt, palun!

17:45 Helmen Kütt
Tänan, hea eesistuja! Lugupeetud minister! Mina tahan kõigepealt juhust kasutada ja edastada suurima tänu kõikidele nendele alaealiste komisjonide liikmetele, kes seda tööd on väga pikka aega teinud. Näiteks Tartu maakonnas on 19 aastat iga nädal kogunenud parimad spetsialistid ja koostööpartnerid, kelle soov on neid lapsi tõesti aidata. Täpselt sama on tehtud Viljandimaal ja paljudes teistes maakondades. Seega suur-suur aitäh nendele, kes seda tööd on teinud ja aidanud nendel lastel toime tulla! Ei ole nii, et enne neid polnud mitte kedagi ega midagi ja pärast neid tuleb midagi. Küsimus on aga selles – sellest on alaealiste komisjonide teemat lahates ka mitmes maakonnalehes kirjutatud –, kui palju on ministeerium asja arutanud Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsiooni ja lastekaitse töötajatega. Kas nendega on räägitud, kuidas tegelikult seda tööd ja omavalitsuste rolli ette kujutatakse?

17:46 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva
Aitäh! Kindlasti on edasises arutelus, mismoodi kõik täpselt käib, missugused võiksid olla need võrgustikud ja missugused selle töö korraldamise parimad praktikad, hästi suur roll Sotsiaalkindlustusameti lastekaitseüksustel. Eelmisel aastal oli nende töö suunatud teavitamisele, võrgustiku töö käivitamisele alushariduse valdkonnas. Tänavu on sihiks võetud arendada koostööd tervishoiusüsteemiga, teha teavitustööd. Nende rolliks jääb ka parimate praktikate ja juhendmaterjalide väljatöötamine, nende tutvustamine ja kohalike omavalitsuste nõustamine igas etapis. Kui vaadata, kuidas on aasta algusest kulgenud lastekaitseüksuste töö ühes või teises kohas, siis võib täheldada, et nende side kohalike omavalitsustega on piirkonniti erinev. Kohati on see väga hea, aga siin on kindlasti arenguruumi. Ma usun, et just lastekaitseüksuste töö tõhustamine annab selles vallas vajaliku jõu ka omavalitsustele.

17:47 Esimees Eiki Nestor
Liina Kersna, palun!

17:47 Liina Kersna
Suur tänu! Austatud minister! Seaduseelnõu peaks jõustuma järgmise aasta alguses. Meil on sügisel kohaliku omavalitsuse valimised ja kõik liitumised peaksid olema sügiseks tehtud. Kuidas te hindate, kas need uued omavalitsused on nii lühikese ajaga võimelised end selle uue süsteemi järgi kohandama?

17:48 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva
Sellele on ette mõeldud. Üritatakse saavutada selline olukord, et aasta lõpuks ei jääks uude aastasse üleminevaid asju. Kui alaealiste asjade komisjonis kipub mingi asi pooleli jääma, siis tuleb nende töödega enne aasta lõppu valmis jõuda. Loomulikult, ega ükski üleminek ka ühinemise valguses ei ole valutu, see on päris selge. Meie lootus on ikkagi rajatud just nimelt sellele, et aasta jooksul on lastekaitseüksused kohalike omavalitsustega heas koostöös olnud. Kahtlemata võib arvata, et need probleemid, mis lisanduvad ja millele tuleb uue pilguga vaadata, on pigem just need raskemad. Leebemate probleemidega on ju kogu aeg kenasti hakkama saadud. Eks tulebki väga palju loota ka Sotsiaalkindlustusameti lastekaitseüksusele, kes kindlasti peab appi tulema.

17:49 Esimees Eiki Nestor
Peeter Ernits, palun!

17:49 Peeter Ernits
Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Mul on sama mure, millest kolleeg Kersna rääkis. Mitu asja langeb kokku: haldusreformi elluviimine ja alaealiste komisjonide töö lõpetamine. Seletage mulle või meile kõigile, mismoodi see n-ö lepitusteenus hakkab välja nägema? Ka praegu on see olemas. Rääkige palun maakeeles!

17:49 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva
Aitäh küsimuse eest! Eks tavapärast lepitustööd tehakse laste ja noortega iga päev, see on päris selge. See on see, mida teeb ema, isa, õpetaja või juhendaja, kes proovib leida häid lahendusi, kuidas laps saaks aru, mida ta on valesti teinud, või kuidas see, kellele on liiga tehtud, võiks andeks anda, või siis arutatakse, kuidas halba tegu heastada. See kõik käib loomulikult. Aga lisaks sellele on olemas riigi rahastatav lepitusteenus, mis väljub selle tegevuse raamest, mida iga päev tavapäraselt tehakse. Järjekord peakski olema selline, et kõigepealt on seesama tavapärane laste ja noorte lepitamine ning sealt edasi tuleb see, mida riigi teenuse korras pakub ja korraldab professionaal, kes leiab mooduse, kuidas kannatanu jääb rahule ja see, kes on midagi halba teinud, saab aru, et ta tegi halba, et nii ei sobi, ja teeb sellest omad järeldused.

17:51 Esimees Eiki Nestor
Monika Haukanõmm, palun!

17:51 Monika Haukanõmm
Aitäh! Hea minister! Alaealiste seitsmeliikmelise komisjoni tööd koordineerib komisjoni sekretär. Kellelegi on antud konkreetne ülesanne seda tööd koordineerida: vaadata, et spetsialistid teeksid koostööd ja jagaksid infot. Kui me nüüd alaealise mõjutusvahendite seaduse tühistame, tunnistame selle kehtetuks, siis saab laps selle komisjoni asemele terve hulga asju, nagu me siin teie ettekandest kuulsime. Tuleb välja, et need spetsialistid peaksid jätkama koostööd ka edaspidi, kui need komisjonid on töö lõpetanud, ainult et muus vormis. Kuidas see muu vorm välja näeb? Kes selle koostöö edendamise eest vastutab? Keegi peab selle eest vastutama. Kui ei ole vastutajat, siis kipuvad asjad hajuma. Kuidas seda rakendatakse ja kelle vastutusalasse see ikkagi jääb?

17:52 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva
Aitäh! Nagu öeldud, mängus on kaks poolt, vastutus läheb kahele poole laiali. Üks osa vastutusest on kohtu kanda ja sellega on suhteliselt lihtsam ja selgem – seal on omad piirid ja seaduse regulatsioon silme ees. Teine osa langeb KOV-ile, kohalikule omavalitsusele, ja seal on reguleeritud üksuse sees, kes valdkonna eest vastutab. Üldjuhul vastutab koostöö eest lastekaitsetöötaja, olgu ta nimetatud ühe, teise või kolmanda nimetusega. Ka Helmen Kütt viitas enne koostööle ja võrgustikutööle, mida on tehtud alaealiste komisjonides. Aga nende komisjoniliikmete ja teiste spetsialistide koostöö ei ole piirdunud ainult komisjoni ülesannetega. Seda tööd laste ja noortega tuleks teha ja on ka tehtud enne, kui nad komisjoni jõuavad. Nii et vastutus jääb kohalikule omavalitsusele.

17:53 Esimees Eiki Nestor
Urve Tiidus, palun!

17:53 Urve Tiidus
Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Väga lihtne küsimus. Kuulates teie ettekannet ja lugedes natuke seda eelnõu, tekkis küsimus, kust kohast leiavad kohalikud omavalitsused, isegi kui nad on ühendatud ja suuremad, piisavalt kompetentseid inimesi, et seda rolli kanda. Kust nad leiavad näiteks loovterapeudi ja logopeedi? Praegu on ju nagu teemaks see, kas logopeed jõuab igale poole maakooli jne. Kas te natuke kommenteeriksite seda?

17:53 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Jah, ka nendes valdkondades, mida te nimetasite, on teenusepakkujate vajadus Eestis suurem, kui neid on pakkuda. Aga praegu on selle võrgustiku tööks inimesed olemas ja ei kao need spetsialistid kusagile ära. Pigem jääb meil teenuseta see esimene tase. Nagu te nimetasite, võib-olla on hädas väiksemad koolid ja alusharidus, kus seda oleks veel kõige rohkem vaja, et võimalikult varakult probleemidega tegelema hakata. See on oluline küsimus. Aga kõiki neid spetsialiste, kes praegu olemas on, rakendatakse edaspidigi. Selle seadusmuudatusega ei jää neid vähemaks. Küll aga viiakse võrgustiku töö kohaliku omavalitsuse tasandile. Meie eesmärk võiks ikkagi olla see, et kohalikud omavalitsused teevad ära töö, mis on neile kõige lähemal, ja lastekaitsetöö on üks selliseid. Nad ise näevad asjade seisu ja oskavad seda tööd kõige paremini korraldada. Kordan: nende spetsialistide kaasamine, kes on seni seda rasket tööd teinud, jääb edaspidigi, ja keerulisemate probleemide puhul annavad oma panuse ka lastekaitse üksused.

17:55 Esimees Eiki Nestor
Urve Tiidus, palun!

17:55 Urve Tiidus
Veel kord aitäh! Lugupeetud minister, kasutan veel võimalust ja küsin niisugust asja. Põhjanaabrid seisavad fakti ees, et logopeedide vajadus koolides on kasvanud hüppeliselt, kordades. Põhjuseks on see, et suhtlemine nutiseadmetes on noortelt nagu võtnud oskuse rääkida ja tõenäoliselt ka omavahel ära leppida. Seepärast vist ongi see lepitusteenus hädavajalik. Kas Eestis on ka see probleem olemas ja kui on, siis kas see puutub kuidagi ka sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõusse?

17:55 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva
Otseselt ei puutu, see eelnõu reguleerib teisi küsimusi. Aga loomulikult on haridus- ja sotsiaalvaldkonnas vajadus tugiteenuste, sh logopeediteenuse järele aina kasvanud. Teie nimetatud põhjus, et vähem räägitakse ja vähem loetakse sellist päris teksti, on igal juhul õige, selge see. Aga see eelnõu otseselt seda teemat ei käsitle.

17:56 Esimees Eiki Nestor
Aitäh, sotsiaalkaitseminister Kaia Iva! Komisjoni ettekandja on komisjoni esimees Helmen Kütt. Palun!

17:56 Helmen Kütt
Austatud eesistuja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 360 enne esimest lugemist oma 16. jaanuari istungil. Kutsutud olid sotsiaalkaitseminister Kaia Iva, Sotsiaalministeeriumi laste ja perede osakonna peaspetsialist Elise Nikonov ning Sotsiaalministeeriumi õigus- ja personaliosakonna õigusnõunik Kersti Berendsen-Koržets.
Kuna minister juba andis väga põhjaliku ülevaate sellest seaduseelnõust ja kavandatavatest muudatustest, siis ma keskendun ainult nendele küsimustele, mida täna siin saalis ei sotsiaalkomisjoni liikmed ega ka teised kolleegid ei küsinud. Enamik küsimusi, mis täna siin saalis kõlas, tõusetus ka meil sotsiaalkomisjonis. On ju täiesti mõistetav, et mure nende laste pärast, kellel on probleeme, on kõigil komisjoni liikmetel suur.
Küsimusi oli rehabilitatsiooniteenuse ja kinnise lasteasutuse teenuse hinna ning mahu kohta. Vastuseks selgitati, et esialgu jääb rehabilitatsiooniteenuse hind samaks, kuid arutatakse võimalust seda edaspidi tõsta. Üks mure on seotud sellega, et analüüsi kohaselt ei ole sugugi igas omavalitsuses lastekaitsetöötajat ja tihtipeale lahendab küsimused parimale praktikale toetudes just alaealiste komisjon, kelle jaoks sotsiaaltöötaja valmistab paberid ette ja kuhu laps lõpuks jõuab. Meile kinnitati, et haldusreformi tulemusena loodetakse tugevamat sotsiaalvõrgustikku ka laste kaitseks. Ning muidugi on oma roll Sotsiaalkindlustusameti juures olevatel lastekaitse üksustel, kes peavad tagama, et see teenus oleks üle Eesti ühesugune.
Üks küsimus, mida ma veidi täpsustan, oli spetsialistide koostöö kohta muus vormis. Selgituseks nii palju, et lastekaitseseaduse § 17 lõige 2 annab tegelikult võimaluse juba praegu vajaduse korral moodustada kohaliku omavalitsusüksuse juurde nõuandva organina laste ja perede komisjoni. Politsei- ja Piirivalveametiga tehtava halduskoostööga ning õigusrikkumisi toime pannud lastega on väga tihedalt

seotud nii lastekaitsetöötaja kui ka sotsiaalvõrgustik üldse.
Komisjoni arutelu oli pikk. Me tõdesime, et me jätkame seda arutelu. Nagu minister viitas, Justiitsministeeriumis on välja töötatud karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mis on praegu ministeeriumide kooskõlastusringil. Kuna need eelnõud on omavahel väga tihedalt seotud, jätkame oma arutelusid neid kahte koos vaadates. Sotsiaalkomisjon võttis vastu järgmised otsused: teha ettepanek võtta eelnõu 360 täiskogu päevakorda tänaseks, 8. veebruariks, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks kümme tööpäeva – see teeb 22. veebruari kell 17.15 – ning määrata ettekandjaks teie ees kõneleja. Kuna me tegime seal sotsiaalpoliitikat, siis olid kõik otsused konsensuslikud. Aitäh!

18:00 Esimees Eiki Nestor
Minu poolt väga austatud Riigikogu liikmed, ma tuletan meelde, et kodu- ja töökorra seadus annab võimaluse esitada ühe eelnõu arutelu raames kaks küsimust. Ma olen teile väga tänulik! Raivo Põldaru, palun!

18:00 Raivo Põldaru
Aitäh, härra esimees! Lugupeetud ettekandja! Kas komisjonis tuli jutuks või kas keegi üldse märkas seda, et maaomavalitsuste ja linnade liidu ettepanekuid võeti arvesse vaid paar tükki? Ometi jäävad alaealiste komisjonide ülesanded nüüd omavalitsuste kanda.

18:01 Helmen Kütt
Jaa, meil tuli see ettepanekute arvestamise ja mittearvestamise tabel jutuks küll. See tuli jutuks juba selle tõttu, et tuli arutada, milliste ülesannete täitmise on kohalikud omavalitsused võimelised tagama, milliste mitte. Kuid leiti, et ei omavalitsuste liit ega linnade liit tegelikult ei ole sada protsenti selle seadusmuudatuse vastu. Nad tunnevad muret, ega tolle ühe lüli kaotamine ei halvenda kogu teenuse kvaliteeti. Ministeeriumi seisukoht on, et kuna lastekaitseseadus on juba ühe aasta kehtinud, siis on Sotsiaalkindlustusameti juures olevad lastekaitse üksused aidanud seda tööd teha. Tegu on koordineerivate ning sotsiaaltöötajaid ja lastekaitsetöötajaid nõustavate üksustega. Väga oluline on ka, et Sotsiaalministeerium ikkagi selgitaks kõike kohalikele omavalitsustele koostöös Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsiooniga. Nii et sellele juhiti tõesti tähelepanu. Me arutasime ettepanekuid, mille kohta oli langetatud otsus kas "osaliselt arvestatud" või "täielikult arvestatud". Konkreetselt sellisena ükski komisjoni liige seda probleemi ei tõstatanud, aga muret väljendati paljudes küsimustes, mis haakusid teie tõstatatud väga olulise teemaga.

18:02 Esimees Eiki Nestor
Krista Aru, palun!

18:02 Krista Aru
Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Te olete selles valdkonnas väga kaua töötanud ning teate ühte asja ja teist asja, teate tegelikult kõiki valdkonna kitsaskohti ja ka seda, mis on hästi. Kas te seda seaduseelnõu menetledes näete, et me oleme kogu oma arengus – ma mõtlen ka mõttemaailma, väärtussüsteemi ja muud sellist – valmis alates 1. jaanuarist järgmisel aastal tõesti sellele uuele süsteemile üle minema? Me ju tänagi rääkisime, et meil on logopeede ja sotsiaalpedagooge puudu ning nüüd on vaja veel lepitajaid. Öelge palun oma isiklik arvamus!

18:03 Helmen Kütt
Aitäh selle küsimuse eest! Tegelikult on neid küsimusi nii palju komisjonis ja täna ka siin saalis esitatud seepärast, et ega me samamoodi ju edasi minna ei saa. Kui maavalitsused kaovad, siis maavalitsuste juures töötanud alaealiste komisjonid tekivad omavalitsuste juurde. Näiteks otsustavad liitunud omavalitsused või omavalitsused koos mõne maakonna piires sellise komisjoni luua. Teiseks, väga lihtne on hätta sattunud last alaealiseks õiguserikkujaks nimetada. Tegelikult võib tegu olla hätta sattunud lapsega ja sel juhul ei pruugi abi olla karistavast meetmest. Teinekord on laps kriminaalsele teele sattunud näiteks tühja kõhu pärast, just see on ta poodi vargile ajanud. Ega me nii edasi ka ei saa.

Mina usun uude lastekaitseseadusse, mis on aasta toiminud. Sotsiaalkindlustusameti juures töötavad asjaomased kompetentsikeskused ja ka haldusreform siiski tugevdab omavalitsusi. Toon näiteks Viljandi valla, mille moodustavad neli vabal tahtel liitunud omavalitsust. Kui enne oli seal vaid kahes omavalitsuses lastekaitsetöötaja, siis nüüd on see abi tagatud ka nendes kahes endises omavalitsuses, kus enne ei olnud lastekaitsetöötajat. Süda aga ikka valutab, sellepärast et iga reform toob esialgu kaasa tagasilööke. Ent nendest õpitakse. Reformi ellu viies ei tohi koos pesuveega last välja visata. Väga oluline on tunnustada inimesi, kes seda tööd on seni teinud. Ma juba viitasin, et Tartu maakonnas on alaealiste komisjon 19 aastat koos käinud iga nädal. Need on suure südamega inimesed politseist, need on lastekaitsetöötajad, kes on seda tööd teinud nii hästi, kui oskavad ja suudavad. Neile väga suur tänu ja tunnustus! Ja ma arvan, et ega need inimesed kuskile ei kao. Küllap nad jälle üles otsitakse ja heas mõttes uues vormis tööle pannakse.

18:05 Esimees Eiki Nestor
Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, Helmen Kütt! Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Eelnõu 360 esimene lugemine on lõppenud. Määran muudatusettepanekute tähtajaks 22. veebruari kell 17.15.

---

13. 18:05 Tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu (357 SE) esimene lugemine

18:05 Esimees Eiki Nestor
Algab Vabariigi Valitsuse algatatud tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ettekandja on tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski. Palun!

18:06 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Austatud Riigikogu esimees! Hea Riigikogu! Tutvustan teile valitsuse algatatud tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu. Mäletatavasti võtsime eelmisel aastal Euroopa Parlamendi ja nõukogu nn tubakadirektiivi Eesti õigusruumi üle kahe tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõuga. Nende esialgses versioonis olid ka need muudatusettepanekud, mis on täna siin selles eelnõus teie ees, kuid me võtsime need pärast kooskõlastust valitsuse tasemel eelnõust välja, et kiirendada direktiivi ülevõtmiseks kavandatud eelnõu menetlust Riigikogus. Kõik direktiivi mittepuutuvad sätted said tollest kahest eelnõust eemaldatud. Need panime valitsuse otsusega eraldi eelnõusse ja see eraldi eelnõu on nüüd teie ette jõudnud. Selle kolmanda eelnõuga minu poolteist aastat kestnud terviseministri töö jooksul lõpetame ettenähtavaks tulevikuks valitsuse algatused tubakapoliitika vallas. Selles eelnõus on nimelt kirjas ka olulisemate tubaka rohelises raamatus toodud meetmete rakendamine.
Nüüd aga üks lühike meeldetuletus. 2014. aasta andmete kohaselt oli igapäevasuitsetajate osakaal Eestis 22%. Kooliõpilastest oli 2014. aasta andmetel suitsu proovinud 7,9%, kusjuures 3% nende hulgast suitsetas iga päev. Vesipiibu tõmbajaid oli sama aasta andmete kohaselt kooliõpilaste hulgas 18,5%. Üldiselt torkame Euroopa Liidus silma ka sellega, et noored alustavad suitsetamist väga vara. Peale nende andmete tekitab muret ka elektroonilise sigareti populaarsuse kasv. Kui 2012. aastal oli e-sigaretti vähemalt ühe korra proovinud 10% elanikest, siis 2014. aastal oli see näitaja 15%. Kooliõpilastest oli 2014. aasta andmetel e-sigaretti vähemalt korra proovinud 36% poistest ja 28% tüdrukutest. On tõenäoline, et selle aasta märtsi lõpus Tervise Arengu Instituudi avaldatav 2016. aasta statistika näitab veelgi suuremaid numbreid, mis kajastavad elektrooniliste sigarettide populaarsust alaealiste seas.
Mitu Euroopa Liidu riiki on peale tubakadirektiivi kehtestatud normide rakendanud rahva tervise kaitseks ka täiendavaid norme. Nõnda on meilgi tubaka rohelise raamatuga seoses võimalikke lisapiiranguid arutatud ja jõutud selle dokumendini, mis aastal 2014, kui mu mälu mind ei peta, ka valitsuses heakskiidu sai. Tegu oli siis üle-eelmise valitsusega. Vastavalt sellele dokumendile loodame nende meetmetega aastaks 2025 vähendada täiskasvanud igapäevasuitsetajate osakaalu praeguselt 22,1%-lt 18,3%-le. Samal ajal, nagu teate, on mitmes riigis seatud juba märksa ambitsioonikamaid eesmärke. Räägitud on ka sellest, et mõni riik tahab saada lausa tubakavabaks. Meie nii ambitsioonikad ei ole ja lähiajal seda ka ei plaani, aga need olulised muudatused, mis on eelnõus sees, kindlasti aitavad saavutada meie püstitatud eesmärki, mis on, nagu öeldud, saavutada aastaks 2025 igapäevasuitsetajate osakaaluks 18,3%.

Nüüd siis eelnõust lähemalt. Kõigepealt kolm olulist muudatust. Loomulikult on nende põhiline eesmärk alaealiste kaitse ehk tulevikusuitsetajate hulga vähendamine, sest praeguste suitsetajate arvu vähendamine on kaunis keeruline. Vähemasti riigi meetmetel sellele kuigi suurt mõju ei ole. Esimene kolmest muudatusest on tubakatoodete ja nendega seonduvate toodete väljapaneku ja kaubamärkide esitlemise keeld jaemüügikohtades. Selleks, et alaealiste hulgas suitsude ja teiste selliste toodete tarbimine ei kasvaks, on väga oluline ennetustöö. Peale teavituskampaaniate ja järelevalvemeetmete tugevdamise on tähtis vähendada ka nende toodete atraktiivsust ning kujundada keskkonda ümber selliselt, et alaealisel oleks kerge teha otsuseid oma tervise kasuks. Seega tuleks ühiskondlikku keskkonda kujundada nii, et tubaka tarvitamine või suitsetamine üldse oleks väheatraktiivne. Me teame, et paljud meie lapsed alustavad suitsetamist juba 11–12-aastaselt, ja nii on riigil kohustus võtta kasutusele täiendavaid meetmeid nende tervise kaitseks. Seos tubakatoodete väljapaneku ning alaealiste suitsetamise alustamise vahel on nüüdseks ka rahvusvaheliselt tõendatud. Samasugust seost näitavad värsked uuringud ka e-sigarettide puhul. Enamikul juhtudel on nende toodete kirevad väljapanekud kõrvuti lastele huvi pakkuvate toodetega, nagu nätsud, maiustused jms. See tähendab, et laste kokkupuude tubakatoodete väljapanekuga poodides on peaaegu vältimatu.
Tubakatoodete reklaami keeld kehtib meil juba aastast 1997 ning müügiedendust oleme samuti piiranud. Seetõttu on tubakatööstuse jaoks muutunud olulisimaks turundusviisiks just väljapanek jaekaubanduse müügikohtades ja Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) raamkonventsioonis käsitataksegi väljapanekut kui ühte reklaami vormi. Meie seda siiani teinud ei ole. Reklaami mõju noortele on muidugi veenvalt tõendatud. Lisaks müügikohtades toimuvale müügiedendusele on tooted sageli välja pandud otse inimeste silmade kõrgusele, mis loomulikult ei ole sugugi juhuslik. Toodete paigutus jaekaubanduses ei olegi juhuslik. On teada, et pakendite nägemine soodustab impulssoste, eriti juhusuitsetajate, suitsetamisest loobunute või loobuda üritavate inimeste puhul. On väidetud, et tubakatoodete efektiivne väljapanek suurendab nende müüki lausa 12–28%. Loomulikult on ka tubakatoote pakend ise mõjus turustusvahend. Pakenditele tuleb küll eelmise aasta 20. maist alates kanda n-ö kolepildid, aga on viidatud, et pakendi kujundus – säravad värvid, kaubamärgi esitus pakendil jms – vähendab pilthoiatuste mõju. Seetõttu on mitmed riigid, näiteks Austraalia, Ühendkuningriik, Ungari ja Prantsusmaa, otsustanud võtta kasutusele standardpakendi ehk ühtlases neutraalses toonis pakendi, kus enamiku pinnast katab pilthoiatus ja bränd või kaubamärk on kujutatud neutraalse fondiga.
Eestis oleme valinud alternatiivse variandi, st tubakatoodete väljapaneku ja kaubamärkide esitlemise keelamise. Me ei keela tubaka kaubamärgi näitamist paki peal ja selle kujundust, küll aga keelame selle esitlemist. Oleme meile laekunud tagasiside põhjal valitsuse tasemel pakkunud erandit spetsialiseerunud poodidele, rahvusvahelisel liinil sõitvatele laevadele ning lennujaama ja sadama kinnisel territooriumil asuvatele kauplustele.
Teine oluline muudatus on elektrooniliste sigarettide võrdsustamine tubakatoodetega. Elektroonilised sigaretid on tubakatootega sarnaselt kasutatavad tooted ning sarnaseid tooteid tuleks käsitleda võrdselt. Elektroonilisi sigarette turustatakse turustajate endi väitel kui ohutumat alternatiivi tubakatoodetele ning abivahendit suitsetamisest loobumiseks. Tõsi ta on, et e-sigaret ei pruugi endast kujutada nii suurt terviseriski kui tavaline tubakatoode, aga sajaprotsendiliselt ohutu see kindlasti ei ole. Väitel, et tegemist on tervisetootega või n-ö revolutsiooniga rahvatervises, ei ole kindlasti alust. Ka e-sigaret võib tekitada nikotiinisisaldusest tulenevat sõltuvust ning see võib sisaldada ka teisi tervisele kahjulikke ühendeid, mis võivad tekkida ka kuumutamisel või elektroonsel töötlusel. Ka nikotiinisisalduseta e-sigareti vedelik võib sisaldada aineid, mis ei ole tervisele ohutud. Näiteks on teada, et elektroonsel töötlusel tekivad teatud osakesed, mis võivad liikuda kopsudesse ja teistesse siseorganitesse. E-sigareti vedelikes on kasutusel üle 7500 erineva maitseaine, mille koosmõju ei ole uuritud. Paljud neist on küll toiduvärvid, mis on ohutud toiduks kasutamisel, kuid sagedasel sissehingamisel võivad endast terviseriski kujutada. Lisaks on näidatud, et erinevad maitsed mõjuvad lastele ja noortele atraktiivselt ning see on peamine põhjus, miks noored hakkavad neid tooteid tarvitama. Seetõttu on eelnõus välja pakutud muudatused, millega keelatakse tubakast erinevad maitsed e-sigareti vedelikes. Oleme seda teinud tubakadirektiivi ülevõtmisel sigarettide puhul, nähes ette lühikese üleminekuaja mentoolisigarettidele vastavalt direktiivile. Nüüd soovime sama teha ka e-sigareti vedelike puhul.
Uuringud on näidanud, et alustanud e-sigareti tõmbamist, hakkavad alaealised peagi tarvitama tubakatooteid. Uuringud ei ole kinnitanud, et e-sigaret aitaks suitsetamist maha jätta. Pigem

tarvitatakse neid tooteid paralleelselt või asendustootena – inimene küll ei suitseta, aga e-sigaretist on ikka sõltuvuses. Ka erinevad maitsed ei soodusta tarbimise lõpetamist.
Rahvusvaheline käsitlus on e-sigarettide puhul selgelt suunatud nõuete karmistamise poole, võrdsustades need tubakatoodetega. Nii on enamik Euroopa Liidu liikmesriike keelustanud nende tarvitamise avalikes kohtades nagu suitsetamisegi. On viidatud, et e-sigarettide tarvitamine aitab kaasa sellele, et alaealised peavad suitsetamist normaalseks. Kui tubakadirektiiv üle võeti, siis kehtestas enamik riike lisaks piiriülesele kaugmüügile ka riigisisese kaugmüügi. Eestis me seda ei teinud, ja väga lihtsal põhjusel: me eraldasime riigisisese kaugmüügi tollal eelnõust, mis Riigikogu ees oli, kuna direktiivis otseselt riigisisest kaugmüüki ei olnud. Selle eelnõuga tahame riigisisese kaugmüügi samuti keelustada.
Leiame, et tervisele kahjulikud tooted ei pea olema nii lihtsalt ja mugavalt kättesaadavad, et need tuuakse sulle koju. Aga põhiline on muidugi see, et selliselt on väga keeruline jõustada alaealistele müügi keeldu, kuna alaealiste ligipääs veebipoodidele ka nende toodete tellimisel on täiesti vaba.
Kolmas muudatus on järelevalve tõhustamine. Eriti tõhus peaks olema kontrolltehingu õiguse andmine Maksu- ja Tolliametile ning politseiametnikule, kusjuures neil on õigus kaasata vajadusel vähemalt 16-aastaseid noori. See võimaldab Maksu- ja Tolliametil senisest efektiivsemat järelevalvet teostada, eriti just illegaalse huuletubaka müügi puhul, võimaldades salakauba käitlejaid kindlaks teha ja vastutusele võtta. Politseiametnikul on muudatuse jõustudes võimalik tõhusamalt kontrollida tubakatoodete ja nendega seonduvate toodete müüki alaealisele, teostades kontrolloste, mille võimalust täna ei ole.
Analoogilise sätte on valitsus lisanud ka teieni jõudnud alkoholiseaduse ja reklaamiseaduse muutmise eelnõusse.
Seaduse jõustumiseks on mõistagi hea ette näha üleminekuaeg, kuna see eeldab teatud muudatusi ettevõtete tegevuses, eriti kaupmeeste puhul, kes peavad oma tubakatoodete väljapanekud natuke ümber korraldama. Oleme ette näinud, et need punktid, mis seda eeldavad, võiksid jõustuda 1. jaanuaril 2019. Märgin ära ka selle, et tegemist on suurel määral nn tehnilise normiga, mis tähendab seda, et sellest tuleb teavitada Euroopa Komisjoni. Teavitus on tehtud ja nüüd tuleb ära oodata ka ooteaeg kuni 14. märtsini k.a, mistõttu pole otstarbekas eelnõu enne seda vastu võtta, aga vahepeal on võimalik jätkata selle menetlust Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse alusel. Ma tänan!

18:20 Esimees Eiki Nestor
Küsimused eelnõu algatajale. Aivar Kokk, palun!

18:20 Aivar Kokk
Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Mul on tekkinud selline küsimus. "Tubakatoote või tubakatootega seonduva toote jaekaubanduse müügikohas kõnealuse toote nähtav väljapanek ja selle kaubamärgi esitlemine on keelatud, välja arvatud ..." Mida see tähendab? Kuidas siis suitsu kaupluses müüma hakatakse? Kas see on leti all, mingi riidega kaetud või mida see tähendab, et ei tohi olla nähtav?

18:21 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Seda tähendabki, et on kas leti all või riidega kaetud. Tõenäoliselt on muidki võimalusi. Sotsiaalkomisjoni inimestele on ministeeriumi ametnik näidanud pilte teistest riikidest, kuidas seda on võimalik korraldada. Oleme juba praegu müügivõrgus näinud mõningat sellist tegevust ka ilma asjaomase regulatsioonita. Suured sigaretipakkide kastid, mis ostjate peade kohal suurtes poodides on, on keeratud teistpidi, nii et neid näeb müüja, mitte klient. Seda, kuidas täpselt kaup mittenähtavaks teha, riik ette ei kirjuta, seda saab kaupmees ise otsustada.

18:22 Esimees Eiki Nestor
Madis Milling, palun!

18:22 Madis Milling
Suur tänu, härra esimees! Austatud minister! Võib-olla te seletate natuke lahti väljendit "tubakatootega seonduv toode". Lugedes nii eelnõu kui seletuskirja, jääb see mõiste ähmaseks. Kas selle all mõeldakse ka näiteks tikke, tulemasinaid, keraamilist tuhatoosi või piibukujulist laste seebimullipuhujat?

18:22 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Ei mõelda. Alustan kaugemalt. Üldiselt on sigareti suitsetamisega seotud regulatsioonid üleilmselt viimase kahe aastakümnega järk-järgult üsna karmiks läinud. WHO on seda protsessi globaalselt vedanud pikemat aega, aga mõnikümmend aastat tagasi on õnnestunud ka riikidesisestes regulatsioonides tubakapoliitikas üsna ühesuguseid ja ühesuunalisi muudatusi rakendada. Viimane, loomulikult suurima mõjuga muudatus on seesama Euroopa Liidu tubakadirektiiv, mis jõustus 20. mail 2016. See tähendab seda, et järk-järgult on riigid karmistanud klassikaliste tubakatoodete tarbimist. Näiteks on keelatud suitsetamine siseruumides, on karmistatud müügiedenduspiiranguid, näiteks reklaami ja spondeerimise vallas, ka on aktsiisiga tõstetud nende toodete hinda.
Loomulikult on see avaldanud mõju üleilmsele tubakatööstusele ja loomulikult ei ole see mõju olnud positiivne. Selles kontekstis, kus tubakatööstus on näinud, et nende turg kipub kokku kuivama, kuna riigid karmistavad rahva tervise eesmärgil regulatsioone, on nad asunud üsna innukalt tegelema tootearendusega ja toonud turule hästi palju erinevaid uusi tooteid, mis erinevad nii mitmeski olulises punktis klassikalistest tubakatoodetest ja – see on tootjate jaoks lisapluss – mille müük reeglina ei ole riikides kuigivõrd reguleeritud.
E-sigaret on selle kohta väga hea näide. Kui see Eestis turule tuli, oli selle müük sisuliselt täiesti reguleerimata. Kui ma õigesti mäletan, siis Eesti Rahvusooper demonstreeris oma kontsertüritustel reklaamplakatitel e-sigareti maaletoojate või edasimüüjate nimesid, mis oli sisuliselt müügiedendus. Seda reklaamiti üsna laialdaselt ja väga noortesõbralikult.
Eelmisel aastal jõudis meie regulatsioon sellele järele ning nüüd selle eelnõuga teeme veel järgmise sammu. Tootjate jaoks aga on e-sigaretid juba eilne päev, nüüd on tekkinud täiesti uued tubakatooted. On näiteks tekkinud sigaretid, mis ei põle ja mida kuumutatakse. See on ühe konkreetse tootja uus tootearendus. Selliseid uuendusi on kümneid, nende mõte on laias laastus saada hakkama riiklike regulatsioonide karmistamisega, tuues turule uusi tooteid, mille müük ei ole veel ära reguleeritud. Me oleme omalt poolt riikliku regulatsiooniga püüelnud selle poole, mis on minu arvates väga õige: me põhimõtteliselt suhtume igasugusesse suitsetamisega sarnanevasse tegevusse nii mõju kui ka n-ö ühiskondliku kultuuri mõttes suitsetamisega võrdselt. Seda selleks, et ei tekiks kiusatust otsida auke seadusest möödaminemiseks.

18:26 Esimees Eiki Nestor
Monika Haukanõmm, palun!

18:26 Monika Haukanõmm
Aitäh! Hea minister! Tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõuga toimunu on päris omapärane. Juba enne, kui sotsiaalkomisjon jõudis selle lauale võtta, olid meil postkastid eri poolte arvamusi täis. Tervelt kaks advokaadibürood on selle kohta õigusliku analüüsi teinud ning üks neist on jõudnud järeldusele, et tubakatoodete ja nendega seonduvate väljapanekute ja kaubamärkide esitlemise keeld võib olla põhiseadusega vastuolus. Aga see selleks. Ma küsisin teilt ka sotsiaalkomisjonis erandite kohta väljapanekukeelu puhul. On tehtud kolm erandit. Miks need on ikkagi tehtud? Te väitsite, et teie neid erandeid ei toeta. Aga võib-olla seletate siis, miks on tehtud erandid laevadele, lennukitele ja spetsiaalsetele poodidele? Kui keelame, siis ehk keelame juba igal pool ära.

18:27 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Aitäh! Mis puudutab juriidilisi analüüse, siis neid on tõepoolest tehtud. Võin öelda, et vähemalt sama palju, kui mitte rohkem on neid laekunud härra Kokale majanduskomisjoni seoses alkoholiseaduse muutmisega ja teine valdkond, kus ka laekub juriidilisi arvamusi, on ravimimüük. On selge, et kui on turg, kus tegutsevad tugevad osapooled ja kus on tegu piisavalt suurte summadega, siis reeglina soovitakse oma huvide edendamisel kasutada ka professionaalset juriidilist nõu, mis ei ole ju halb asi. Nüüd teie küsimuse juurde. Tõepoolest, meie poole on tagasiside korras pöördunud lennujaam, meie poole on pöördunud sadam, meie poole on pöördunud ka muid osapooli, kes on väitnud, et kuna nende puhul on tegemist spetsiifilise olukorraga, siis ei tohiks üldine regulatsioon neile rakenduda. Mis puudutab spetsialiseeritud poode, siis eeskätt on silmas peetud sigaritubasid ja teisi selliseid kohti, kus näiteks väljapaneku keelu rakendamine on tõepoolest küsitav. Inimene läheb sigaripoodi, aga ühtegi sigarit näha ei saa, lihtsalt üks suur sein on ees. Milleks sellist poodi siis vaja on? Tõenäoliselt ei suuda keegi veenda neid inimesi, kes lähevad teadlikult sigaripoodi, et ei maksa suitsetada. Küllap nad suitsetavad niikuinii. Keelu mõte on see, et muud inimesed, eeskätt alaealised tubakatoodete

väljapanekuga kokku ei puutuks.
Mis puudutab sadama ja lennujaama poode, siis argument, mis asjaosalised välja käisid, oli see, et esiteks on neid poode Eestis väga vähe ja neid kui ettevõtteid puudutaks see keeld ebaproportsionaalselt palju. Teiseks on enamik kaubast, mida need poed müüvad, mõeldud välismaalastele, mistõttu tegu ei ole Eesti rahva tervise kaitse eesmärgiga. Sellised olid argumendid ja valitsus arvas, et neile võiks selle erandi anda. Samas, nagu ma ütlesin sotsiaalkomisjonis ja ütlen ka siin, meie riigi külaliste tervise hoidmine on kahtlemata samuti oluline. Nii et kui Riigikogu soovib seda muuta, siis mul ei ole selle vastu midagi.

18:30 Esimees Eiki Nestor
Raivo Põldaru, palun!

18:30 Raivo Põldaru
Aitäh, härra esimees! Lugupeetud minister! Alustan mõni sekund tagasi kõlanud rahva tervise kaitsest. Kas te ei näe ohtu, et kui e-sigarettide ja sigarettide aktsiisid võrdsustuvad, siis e-sigarettide kallinemise tõttu hakatakse ise neid vedelikke segama? Nii võib tekkida päris tõsine oht nende suitsetajate tervisele, kes neid segama hakkavad. Kas te ei näe seda ohtu?

18:30 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Aitäh! Pigem ma julgen selles kahelda, et inimesed hakkavad ise neid vedelikke kokku segama. Tõenäoliselt on suurem risk, et neid hakatakse mustal turul teistest riikidest sisse tooma ja müüma aktsiisi maksmata. Aga see küsimus väljub selle seaduseelnõu piiridest. Ma tean, et Rahandusministeerium annab peagi Riigikogule üle tubakaaktsiisi käsitleva eelnõu, mille eesmärk on kehtestada e-sigarettide vedelike aktsiisimäär. See tuleb küll madalam, kui on tubaka ja tavasigarettide aktsiisimäär. See teema väljub aga selle seaduseelnõu raamest, seda siin ei reguleerita.

18:31 Esimees Eiki Nestor
Aivar Kokk, palun!

18:31 Aivar Kokk
Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Kas selle eelnõu ettevalmistamise ajal oli juttu ka sellest, et jälle on tekkinud olukord, kus peaaegu enamikus külades on olemas müügimehed, kes müüvad kodus salasigarette? Räägitakse küll, et piiri peal on kontroll olemas, aga piirkondades käies selgub, et ühes, teises ja kolmandas kohas on keegi, kes seda kraami müüb. Me piirame paljusid asju, aga kas me ei peaks mõtlema ka seda, kuidas piirata salasigarettide müüki? Teine küsimus on erandite kohta. Erand on tehtud ka spetspoodidele. Meil on igas maakonnas spetsiaalsed alkoholi- ja tubakapoed, kus pakutakse ka kartulikrõpse ja komme. Kas pärast selle eelnõu vastuvõtmist ei või tekkida olukord, kus spetspoode tekib Eestis kõvasti juurde?

18:32 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Aitäh! Otsus, kuidas spetspoodi täpselt defineeritakse ja kui suur osakaal nende poodide kaubas peab olema tubakatoodetel, jääb Tarbijakaitseameti teha. Juhend, kuidas seda kõike reguleerida ja seda seadussätet jõustada, saab välja töötatud koos kaupmeestega. Mis puudutab tubaka salaturgu, siis see on olemas ja see on probleem. Viimaste nn tühja paki uuringute kohaselt, mida tubakatootjad ise on korraldanud, on salaturu osakaal umbes 20%. Loomulikult on tubakatoodete salaturg hinnaerinevuste suhtes hästi tundlik. Kui Eesti tõstab aktsiisi, siis see suurendab automaatselt salaturu riski. See on ka põhjus, miks valitsus on tubakaaktsiisi tõstmisel jäänud varem kokkulepitud tõusumäärade juurde: alla 10% aastas. Puht rahva tervise seisukohalt võiks ju tõsta kiiremini, aga salaturu risk on liiga suur. Nii palju sellest. Aktsiisipoliitika, nagu öeldud, on Rahandusministeeriumi rida ja see eelnõu seda ei käsitle. Küll aga puudutab salaturgu üks konkreetne säte, mis annab Maksu- ja Tolliametile kontrollostu tegemise õiguse. Seda just nimelt selleks, et tubakatoodete salaturgu oleks võimalik tõhusamalt ohjeldada.

18:34 Esimees Eiki Nestor

Arno Sild, palun!

18:34 Arno Sild
Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud minister! Kas eelnõu ettevalmistamise käigus on ka sellise asja peale mõeldud, et tehagi spetsiaalsed tubakapoed? Tuletame meelde häid asju vanast ajast: vanasti oli Tartus eraldi tubakapood ja toiduainepoes ei olnudki tubakatooteid müügil. Tubakatooted ei ole ju toiduained, miks need peaksid tingimata toidupoes müügil olema? Kes tahab suitsetada, see läheb ja ostab tubakapoest omale, mis vaja. Teine lugu on muidugi väikeste külapoodidega. Seal peab see kaup olema varjatud kujul või ükskõik kuidasmoodi müügil, aga linnas võiksid olla eraldi tubakapoed. Ja olekski asi klaar, ei oleks vaja mingit tsirkust teha – sirmi ette tõmmata või ei tea mida teha.

18:35 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Aitäh! Mitmed väikekaupmehed on meie poole pöördunud ja öelnud, et väikepoodides on tubakatoodete müük üks kõige olulisemaid tuluallikaid. Te olete varem rääkinud sellest, et väikepoode tuleb kaitsta, ja ma olen sellega nõus. Nii et sellist ettepanekut siin eelnõus ei ole.

18:35 Esimees Eiki Nestor
Madis Milling, palun!

18:35 Madis Milling
Suur tänu, härra esimees! Austatud minister! Eestis on tuhandeid inimesi, kes on loobunud päris sigarettidest ja hakanud tarvitama e-sigaretti. Me ei saa loomulikult väita, et e-sigaret on mingi tervisetoode – kindlasti ta seda ei ole. Küll aga on e-sigareti tarbimine kordi tervislikum kui päris sigareti tõmbamine, seda nii suitsetajale endale kui ka teda ümbritsevatele inimestele. Kui e-sigareti tarbimine võrdsustatakse päris sigareti tarbimisega nii hinna kui ka selle kasutamise lubamise ja müügi mõttes, siis kas ei või tekkida situatsioon, kus inimene, kes praegu tarbib e-sigaretti, lööb sellele käega: mis ma ikka seda tõmban, lähen päris sigareti juurde tagasi. Langeb ju ära vajadus osta akusid, laadijaid jms. Kas te ei karda, et inimesed hakkavad uuesti tõmbama traditsioonilisi sigarette?

18:36 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
E-sigaretid on väga kiiresti ja jõuliselt Euroopa turgudele tulnud. Eks selle taga ole ka üsna agressiivne müügiedendus – kasutatakse ära võimalusi, mis on olnud tänu sellele, et nende müük ei ole varem reguleeritud olnud. Nagu ma ütlesin, meile teeb eeskätt muret see, et e-sigaretid on erakordselt populaarsed alaealiste seas. Seda kahel põhjusel. Esiteks sellepärast, et need on suitsetamisel täna veel – enne selle eelnõu seadusena jõustumist – palju maitsvamad. Vedelikesse lisatavaid eri maitseaineid on suur hulk, tervelt 7500. Aga teine, võib-olla olulisem põhjus on see – lapsevanemad seda kindlasti teavad – et e-sigaretid ei haise. See tähendab seda, et vahele ei jää. Ja kui me vaatame neid protsente, mis näitavad, et noorte seas on e-sigarettide tarvitamine plahvatuslikult kasvanud, siis see teeb ikka päris tõsiselt muret. Peab ütlema, et e-sigareti tootjad või õigemini siinsed edasimüüjad on üsna suurt rõhku pannud just noortele. See on põhjus, miks me sellega tegeleme. Nüüd, tõsi on see, et kümmet aastat hõlmavat korralikku longituudanalüüsi e-sigareti mõjust kas tervisele või suitsetamisest loobumise kergendamisele tehtud ei ole. Ei ole tehtud sellepärast, et tegemist on üsna uudse tootega. Loomulikult on selge, et e-sigareti tarbimine on suitsetajale üldiselt vähem kahjulik kui tavaline sigaret. See vastab tõele. Küll aga ei ole meil praegu veel vettpidavat korralikku analüüsi, mis tõestaks, et see aitab suitsetamisest loobuda. Tõsi, on inimesi, kes pendeldavad kas siis e-sigareti ja tavasigareti vahel või siis suitsetavad mõlemat korraga. Arvestades seda, et suitsetamisest loobumine on väga individuaalne protsess, on kindlasti ka näiteid, et inimesed on läinud tavasigaretilt üle e-sigaretile ja mõne aja pärast suitsetamisest loobunud. Aga see on pigem erand. Suitsetamisest loobumise abivahendeid paraku peale nõustamise väga palju ei ole. On küll olemas mitmesugused nikotiiniasendusravi võimalused, mille mõju on tõendatud, aga kui puudub tugev motivatsioon ja nõustamine, siis on nende efektiivsus siiski üsna väike. E-sigaretile ülemineku puhul ei ole võrreldes nikotiiniasendusraviga seda kõige olulisemat plussi ehk siis loobumist mehaanilisest sisseharjunud

suitsetamise tegevusest, mis on üks põhilisi psühholoogilise sõltuvuse hoidjaid. Inimene on harjunud endale mingisugust toru suhu panema ja perioodiliselt sealt midagi sisse tõmbama. Nii et sellepärast niisugused ettepanekud.

18:40 Esimees Eiki Nestor
Liina Kersna, palun!

18:40 Liina Kersna
Aitäh! Austatud minister! Keelamist ja peitmist võib pidada teatud määral ennetustegevuseks. Aga ma küsin, kuidas riik süsteemselt tegeleb ennetusega, et noored ei hakkakski üldse suitsetama. Ja milliseid teenuseid riik pakub nendele inimestele, kes soovivad suitsetamisest vabaneda? Te viitasite nõustamisteenustele. Kui kättesaadavad need on?

18:40 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Tõepoolest, kindlasti see, et meil on üldine ühiskondlik raamistik üles ehitatud niimoodi, et a) suitsetamine ei ole atraktiivne ja b) ei ole nii kättesaadav, mõjutab suitsetamisega alustamist. See on kahtlemata tähtis. Loomulikult teeb riik süsteemselt ka tubaka tarbimise ennetamise tööd, seda koordineerib Tervise Arengu Instituut. Juhtumisi korraldati just hiljuti selleteemaline avalik kampaania. Meil on üleriigiliselt korraldatud asjaomase nõustamise informatsiooni kogumine, on koduleht tubakainfo.ee, kust saavad nõu nii noored suitsetajad ise kui ka nende vanemad, kes selle pärast muretsevad. Meil on tubakast loobumise nõustamiskabinetid olemas, reeglina töötavad need tervishoiuasutuste juures. On käivitatud mitmesuguseid initsiatiive haridussüsteemis, üks näide on tubakavaba klass. Loomulikult on kõik need tegevused ja kogu see informatsioon jõudnud ka õppeprogrammidesse. Nii et oleme sellesse panustanud kaunis palju, ma ütleks, et rohkemgi, kui oleme aastate jooksul panustanud alkoholivastasesse võitlusesse.

18:42 Esimees Eiki Nestor
Maris Lauri, palun!

18:42 Maris Lauri
Tänan! Lugupeetud minister! Selles eelnõus on olemas punkt, millega tühistatakse nõue, et minister esineb kord aastas sotsiaalkomisjoni ees ja annab aru, kuidas lood tubaka tarbimise vallas on. Siin on küll öeldud seda, et Riigikogu liikmed saavad esitada küsimusi ja arupärimisi ning et arengukavad ja kõik muud materjalid on kättesaadavad. See on kindlasti väga tore. Aga minu jaoks on probleem selles, et meil peab olema koht, kus saaks tubakapoliitikat arutada, ja minu arvates on üks selline koht sotsiaalkomisjon. Küsimustele vastamise käigus tihtipeale elavat näost näkku diskussiooni ei teki. Oleme seda siin korduvalt näinud. Kas see samm siiski ei ole natuke liiga kardinaalne? Minu arvates on.

18:43 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Suur tänu! Vabandust, et ma sellest oma ettekandes ei rääkinud. Minule ja enamikule Sotsiaalministeeriumi teenistujatest ning ka Riigikogu liikmetele, kellega ma rääkisin, oli suur üllatus, et tubakaseaduses on selline punkt, et minister teeb igal aastal ülevaate tubakapoliitika elluviimisest ja suitsetamise olukorrast Eesti riigis. Küsisin, kas seda on kunagi tehtud. Mulle kinnitati, et seda mitte kunagi tehtud ei ole. Ma eeldan, et põhjus ei olnud mitte selles, et minister ei tahtnud seda ülevaadet teha, küllap Riigikogu ei pidanud seda formaati lihtsalt vajalikuks. Et seadust mitte rikkuda, tegimegi ettepaneku, et võiks selle punkti välja võtta. Aga loomulikult, kui sotsiaalkomisjon või ükskõik mis teine komisjon soovib seda teemat arutada või saada ülevaadet, mida on kas viimase aasta või ükskõik mis muu perioodi jooksul ministeerium teinud, siis on minister kindlasti nõus tulema seda selgitama. Aga kui Riigikogu nõuab, et iga-aastane ülevaade sotsiaalkomisjonis on vajalik, siis Vabariigi Valitsuse liikmena ei saa mul mitte vähimatki selle vastu olla.
Kui võib, siis täpsustan veel vastust Liina Kersna esitatud küsimusele. Seesama tubakainfo.ee – ma vahepeal jõudsin vaadata – on eraldi link, kust saab infot. Seal on loetletud 15 Eesti tervishoiuasutust, kuhu võib abi saamiseks pöörduda ja kus on tubakast loobumise nõustamise kabinet olemas.

18:44 Esimees Eiki Nestor
Andres Herkel, palun!

18:44 Andres Herkel
Aitäh! Austatud minister! Mu küsimus puudutab eelnõu § 1 punkti 15, mis keelab tubakatoodete nähtava väljapaneku müügikohas. Te eespool viitasite, et väikepoodides annavad tubakatooted suure osa käibest. Kui me mõtleme Lõuna-Eestile, siis Läti omast erinev alkoholiaktsiis on juba tekitanud olukorra, kus suur osa alkoholi ostetakse naaberriigist. Kahjuks annab ka alkohol olulise osa käibest, see on fakt, ja nüüd kingime märkimisväärse kasumiosa Lätile. Kas te olete konsulteerinud väikekaupmeestega, milliseid lisakohustusi see väljapanekukeeld väga piiratud ruumis võib nendele kaasa tuua?

18:45 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Seda piirangut arutati üsna põhjalikult siis, kui pandi kokku tubaka rohelist raamatut. Kõnealuse piirangu kehtestamise võimalus kui üks poliitikameede on selles dokumendis selgelt sees ning abinõu väljatöötamisse kaasati ka eri osapooli, sh kaupmeeste liitu. Loomulikult on selge, et seda tüüpi muudatuste peale aplausi ei saa. Aga teisest küljest, kui silmas pidada, missugune on nende ümberkorralduste positiivne mõju noorte kaitsmisel tubakatoodetega kokkupuutumise eest, siis arvan, et rahva tervise huvid jäävad peale. Me ei reguleeri täpselt, mida kaupmehed tubaka väljapanekuga tegema peavad. Nagu öeldud, sotsiaalkomisjonis sai esitletud eri riikides rakendatavaid viise, kuidas väljapanekuid tehakse – on see kaup siis kardina taga, on see leti all või on kassa kohal asuv tubakakast keeratud teistpidi. See ei too kaasa mingisuguseid lisakulusid. Nii et võimalusi on kaunis palju. Oleme ette näinud ka üleminekuaja, et seda abinõu rakendada. Loomulikult ma ei saa kinnitada, et kui ma ise peaksin neid muudatusi tegema, siis ma ütleksin selle eest valitsusele või Riigikogule aitäh, aga ega see nüüd üle jõu ka ei käi.

18:47 Esimees Eiki Nestor
Jaanus Marrandi, palun!

18:47 Jaanus Marrandi
Tänan! Mind ajendas küsima eelmine küsimus naaberriikide kogemuste kohta. Hiljuti õnnestus mul käia Venemaal, kus muide on kõik see kaup varjatud. Ei väikestes ega suurtes poodides ole sigaretiväljapanekut kuskil näha. Minu jaoks oli see äärmiselt üllatav. Praegused diskussioonid meenutavad väga seda aega, kui me Eestis suitsetamise igasugustes toitlustusasutustes ära keelasime. Siis oli samamoodi jutt, et kõik lähevad pankrotti, kõik lõpetavad tegevuse ära. Aga praegu on tegelikult kõikjal väga mõnus olukord. Hiljuti käisin ma Prahas, kus seda keeldu ei ole, ja oli äärmiselt ebameeldiv, kui kuskil kesklinnas keegi kõrvallauas suitsetas. Kolmanda näite toon natuke kaugemalt. Võib-olla ma eksin ja minister ehk oskab mind parandada, aga Norras on vist plaanis mingiks ajaks saavutada, et suitsetamine kaob päris ära. Milline võiks tulevikku vaadates olla meie trend? Millal võiks suitsetamine olla tähtis vaid väga väikesele osale ühiskonnast?

18:48 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Suur tänu! Ma olen nõus, et iga otsustava sammu puhul on kardetud, et üks või teine tootmisharu või terve majandusharu lõpetab tegevuse. Seda on olnud. Ja mitte ainult Eestis, vaid kogu Euroopas. Ma mäletan, kui Suurbritannias räägiti, et kui siseruumides ei saa enam suitsetada, siis kõik pubid pannakse kinni – mis need inimesed seal ikka käivad, kui nad enam suitsu ei saa teha. Tegelikult on paljudes riikides leitud – ma ei mäleta täpselt, aga minu meelest on ka Eestis sel teemal uuringuid tehtud –, et pärast selle keelu rakendamist külastajate arv toitlustusasutustes kasvas. Nendes kohtades hakkasid käima ka lastega pered, sest seal ei olnud enam nii rõve olla. See vastab tõele.
Tõsi on ka see, et mitu riiki on võtnud eesmärgiks saavutada tubakavaba ühiskond. Soome on seda teinud ja mitu teist riiki ka. Norra osas jään praegu vastuse võlgu, aga ei välista, et see nii on. Loomulikult peab silmas pidama seda, et kõige mõjusam vahend tubaka tarbimise vähendamiseks on suurem aktsiisimäär. Eesti riik on selles mõttes natuke teises olukorras kui näiteks Norra või Island. Meil tuleb üle piiri tubakatooteid ka Valgevenest ja isegi Kasahstanist. Minu teada on Valgevene sigaretid üle

kolme korra odavamad kui meil. Sel põhjusel on selge, et täiendava suure aktsiisitõstmise ruumi meil lähiaastatel ei ole. See loomulikult piirab ka muude väga ambitsioonikate eesmärkide seadmist. Nii ongi meie eesmärk vähendada 2025. aastaks igapäevasuitsetajate osakaalu 4% võrra: 22,1%-lt 18,3%-le.

18:50 Esimees Eiki Nestor
Andres Herkel, palun!

18:50 Andres Herkel
Aitäh, austatud juhataja! Austatud minister! Seatud on seega eesmärk seda protsenti vähendada. Pean tunnistama, et minagi olen suitsetaja olnud, aga nüüd olen juba pikemat aega mittesuitsetaja. Te väidate, et selle eelnõu positiivne mõju kaalub üles fakti, et meetmes kajastub keeluideoloogia. Kas see positiivne mõju seisneb ka selles, et me saame tubakavaba Vabariigi Valitsuse?

18:51 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Nende meetmete põhiline eesmärk on loomulikult ennetus. Me püüame kaitsta noori ja jõuda olukorrani, et lapsed on targemad kui isad.

18:51 Esimees Eiki Nestor
Marko Šorin, palun!

18:51 Marko Šorin
Aitäh, juhataja! Hea minister! Üks maapoodnik väitis kunagi, et suitsudele on kehtestatud hinnalagi. Tegemist oleks nagu tervisetootega. Kas praeguse seaduseelnõu arutelu käigus võiks ka selle küsimuse uuesti üle vaadata?

18:51 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Ei ole plaanis seda üle vaadata. Ma ausalt öeldes ei ole selleks küsimuseks selles mõttes valmis, et ma ei tea, mis põhjustel ja kuidas täpselt see piirhind sai omal ajal kehtestatud. Piirhind on tubakatoodetel tõepoolest olemas. Üks põhjus oli see, et hinnakäärid olid tubakatoodete puhul väga suured ja midagi oli vist seotud ka maksustamisega, kuna osa tubakaaktsiisist on hinnapõhine. Alkoholitoodete aktsiisimäärad on alkoholi kanguse põhised, tubakatoodetel aga hinnapõhised. Aga niimoodi hoobilt ma sellele küsimusele ammendavalt vastata paraku ei oska. Uurin välja, annan teada.

18:52 Esimees Eiki Nestor
Peeter Ernits, palun!

18:53 Peeter Ernits
Aitäh, hea juhataja! Hea minister! See on muljet avaldav eelnõu. Muudetava seaduse § 28 punktis 7 on öeldud, et kui tubakatoode satub alaealise omandisse pärandvarana, siis peab täiskasvanud inimene vaatama, et ta seda kätte ei saa. Kui ulatuslik see probleem on? Mida see ikkagi tähendab? Keegi vanaisa sureb ära ja selgub, et tal on kusagil üks tuba salasigarette või lihtsalt sahtel suitse täis, ja siis peab keegi sekkuma? On see nii ulatuslik probleem, et seda peab eraldi punktina seaduses reguleerima?

18:53 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Aitäh! Ma pean ausalt tunnistama, et ei oska öelda. Aga uurin ka selle välja ja annan teada. Ma kujutan ette, et selle sätte lisamine siia tuleneb pärandvaraga seotud laiemast juriidilisest loogikast, et mis iganes asjad pärandvaraga üle antakse, kui need on alaealistele keelatud, siis rakendub mingisugune mehhanism. Ma tean, et seadus ütleb ka seda, et kui pärandvara hulgas on relvi ja pärijal ei ole relvaluba, siis mida ta nendega peab tegema. Ma eeldan, et see punkt ei pea silmas mitte tubakapoliitika eesmärke, vaid on seotud kogu pärandiküsimuse ühtlase juriidilise raamistikuga.

18:54 Esimees Eiki Nestor
Jaanus Marrandi, palun!

18:54 Jaanus Marrandi
Tänan! Eelküsija pani mind natuke mõttesse ja nii ma sõnastasin veel ühe küsimuse. Sageli on üks pärandvara osa piip ja prillid. Kas nüüd tuleb siis nii välja, et prillid võib pärandada, aga piipu enam ei või?

18:55 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Võib pärandada, aga tuleb tagada, et piip ei satu alaealise otsesesse valdusesse.

18:55 Esimees Eiki Nestor
Peeter Ernits, palun!

18:55 Peeter Ernits
Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Uurin sellest viimasest küsimusest tulenevalt, kas ka alkoholiseaduses on analoogiline punkt sees.

18:55 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski
Aitäh! Ma ei tea.

18:55 Esimees Eiki Nestor
Rohkem eelnõu algatajale küsimusi ei ole. Komisjoni ettekandja on sotsiaalkomisjoni esimees Helmen Kütt. Palun!

18:55 Helmen Kütt
Hea eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Nii lõbusaid küsimusi, nagu täna siin saalis ministrile esitati, meil komisjonis ei olnud. Aga annan siiski ülevaate sellest, mida komisjon arutas.
Riigikogu sotsiaalkomisjon valmistas on 24. jaanuari istungil tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu 357 ette esimeseks lugemiseks. Minister andis täna siin saalis eelnõust väga põhjaliku ülevaate, samamoodi vastasid tema ning teda saatvad ametnikud – Sotsiaalministeeriumi rahvatervise osakonna juhataja Katrin Karolin, sama osakonna peaspetsialist Kärt Sõber ning ministeeriumi õigusnõunik Kersti Berendsen-Koržets – istungil meie küsimustele. Küsimusi esitati palju, osa neist on ka siin saalis kõlanud. Maris Lauri küsimus puudutas lubatud erandeid spetsialiseeritud jaemüügikohtades, rahvusvahelistel liinidel sõitvatel laevadel, lennujaama ja sadama kinnisel territooriumil asuvates kauplustes. Ministri vastus oli et Sotsiaalministeeriumil ei ole midagi selle vastu, kui komisjon otsustab need erandid keelata. Valitsuses oli selles küsimuses erinevaid arvamusi ja selle tõttu on see punkt praegu eelnõus sees.
Küsiti, kuidas on kavas kontrollida tarbijatele kohaldatava keelu täitmist ja kas selle rikkumise eest on ette nähtud mingisuguseid sanktsioone. Vastus oli, et riigisisese kaugmüügi reguleerimiseks on direktiivi järgi kaks varianti: kas see on keelustatud või tuleb teha eraldi register. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ei pea otstarbekaks eraldi registri loomist. Piiriülese kaugmüügi teel müüdavate tubakatoodete ja tubakatoodetega seonduvate toodete tellimise keelu rikkumise eest karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut ning sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, karistatakse rahatrahviga kuni 3200 eurot.
Liina Kersna esitas küsimuse advokaadibüroo Lextal esitatud arvamuse kohta, milles väidetakse, et Soome keelustas sarnaselt Eestiga suitsuvabad tubakatooted ja Euroopa Komisjon teatas, et see ei vasta direktiivile, mille põhjal regulatsioon on kehtestatud. Kas see tähendab seda, et peame hakkama eelmisel aastal vastu võetud seadust muude suitsuvabade tubakatoodete keelustamise osas muutma? Kärt Sõber vastas, et see teema ei ole seotud käesoleva eelnõuga. Probleem on selles, et 2015. aastal keelustati Eestis kõik suitsuvabad tubakatooted ja seda tehti enne direktiivi jõustumist. Eelnevalt kehtestatud keeld on täiesti valiidne ja Euroopa Komisjon on kinnitanud, et Eestis on selles osas kõik korras. Soome puhul oli probleem see, et nemad soovisid seda keeldu kehtestada siis, kui uus direktiiv oli jõustunud, ja kuna direktiivis on välja toodud uudsed tubakatooted, siis neil ei võimaldatud neid uudseid tubakatooteid keelustada. Meie oleme selle keelu varakult sisse seadnud, see hakkas kehtima enne direktiivi ja Euroopa Komisjon leidis, et sellisel juhul probleemi ei ole. Oli veel küsimusi, aga need kõik on täna saanud ministrilt vastuse, nii et ma neid kordama ei hakka.

Komisjon tegi ettepaneku võtta eelnõu täiskogu istungi päevakorda tänaseks, 8. veebruariks ja teha ettepanek esimene lugemine lõpetada. Komisjoni otsuse kohaselt oleks pidanud selle eelnõu ette kandma Viktor Vassiljev, aga ootamatult selgus, et ta täna kohal viibida ei saa, ja nii asendan teda mina komisjoni esimehena, nagu Riigikogu kodu- ja töökorra seadus ette näeb. Selle seaduse kommenteeritud väljaande kohaselt asendab komisjoni ettekandjat *ex officio* seaduseelnõu esimesel või teisel lugemisel komisjoni esimees. Kõik need otsused langetati konsensusega. Aitäh!

19:00 Aseesimees Enn Eesmaa
Esimese küsimuse teile esitab Külliki Kübarsepp. Palun!

19:00 Külliki Kübarsepp
Aitäh, hea aseesimees! Hea ettekandja! Ma tahaksin kuulda analüüsidest tehtud järeldusi. Kui palju lauskeelud mõjutavad inimese käitumist? Ja kuna me asume suure naaberriigi kõrval, kus käib väga elav salakaubandus, siis kas see pigem ei vii selleni, et meil salakaubanduse osakaal ka tubakatoodete müügil suureneb?

19:01 Helmen Kütt
Suur aitäh, hea küsija! Komisjonis seda küsimust ei tõstatatud. Minister andis täna väga põhjaliku ülevaate, milline võiks olla eelnõu mõju, aga seda küsimust ta otseselt ei puudutanud. Ilma uuringuandmeteta ei hakka ka mina teile midagi välja pakkuma, kuigi ma eeldatavasti oskaksin enam-vähem vastata. Aga ma ei taha enam-vähem vastata. Vastame sellele küsimusele hea ministri abiga kindlasti kirjalikult.
Ma pean, head kolleegid, teilt vabandust paluma. Üks otsus langetati komisjonis konsensusega veel, aga see jäi mul märkimata, kuna hakkasin teile selgitama, miks mina täna siin Viktor Vassiljevi asemel esinen. Tehti ka ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks 15. märts kell 17.15. Põhjus, miks tähtaeg on nii pikk – 15. märts –, tuleneb sellest, et nagu minister juba ütles, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi algatusel on asutud teavitusega tegelema. Eelnõu sisaldab tehnilisi norme, mille riigisisesesse õigusesse viimine eeldab Euroopa Komisjoni kaudu teiste liikmesriikide teavitamist ja see võtab kolm kuud aega. Ning 14. märtsil see kolm kuud täitub. Kui peaks juhtuma, et mõni liikmesriik esitab lisaküsimusi, siis pikeneb see aeg veel kolme kuu võrra. Praegu me aga määrasime selle teadmisega, et 14. märtsil saab see aeg Euroopa Liidu Komisjonil täis, muudatusettepanekute tähtajaks 15. märtsi.

19:02 Aseesimees Enn Eesmaa
Aitäh, lugupeetud ettekandja! Kas on soovi alustada läbirääkimisi seaduseelnõu üldpõhimõtete üle? See käib esimese lugemise juurde. Näen, et seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 357 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määran eelnõu 357 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 15. märtsi kell 17.15.

---

14. 19:03 Vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (361 SE) esimene lugemine

19:04 Aseesimees Enn Eesmaa
Tänane 14. päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 361 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli eelnõu algataja esindaja, majandus- ja taristuminister Kadri Simsoni!

19:04 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson
Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Tutvustan teile Vabariigi Valitsuse algatatud vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Eelnõuga sätestatakse vedelkütuse tarnijatele kohustus lisada bensiini ja diislikütusesse biokütust. Eesmärk on täita Euroopa Liidu nõue, mis paneb meile kohustuse tagada transpordikütustes aastaks 2020 biokütuse sisaldus mahus vähemalt 10%. Mainin kohe ära, et Eesti on viimane liikmesriik, kes selle kohustuse täitmiseks samme astub. Kohustus ise tekkis juba aastal 2009. Euroopa Liit on nimelt Euroopa Parlamendi ja nõukogu

direktiiviga kehtestanud kohustuse, et liikmesriikides tarbitud transpordikütuste puhul annab aastaks 2020 taastuvatest allikatest toodetud kütus ehk biokütus 10% energiamahust. 2015. aasta seisuga moodustas Eesti transpordis kasutatavast kütusest taastuvatest allikatest toodetud kütus 0,2%, enamikus oli tegu taastuvast allikast toodetud elektrienergiaga. Selle näitajaga olime Euroopa Liidu 28 riigi hulgas viimased.
Eelnõu kohaselt on meie eesmärk aastaks 2020 saavutatav, aga me liigume selle eesmärgi poole samm-sammult. Esimene kohustuslik biokütuse segamise kuupäev on 1. mai k.a, kui vähemalt 3,3% igast tarbimisse lubatud kütuseliitrist peab energiamahu järgi olema biokomponent. Järgmine, karmim nõue hakkab kehtima järgmise aasta 1. aprillil, kui vähemalt 6,4% igas tarbimisse lubatud kütuseliitris peab energiamahu järgi olema biokomponent. Alates aastast 2019 on see nõue vähemalt 8%, kuid igas tarbimisse lubatud kütuse liitris vähemalt 6,4% energiamahu järgi. See kõik on selle nimel, et aastaks 2020 annaks meil vähemalt 10% transpordis kasutatava kütuse energiast biokomponent.
Kohustuses ei rakendata nõuet kõigile kütuseliikidele. Bensiin 98 ja ka riigi vedelkütuse varu hulka kuuluv kütus jääb biokomponendivabaks. Samuti ei kehti biokütuse lisamise nõue diislikütuse puhul, mida kasutatakse talvel 2017 ja 2018. Seega on alates 2017. aasta novembrikuust kuni 2018. aasta aprillikuuni diislikütuse puhul veel nõude vaheaeg. Suvel juba kehtib diislikütusele biokomponendi lisamise kohustus, aga talvel on vaheaeg. Selline erisus on tingitud asjaolust, et ka Lätis ja Leedus ei ole sellel perioodil talvisele diislikütusele biokütuse lisamise kohustust rakendatud. Sellisele kokkuleppele jõudis ministeerium eelnõu ettevalmistamisel koos turuosalistega. Ma tean, et viimastel päevadel on Riigikogu majanduskomisjonile esitatud ettepanek seda tähtaega nihutada. Ma kinnitan, et terve konkurentsi tagamiseks ma kindlasti toetan seda, et majanduskomisjon seda ettepanekut kaalub.
Kui eelnõu seadusena vastu võetakse, on alates aastast 2019 võimalik teostada tarnijatevahelisi kokkuleppeid, mille raames saab kohustuse täitnud tarnija eesmärki ületava statistika teisele tarnijale üle kanda. Kohustuse täitmise kohta esitatakse aruandeid Keskkonnaametile ja kohustuse täitmise üle hakkab järelevalvet teostama Keskkonnainspektsioon.
Enamikus Eestis kasutuses olevates sõidukites saab biokütuse lisandiga kütust probleemideta kasutada. On mõned vanemad bensiinisõidukid, mille tootjad ei luba kasutada biokütuse lisandiga bensiini ja seetõttu jääb bensiin 98 biokütusevabaks. Sõidukitest, milles ei soovitata biokütuse lisandiga kütust kasutada, annab ministeerium ülevaate Maanteeameti veebilehel. Kuna kvaliteetsed biokütused on fossiilsetest kütustest kallimad, mõjutab kohustuse kehtestamine ka kütuse lõpphinda. Võttes aluseks biokütuse jaanuarikuu hindasid, võib pakkuda, et uus kohustus tõstab diislikütuse hinda kuni 1,5 senti liitri kohta ja bensiini hinda kuni 5 senti liitri kohta. Võrdluseks võib tuua, et Tallinna eri bensiinijaamades erineb kütuse hind ühel päeval enamasti 6 sendi võrra.
Eelnõu on välja töötatud, arvestades Eesti kütuseettevõtteid koondava Eesti Õliühingu ning Autode Müügi- ja Teenindusettevõtete Eesti Liidu ettepanekuid ja seisukohti. Palun teil eelnõu toetada!

19:09 Aseesimees Enn Eesmaa
Esimese küsimuse ministrile esitab Raivo Põldaru.

19:09 Raivo Põldaru
Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Võtan sõnasabast kinni. Siin tekstis seisab nii: vaid transpordis kasutatavas kütuses. Biolisandid tõstavad kütuse hinda. Mida siis teevad kombainid ja harvesterid metsas? Kus nemad tangivad? Ka diislikütusele läheb ju see biokütus sisse.

19:10 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson
Kas te mõtlete seda, kus saavad põllumajandusmasinad tankida? Neile jäävad needsamad tankimisvõimalused, mis neil praegu on. Aga jah, ka nemad kasutavad biokomponendiga kütust.

19:10 Aseesimees Enn Eesmaa
Madis Milling.

19:10 Madis Milling
Suur tänu, härra istungi juhataja! Austatud minister! Võib-olla te selgitate natukene seda erisust bensiinide 95 ja 98 puhul. See jääb natuke arusaamatuks. Vanemad autod, mis ei saa kasutada

biolisandiga kütust, sõidavad valdavalt just bensiiniga 95. Oktaaniarv 98 on neile liiga kõrge, seda bensiini tarbivad valdavalt uuemad autod, eriti aga luksusautod. See regulatsioon jääb nagu segaseks.

19:11 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson
Tegelikult tarbivad bensiini 98 väga vähesed autod, see moodustab turumahust vaid 5%. Nii et erand on tehtud bensiinile, mida vähe tarvitatakse. Te väidate, et bensiin 98 võib mõnele vanale mootorile kõlbmatu olla. Aga ka AMTEL-i inimesed kinnitavad, et 98 on vastuvõetav kõigile mootoritele.

19:11 Aseesimees Enn Eesmaa
Toomas Kivimägi.

19:11 Toomas Kivimägi
Aitäh, härra juhataja! Väga lugupeetud minister! Minu küsimus on selline: kas sa oskad põhjendada, millest tuleneb lõpphinna lausa kolmekordne erinevus bensiini ja diislikütuse puhul? Sa ütlesid, bensiini hind võib selle kohustuse tõttu 2020. aastaks tõusta 1,5 senti ja diislikütuse hind 5 senti. Millest on tingitud see kolmekordne vahe? Ütlen ausalt, et mina ei osanud seda oma fraktsioonis põhjendada, seepärast küsin. Teine küsimus on, kas need hinnad ikka nii vähe tõusevad. Eile ma nägin ühte intervjuud, kus üks Eesti neljast suurimast kütuseimportijast väitis, et ainuüksi sellel aastal biokomponendi lisamine tähendab hinnatõusu 2 senti. Kellel on õigus?

19:12 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson
Biokomponendi lisamise mõjust rääkides käiakse välja erinevaid hindu, sest ka biokomponendi hind muutub pidevalt. Kui rääkida bensiinist, siis millele ma tuginen, kui ma ütlen, et bensiini hinnale võib see lisada liitri kohta vaid pool senti? Oluline on ka etanooli hind. Meil on lähiminevikus olnud päevi, kus bensiinile lisatav etanool on olnud odavam ja see on lõpphinda hoopis vähendanud. Nii et Eestis on olnud olukordi, kus meil on müüdud bensiini, millesse 5% mahu ulatuses on etanooli segatud ja inimesed on seda tankinud, ilma et nende masinad selle peale kuidagi tõrkuma oleks hakanud. Diislikütusele lisatavad komponendid on erinevatest toorainetest. Kõige ilmastikukindlam komponent, mida lisatakse arktilisele diislikütusele, on HVO ehk hüdrogeenitud taimeõli, mis on märkimisväärselt kallim kui olemasolev fossiilne diislikütus. Samas jääb selle osakaal kütuses nii väikeseks, et mõju hinnale ei ole liiga suur.

19:14 Aseesimees Enn Eesmaa
Jaanus Marrandi.

19:14 Jaanus Marrandi
Tänan! Lugupeetud proua minister! Vabandust, et ma komisjonis seda teemat ei käsitlenud, aga valmistudes eelnõu lugemiseks kerkis see küsimus lihtsalt iseenesest üles. See puudutab biokomponendi lisamist. Komisjonis jäi kõlama mõte, et biokomponenti lisatakse ainult kahes tehases, Soomes Nestes ja tulevikus ka Leedus, vana nime järgi Mažeikiai tehases. Justkui ainult tööstuslikult saab seda teha. Samas on olemas mingisugune määrus, mis lubab justkui katsetada ka n-ö väiksema doseerimisega näiteks Tartu terminalis. Neste on ka juba kohapeal mingeid katseid teinud. Tehnoloogia on olemas, on võimalik biokomponent Euroopast osta ja see kohapeal kütuse hulka lisada. Kas niisuguse asja seadustamine on võimalik? See annaks ilmselgelt lisavõimalusi kohapealsetele käitlejatele, kes kütust hulgi suurtes mahtudes müüvad.

19:15 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson
See eelnõu on teie ette toodud põhjusel, et alates aastast 2020 peavad Euroopa Liidus kõik liikmesriigid kasutama biokomponendiga kütust. Seetõttu toodavad rafineerimistehased selleks ajaks Euroopa Liidu vajadusteks tõenäoliselt ainult biokütuse lisandiga vedelkütuseid. Kui seda ei tehta, siis see seaduseelnõu annab võimaluse Eesti territooriumil ka aktsiisilaos biokomponenti kütusesse segada. Kuna on olnud probleeme dosaatoritega, siis eelkõige Maksu- ja Tolliametil peab olema võimalik kohustuste täitmist kontrollida. Aga viimane koht, kus lisamine kõne alla tuleb, on aktsiisiladu.

19:16 Aseesimees Enn Eesmaa
Peeter Ernits.

19:16 Peeter Ernits
Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Eesti on vähemalt väliselt selline rohelise imidžiga riik. Kui Euroopa Ülemkogu juba seitse aastat tagasi sellise kohustuse pani, kuidas meil on õnnestunud tänase päevani punane latern olla?

19:16 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson
Ilmselt on lähtutud põhimõttest, et tark ei torma. Eesmärgini on vaja jõuda aastaks 2020 ja ka hiline start võimaldab seda kohustust täita. Need neli astet annavad meile võimaluse aastaks 2020 nõutud 10% saavutada. Kui kogu seda teemat laiendada, siis vedelkütusesse lisatava biokütuse protsent võib alaneda, kui me suudame astuda märkimisväärseid samme biometaani kasutuselevõtuks transpordis.

19:17 Aseesimees Enn Eesmaa
Madis Milling, teine küsimus.

19:17 Madis Milling
Suur tänu, härra juhataja! Austatud minister! Kas eelnõu ettevalmistamisel tuli arutusele ka see, millist mõju võib seadus avaldada Eesti kütuseturul valitsevale konkurentsile? Praegu näib, et kas või ajutine konkurentsieelis võib tekkida Nestele, kes minu teada Eestis juba müübki biolisandiga kütust.

19:17 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson
Aitäh küsimuse eest! Ma lugesin sedasama artiklit ja küsisin ka eelnõu ettevalmistajatelt, kuidas nüüd alles viimasel hetkel tõusetus probleem, et ainult Neste lisab talvisel ajal kütusele biokomponenti. Räägin natuke sellest, kuidas see seaduseelnõu on jõudnud seisu, kus ta täna meie ees on. Kõigepealt tutvustati meile kontseptsiooni novembris 2015. Seejärel küsiti arvamust eri ministeeriumidelt ja lõpliku versiooni paikapanemisel toimus kohtumine õliühingu esindajatega. Selle põhjal koostati mais 2016 ka protokoll. 9. detsembril 2016 toimus koos Eesti Õliühingu ja AMTEL-iga korraldatud pressikonverents. Siis oli veel teadmine, et 2017/2018 talvel tuleb talvisele diislikütusele kehtestada nõude vaheaeg, aga järgmisel talvel on juba ka Leedust võimalik saada arktilist biodiislikütust. Valitsus otsustas Riigikogule saata seaduseelnõu tänavu 5. jaanuaril. Riigikogu võttis eelnõu menetlusse ja nüüd, napilt kaks kuud hiljem, me siis oleme teie ees. Paraku on kütuseturul üles astutud teatega, et ikka ei jõuta neid asju ära teha selleks ajaks, mida kaks kuud tagasi ühisel pressikonverentsil kinnitati. Kui ei jõuta ja kui tõepoolest konkurents kannatab, siis on Riigikogul võimalik kehtestada talvine puhkus veel üheks talveks. Aga kindlasti peaks seaduse rakendama vähemalt talvekütuse puhul, kas või lihtsalt selleks, et oleks võimalik näha, kuidas järelevalve toimub ja kuidas biokomponentide lisamine kütusele Eestis toimima hakkab.

19:19 Aseesimees Enn Eesmaa
Toomas Kivimägi.

19:19 Toomas Kivimägi
Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Ma hakkan sul sõnasabast kinni: sa nimetasid sõna "biometaan". Me oleme läinud nagu lihtsama vastupanu teed. Oleme biokomponendi lisamisega seda 10% eesmärki justkui täitmas, aga nõnda me jätame kogu selle lisandväärtuse tegelikult Eestis kasutamata. See läheb Soome või Leetu. Aga samas on ettevõtjaid, kes on huvitatud biometaani kasutamise arendamisest, on ettevõtjaid, kes on huvitatud lausa vesinikkütuse kasutamise arendamisest Eestis. Sellisel juhul jääks tekkiv lisandväärtus meile. Miks me oleme piirdunud ainult ühe ja kõige lihtsama sammuga, mis majanduslikult on meile kõige kahjulikum lahendus?

19:20 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson
Me oleme praegu piirdunud selle versiooniga teadmises, et nii saame aastaks 2020 võetud kohustuse täita. Aga kui Eesti transpordis on võimalik kasutada biometaani, siis on Riigikogul võimalik

vedelkütustele kehtestatud asjaomast protsenti alandada, sest me saame transpordis kasutatava taastuvenergia osakaalu nõude muude kütuseliikide abil tagada.

19:20 Aseesimees Enn Eesmaa
Jaanus Marrandi.

19:20 Jaanus Marrandi
Tänan! Minu küsimus puudutab teavitamiskampaaniat. Tõepoolest, osa vanemaid autosid ei saa biolisandiga kütust kasutada ja samas see aeg on küllalt lühikene. Sa ütlesid, et Maanteeameti leheküljel on kuskil sellekohane informatsioon, samas on vanemate autode omanike hulgas kindlasti palju neid, kelleni Maanteeameti koduleheküljе info ei jõua. Kas on ikkagi võimalik, et tehakse mingisugune laiem kampaania, et see teave ikka inimestele pärale jõuaks? Muidu võib mõni inimene rumalal moel oma autost lihtsalt ilma jääda?

19:21 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson
Kõik mootorid taluvad seda kogust, mis 1. maist 2017 peab biolisandina kütuses olema – see on 3,3%. Hea näide on tuua Lätist ja Leedust. Lätis peab biokütus juba aastast 2013 moodustama 4,5–5% tarbimisse lubatud kütusest, Leedus diislikütusest 7% ja bensiinist 5%. Soomes moodustab biokütus tarbimisse lubatud kütusest 15%. Kõik, kes on julgenud mõnikord ette võtta reisi oma autoga Lätti ja seal tankida, on kogenud, et see bensiin ei riku ühtegi mootorit ära.

19:22 Aseesimees Enn Eesmaa
Peeter Ernits.

19:22 Peeter Ernits
Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Tahan veel küsida biometaani kohta. Millest biometaani kasutamine transpordis tegelikult sõltub? Mille taga see on ja kas see oleks meile kasulikum kui muu biokütuse sisselurtsamine, lisamine autokütusesse?

19:22 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson
Biometaan on kütus, mida me suudame ise toota, või vähemalt on meil huvilised, kes arvavad, et nad suudavad biometaani toota. Samas näiteks arktilisele diislikütusele lisatavat palmiõli meie kliimavöötmes pole võimalik toota. Mille taga see seisab? See seisab eelkõige tanklavõrgu taga. Meil on kavas arendada edasi plaani, kuidas Eestis saaks vähemalt olulistes paikades selline tanklavõrk loodud.

19:23 Aseesimees Enn Eesmaa
Austatud ettekandja, küsimusi rohkem ei ole. Komisjoni ettekandja on majanduskomisjoni esimees Aivar Kokk.

19:23 Aivar Kokk
Hea juhataja! Head kolleegid! Riigikogu majanduskomisjon arutas vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 24. jaanuaril. Seaduseelnõu tutvustama olid kutsutud majandus- ja taristuminister Kadri Simson, ministeeriumi energeetika osakonna juhataja Timo Tatar ja sama osakonna ekspert Rein Vaks. Üks on selge: 2020. aastaks peaks taastuvast allikast toodetud kütus ehk biokütus andma 10% kütuse koguenergiast. Ka komisjonis tekkisid mitmed küsimused. Üks oli see, kas me oleme valmis sel aastal biolisandile üle minema. On selge, et 1. maiks me seda ei jõua. Eriti on küsimus talvekütuses. Lisandiga talvekütust pakub praegu ainult üks kütusefirma, see on Neste. Kindlasti me esitame enne teist lugemist parandusettepaneku lükata eelnõus olevaid kuupäevi ühe aasta võrra edasi, et mitte tõsta tänavu kevadel kütuse hinda. Oleks see tõus kaks senti või viis senti, pole teada, aga küsimus on selles, et mõni päev tagasi tanklates juba hinnad tõusid ja me ei soovi teha ühel aastal kahte tõusu. Talvekütuse lisandi nõue ongi mõeldud talveks 2019/2020, et ka ülejäänud kütusemüüjad jõuaks niikaugele, et suudaksid talvekski pakkuda biolisandiga diislikütust.
Kahju on sellest, et biometaaniga paraku ei ole tegeletud. Kui me küsisime ametnike käest, mis seis on, siis saime vastuse, et kui keegi nagu ei taha midagi teha, siis pakutakse välja, et teeme komisjoni ja

hakkame arutama. Paljud põllumajandusettevõtjad hea meelega pakuks oma lehmalautade juures olevate lägahoidlate juures biometaani, aga kuskil on pidurid peal olnud. Ometi on sellist meedet pakkunud nii Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium kui ka KIK. Aga seda arendust pole tehtud. Ühistransport pidi ammu olema gaasi peal. Ma arvan, et nii nagu minister seletas, miks seaduseelnõu nii hilja meie ette jõudis: tark ei torma. Ka komisjoni seisukoht on, et üleminekuperioodi me alustame siis, kui on viimane vajadus. Võib-olla selleks ajaks on biometaaniga sõitvate ühistranspordivahendite arv tunduvalt suurenenud ja me ei pea väga palju hakkama seda biokomponenti kütusele lisama. Räägitakse, et biokütust ei tohi toota toidutoorainest, aga oleme ausad, suvise kütuse lisandit sellest ju toodetakse. Raps ja rüps on ju toidutoorained. Teiselt poolt on Eesti turul tegutsevad hulgimüüjad öelnud, et nad paari aasta pärast suudavad need biokomponendid ka ise tagada ja neid on siis võimalik Eesti aktsiisiladudes kütuse hulka lisada. Nii jääb ka majanduslik lisandväärtus siia. Aitäh!

19:27 Aseesimees Enn Eesmaa

Ettekandjale küsimusi ei ole. Suur aitäh! Kas fraktsioonidel on soovi avada läbirääkimised? Soove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 361 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määran muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 22. veebruari kell 12.

---

15. 19:28 Maagaasiseaduse muutmise seaduse eelnõu (350 SE) esimene lugemine

19:28 Aseesimees Enn Eesmaa

Tänane 15. ja viimane päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud maagaasiseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli eelnõu algataja esindaja, majandus- ja taristuminister Kadri Simsoni!

19:28 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud kolleegid! Mul on endiselt rõõm sellel ilusal õhtusel tunnil rääkida teiega algatatud eelnõudest. Tutvustan teile maagaasiseaduse muutmise seaduse eelnõu. Selline lugu, et Vabariigi Valitsus otsustas oma 9. detsembri istungil saata selle eelnõu Riigikokku. Kuna see toimus juba 9. detsembril ning eelnõu koostas eelmise valitsuse majandus- ja taristuminister, siis saan mina selle puhul öelda, et energiapoliitikas on asju, millel on järjepidevust. Nii nagu eelmine koalitsioon, nii arvab ka praegune koalitsioon, et gaasituru arendamine on prioriteetne. Eelnõu eesmärk on täpsustada energiajulgeoleku huvides gaasivaru tagamise kohustust, muuta Eesti gaasiturg avatumaks ning soodustada müüjatevahelist konkurentsi. Eelnõu sätestab alused gaasi- ja võrguteenuse energiapõhiseks hinnastamiseks. Et muuta Eesti gaasiturg avatumaks ning soodustada müüjatevahelist konkurentsi, seatakse süsteemihaldurile – praegu on see Elering – kohustus arendada välja gaasituru andmevahetuse platvorm, mis võimaldab igal tarbijal saada perioodilise ülevaate gaasi tarbimisest. Andmevahetusplatvorm lihtsustab ka tarbija võimalust valida endale aktiivselt tegutseva kaheksa gaasimüüja seast sobivaim. Sisuliselt töötab see platvorm samamoodi kui elektriturul kasutuses olev andmevahetusplatvorm ja seda oodatakse.
Eelnõu sätestab süsteemihaldurile detailsemalt sisustatud nõude hoida kodutarbijate eluruumide kütteks soojust tootvate ettevõtete jaoks gaasivaru, tagamaks seda, et gaas oleks ka vähemalt 30-päevase tarnehäire korral olemas. Võrreldes kehtiva korraga täpsustatakse näiteks varu hoidmise võimalusi, räägitakse optsioonilepingust ehk süsteemihalduri omandusse ostetavast gaasist. Varu suurendamise ja vähendamise sätestamine on ka siin kirjas, samuti see, millisel juhul võib varu kasutusele võtta. Samuti sätestatakse, et varu saab hoida ainult Euroopa Liidu liikmesriigis. Gaasivaru tohib kasutusele võtta siis, kui gaasisüsteemis on tõsine varustushäire. Eelnõu kohaselt vähendatakse gaasimüüjate halduskoormust: muudatuste kohaselt ei nõuta enam gaasimüügil tegevusluba, see asendatakse registreerimiskohustusega. Lisaks ei pea kodutarbijale gaasi müüv ettevõtja enam müügilepingu tüüptingimusi Konkurentsiametiga kooskõlastama. Piisab, kui müüjal on tüüptingimused oma veebilehel avaldatud.
Eelnõu annab ka aluse gaasimüügi ja võrguteenuse osutamise energiapõhiseks hinnastamiseks. Juba praegu peavad müüdava gaasi kogused olema väljendatud paralleelselt kuupmeetrites ja kilovatt-tundides. Gaasi kasutatakse energiaallikana, mistõttu annab kilovatt-tunnil põhinev hind tarbijale

parema ülevaate gaasi kui energiaallika kasutamisest ja selle kasutamise kulust võrreldes teiste energiakandjate kasutamise kuluga. Energiaühikutes arveldamine aitab vähendada ka kodutarbijatele müüdava gaasi mõõtmisel tekkinud problemaatikat. Nimelt tekib võrguettevõtjale üle antud gaasi ja kodutarbija tarbitud gaasi mõõtmisel erinevus ka siis, kui gaasivõrgus ei ole kadusid. Kuna gaasimaht sõltub temperatuurist ja rõhust, on madalama temperatuuriga gaasi tihedus, seega ka energiasisaldus suurem kui kõrgema temperatuuriga gaasil. Seda erisust oskavad võrguettevõtjale üleantava gaasi mõõtmisel mõõteseadmed arvesse võtta, kuid kodutarbijatele paigaldatud arvestitel seda võimet ei ole. Erinevust korrigeerivaid arvesteid ei ole kodutarbijatele nende arvestite kalliduse tõttu seni paigaldatud. Sellist erinevust on tasakaalustatud erinevate lahendustega. Osa võrguettevõtjaid kasutab kodutarbija arvestinäidu korrigeerimist, osa on erinevuse ja kulu arvestanud juba võrguteenuse hinna määramisel. Kuna on ka võrguettevõtjaid, kes ei ole probleemi lahenduseks midagi ette võtnud, on ka gaasi müügihinna puhul mõõtmises tekkinud erisustega arvestatud. Seega, kuna praegu kajastub mõõtmisest tingitud hinnaerinevus gaasi lõpphinnas, ei too energiaühikutesse teisendamine kaasa lõpphinna tõusu. Eelnõus toodud lahendus tagab, et tarbijani jõudnud energia on arvestatud õiglaselt ning ühtse metoodika alusel. Sellist lähenemist on kasutatud ka teistes liikmesriikides. Aitäh!

19:33 Aseesimees Enn Eesmaa
Austatud ettekandja, teile on ka küsimusi. Aivar Kokk, palun!

19:33 Aivar Kokk
Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Me komisjonis arutasime selle valemis oleva temperatuuri teemat. Kas olete saanud ministeeriumis seda edasi arutada? Kuidas ikkagi gaas saab null kraadi juures olla?

19:33 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson
Komisjonis, kuhu kuulub ka kõrgharidusega keemikuid, öeldi, et ideaalgaasi looduses ei eksisteeri. Aga peale komisjoni liikmete kinnitasid ka majandusministeeriumi eksperdid, et see ühtne reeglistik võimaldab seda, et me ei pea võrguhinnas arvesse võtma kõigi kodutarbijate arvestite vahetust, mis ilmselgelt tooks kaasa märkimisväärse hinnatõusu. Ongi kokkuleppeline gaasi temperatuur, see on see ühtne metoodika.

19:34 Aseesimees Enn Eesmaa
Aivar Kokk, teine küsimus, palun!

19:34 Aivar Kokk
Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Vabandust, aga küsin lihtsalt enda harimiseks veel. Praegu süsteem toimib ja hinnatõuse ei ole tulnud. Miks me siis eelnõu vastuvõtmisega peame tekitama ühe valemi, mis võib kaasa tuua hinnatõusu?

19:34 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson
Kui me ei tee midagi, kui me ühtset metoodikat kasutusele ei võta, siis võib iga kodutarbija nõuda endale uue arvesti paigaldamist. Seni on neid paigaldatud 7–19% koguarvust. Nende arvestite kulu on õigus arvestada võrguteenuse hinda. Ilma ühtset süsteemi kehtestamata tekib vajadus kallimate arvestite järele. Ning arvestades kodutarbijate kasutatava gaasi mahtu ei teeni need kallimad arvestid ennast tagasi. Niisugune on lihtne vastus.

19:35 Aseesimees Enn Eesmaa
Rohkem küsimusi ei ole. Suur aitäh! Komisjoni ettekandeks kutsun kõnepulti majanduskomisjoni liikme Jaanus Marrandi.

19:35 Jaanus Marrandi
Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Riigikogu majanduskomisjon arutas maagaasiseaduse muutmise seaduse eelnõu oma korralisel istungil 24. jaanuaril. Komisjoni istungile olid kutsutud majandus- ja taristuminister Kadri Simson, kes tegi ka meile eelnõu tutvustava ettekande, samuti ministeeriumi energeetika osakonna juhataja Timo Tatar, sama osakonna ekspert Rein Vaks ning

majandus- ja taristuministri nõunik Peeter Kadarik. Kõik nad esitasid ülevaate eelnõu eesmärkidest ja sisust ning vastasid küsimustele.
Eelnõu sisu ma siin tutvustama ei hakka, küll aga annan väikese ülevaate komisjoni arutelust. Loogiliselt jätkab see sedasama teemat, mida siin käsitles komisjoni esimees Aivar Kokk. Need olidki peamised küsimused komisjoni istungil. Pean silmas gaasi mahu sõltuvust temperatuurist ja selle arvestamist elanikele kehtestatud tarbijahinnas. See oli teema, mis võttis peamise aja kogu meie arutelust. Aga enne, kui ma selleni jõuan, võib-olla veel paar küsimust. Üks komisjoni liige küsis, kus gaasivarusid hoitakse. Neid hoitakse Lätis. Oli ka küsimus kaasnevate määruste kavandite kohta, mis võiksid olemas olla. Need on ehk sellised traditsioonilised teemad. Määruse kavand peaks olemas olema juba siis, kui eelnõu jõuab teisele lugemisele. Minister seda ka lubas.
Nüüd aga mahu ja temperatuuri erinevustest. Eelnõu lugemiseks valmistudes suhtlesime eri osapooltega ja seal kerkis üles ka see teema. Seni pole ühegi kehtiva seadusega määratud, et gaasibilansi tagamisel tuleb arvestada temperatuuri. Eelnõu järgi hakataks bilansi tagamiseks arvestama mahtu temperatuuri 0 °C juures, kuigi selle temperatuuri juures gaas oma looduslikus olekus mitte kunagi ei ole. Võrdluseks ütlen, et näiteks aktsiisiseaduse kohaselt loetakse maagaasi kasutuse mõõtmisel kokkuleppeliselt temperatuuriks 20 °C. Aga jah, nagu ma ütlesin, maagaasiseaduses ei puudutata temperatuuri üldse. Praktikas pole müüdava maagaasi temperatuur mitte kunagi 0 °C. Talvel on see umbes 4 °C ja suvel 15–16 °C. Tulenevalt tegelikkusest madalama temperatuuri arvestuse aluseks võtmisest maksab talvel tarbija keskmiselt 100 kuupmeetri gaasi eest umbes 107 kuupmeetri hinna ja suvel umbes 103 kuupmeetri hinna. Kui arvestuse pidamise aluseks määrata gaasi maht temperatuuril 0 °C, siis keskmine vahe kasvaks veelgi, umbes 9,5%-ni. See tähendab, et praeguse müügimahu juures, mis Eestis oli 2015. aasta seisuga 54,8 miljonit kuupmeetrit, saavad tarnijad ehk siis Eesti Gaas tänu seadusmuudatusele tarbijatelt lisatulu 2,8 miljonit eurot.
Kehtivas maagaasiseaduses valemeid, mille järgi tarbijatele müüdava gaasi arvestus käib, sealhulgas n-ö tasanduskoefitsiente, ei ole, kuid edasimüüjad neid valemeid praegu kasutavad. Eesti Gaas müüb võrguettevõttele gaasi mõõtjate järgi. Mõõtjad arvestavad nii temperatuuri kui ka rõhu erinevusi ja nii toimub arveldamine võrguettevõtja ja põhitarnija ehk gaasiettevõtte vahel täpselt mõõdikute järgi. Võrguettevõtte ja tarbija vaheline arveldus käib aga selliste tasandusvalemite abil ning sealt tulenevad erinevused tegelikes maksumustes.
On olemas Riigikohtu lahend, mis puudutab Eesti Gaasi ja Tallinngaasi, kes on võrguettevõte. Eesti Gaas müüb Tallinngaasile gaasi mõõtjate järgi. Tallinngaas ei rakendanud ainsana mingeid valemeid, vaid müüs gaasi oma tarbijatele tavaliste mõõtjate järgi. Tegelikkuses oli vahe ainult 1000 eurot ehk siis teisendamisvajadust just nagu ei tekkinud. Nüüd oli meil komisjonis arutelu all küsimus, et kui tavalise, ilma ühegi teisendusvalemita arvestuse puhul tegelikku vahet ei tekkinud, siis milles üldse küsimus on. Võiks ju siis nii ollagi, et neid valemeid ei kasutata. Kohtuvaidluses oli ju kaebajaks Eesti Gaas, kes kaebas kohtusse võrguettevõtte Tallinngaas, aga Eesti Gaas jäi Riigikohtus kaotajaks. Nii meil tekkiski küsimus. Valemite puhul on kõik muudetud hästi lihtsaks, kasum on neisse nagu sisse kirjutatud ja tarbijad justkui peaksid gaasi eest 10% rohkem maksma. Kuna gaasitarbijaid on umbes 40 000, siis mõõdikute paigaldamine võtaks aega. Samasugune olukord on tegelikult elektrimõõdikute puhul. Elektrimõõdikud on ära vahetatud ja probleemi justkui ei ole.
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ametnik Rein Vaks ütles, et eelnõu koostajad on viidatud kohtulahendiga tutvunud ning lahendist ajendatuna ongi eelnõus kirjas kõnealune muudatus. 50 000 – 60 000 arvesti vahetamine tõstaks liialt võrguteenuse hinda. Sellele viitas täna oma vastuses ka proua minister. Ja võrdlus elektrimõõdikute vahetamisega ei olevat kohane, kuna elektrimüügi mahud on liitumispunktides oluliselt suuremad ja uued arvestid tasuvad end kiiremini ära. Gaasipliidiga korteris tasub arvesti vahetus ennast ära umbes 40 aastaga. Eesti Gaas praegu teisendamist ei kasuta, kuid korrektsiooni mittekasutamisest tekkiv kulu on hinna sisse kirjutatud. Seega see kulu kajastub gaasi hinnas niigi, kuid Riigikohtu lahendi valguses on vaja arvestus korrektseks muuta.
Oluline vaidlusküsimus selle kohtukaasuse puhul oli, missugustel tingimustel võib võrguettevõtja maagaasi tarbijatele müüa. Maagaas ei kuulu võrguettevõtjale, ta ainult transpordib seda. Kohus otsustas, et võrguettevõtja peab ise maagaasi üleandmise tingimused kokku leppima. Selleks et võrguettevõtja saaks tingimusi täita, peab ta kõik lõpparvestid välja vahetama või lahendab probleemi, kasutades teisendamist, mida siis ka enamik teeb, välja arvatud ettevõte Tallinngaas. Mõlemad tegevused annavad sama tulemuse, kuid arvestite vahetus tähendab suurt investeeringut ja lõpptarbijale hinnatõusu.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ametnik Timo Tatar selgitas, et gaasiarvesti on elektriarvestist märksa keerulisem seade, mis teeb mõõtetulemustest lähtudes tehte nn ideaalse gaasi valemi põhjal. Tekkiski küsimus, et tegelikult seda nn ideaalset gaasi pole olemas ja 0 °C juures ei ole gaas kunagi. See küsimus jäigi majanduskomisjonis õhku. Edasise arutelu käigus tuleks mõelda, kas seaduseelnõusse ikka on mõistlik lülitada see 0 °C. See võib küsimusi tekitada. Eesti tarbijate hulgas on päris palju väga teadlikke kliente, kes suudavad neid valemeid mõista. Asjaomased arvestused on aga komisjoni ametnikele esitatud ja ilmselt on need olemas ka ministeeriumi ametnikel. Nii et edasise menetluse käigus on ikkagi vaja leida mingi kesktee ja kaaluda, kas selline 9,5%-se vahe etteandmine on põhjendatud või mitte, kas see gaas on siis tõepoolest lahjem või on küttevääртuses erinevus. Seda komisjon ei suutnud selle istungi käigus arutada.
Veel oli küsimus, miks eelnõu kohaselt Konkurentsiamet ei pea enam kinnitama tüüptingimusi, mis gaasiettevõte tarbijalepingutes kehtestab. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ametnik Rein Vaks vastas, et tüüptingimuste regulatsioon pärineb ajast, mil Eesti gaasiturul oli üks müüja. Praegu on kaheksa müüjat ja pole enam põhjust, miks peaksid tüüptingimused olema kooskõlastatud Konkurentsiametiga. Võrguteenuste osutaja aga siiski peab Konkurentsiametiga tüüptingimused kooskõlastama.
Samuti toodi välja, et eelnõu kohaselt peaks maagaasiseaduse regulatsioonist välja jääma eraldatud võrk ja selles ringlev gaas, aga kas ohutust puudutavad teemad ei peaks siiski olema seadusega reguleeritavad? Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi esindajad selgitasid, et ohutusnõuded on kirjas seadme ohutuse seaduses, milles kehtestatud põhimõtted kehtivad ka gaasivõrgu kohta. Samuti oli juttu maagaasiseaduses olevatest kvaliteedinõuetest. Ministeeriumi selgitus oli, et süsteemis ringlevale gaasile on kehtestatud nõuded eeskätt selleks, et süsteemi taristu ei saaks kahjustatud. Ka peavad tarbijad teadma, milline gaas süsteemis on. Lokaalsetes võrkudes on reeglina üks LNG anum ehk n-ö pütt ühendatud ühe tarbijaga, kes teab täpselt, missuguste omadustega gaasi ta sealt saab. Muidugi olid arutuse all ka tähtajad. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi esindajate sõnul oleks mõistlik, kui eelnõu jõustuks juulikuus, aga see sõltub loomulikult meie menetluse kiirusest. Lõpuks otsustati konsensusega teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda tänaseks kuupäevaks ja esimene lugemine lõpetada. Ka tegime ettepaneku määrata muudatusettepanekute tähtajaks 22. veebruari kell 17. See on minu poolt kõik. Tänan tähelepanu eest!

19:47 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud ettekandja, suur tänu põhjaliku ülevaate eest! Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Seda soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 350 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määran eelnõu 350 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 22. veebruari kell 17. Tänane istung on lõppenud. Tänan teid tänaste arutelude ja debattide eest! Kohtume homme kell 10.

Istungi lõpp kell 19.48.